

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆՁՆԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆԸ ԲԵԿԱՆԵՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ ԻՐ ՆԱԽԿԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

Դեկտեմբեր 10-ին Միացեալ Նահանգներու դաշնակցային վերաքննիչ դատարանը փոխելով իր նախկին որոշումը եկաւ հաստատելու թէ, Օսմանեան ժամանակաշրջանին թուրքերը մէջ ի գործ դրուած Հայկական Յեղասպանութեան զոհերու ժառանգորդները իրաւունք ունին հատուցում ստանալու այն ընկերութիւններէն, որոնք իրենց հարազատներուն վաճառած են կեանքի ապահովագրութիւն:

Միացեալ Նահանգներու 9-րդ շրջանային վերաքննիչ դատարանը, որու կեդրոնն է Սան Ֆրանսիսքո քաղաքը, վճռեց, որ Քալիֆորնիա նահանգի օրէնքը՝ Հայոց Յեղասպանութեան մասին, չի հակասեր Ամերիկայի արտաքին քաղաքականութեան:

Անցեալ տարի նոյն դատարանը որոշած էր, որ Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը պաշտօնապէս չէ ճանչցած Յեղասպանութիւն եւ հետեւաբար, Քալիֆորնիոյ նահանգային օրէնքը, որ 1915-ի դէպքեր կը նկատէր Յեղասպանութիւն, կը հակասէր դաշնակցային կառավարութեան արտաքին քաղաքականութեան:

Դատարանի այս նոր որոշումը անակնկալ էր նոյնիսկ հայկական կողմի փաստաբաններուն հա-

մար: «Կատարուածը անսպասելի էր: Հայ ժողովուրդի համար մեծ յաղթանակ է», - յայտարարեց փաստաբան Պրայըն Քաբաթէք:

Իր նոր որոշումին մէջ դատարանը կու գայ եզրակացնելու որ, չկայ յստակ ընդգծուած Դաշնակցային քաղաքականութիւն, որ կ'արգիլէ նահանգներուն օգտագործել «Հայոց Յեղասպանութիւն» եզրը:

Դատարանը նաեւ որոշած է, որ ապահովագրական ընկերութիւնները կրկին անգամ կրնան դիմել դատարան եւ լուծմանը պահանջել նոյն այս հայցով: Անոնք կրնան դիմել նաեւ Միացեալ Նահանգներու Գերագոյն Դատարան:

Դատարանի այս որոշումով կը վերակենդանանայ Յեղասպանութեան զոհերու ժառանգորդներու դատը՝ ընդդէմ գերմանական ապահովագրական ընկերութիւններուն:

Վերջին տարիներուն, խումբ մը Հայ փաստաբաններ նման դատեր բացած էին Ամերիկեան «Նիւ Եորք Լայֆ» եւ Ֆրանսական «Աքսա» ապահովագրական ընկերութիւններուն դէմ եւ չաջողած էին Յեղասպանութեան զոհերու իրաւաջաջորդներուն ապահովել՝ 37,5 մլն տոլարի հատուցում:

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԵՋ

Սերժ Սարգսեան ելոյթ կ'ունենայ ցեղասպանութեան նուիրուած գիտաժողովի ընթացքին

Երեքշաբթի, Դեկտեմբեր 14-ին Հայաստանի Արտաքին Գործոց նախարարութեան կազմակերպութեամբ, Երեւանի մէջ սկսաւ ցեղասպանութեան վերաբերեալ երկօրեայ միջազգային գիտաժողովը:

Գիտաժողովի բացումը կատարելով Հայաստանի գործող նախագահ Սերժ Սարգսեան ըսաւ. - «Նախկինում իրագործուած ցեղասպանութիւնների համար քաղաքական տարբեր վարչակազմերի ու պետութիւնների անպատիժ մնալու, միջազգային հանրութեան կողմից չդատապարտուելու հանգամանքները չանգեցրել են նրան, որ մարդկութիւնը դեռեւս բախուած է նոր ցեղասպանութիւնների իրականացման սպառնալիքի հետ»:

«Հայոց Յեղասպանութեան դառը դասերը մարդկութեան պատմութեան եւ յիշողութեան մէջ շմնացին որպէս լուրջ անցեալի յուշեր, դրանց լրացնելու եկան Հոլոքոստի սարսափները, Ռուսաստանի, Տարֆուրի եւ բազմաթիւ այլ ողբերգութիւններ: Յաւօք, ժխտողականութիւնն ու ցեղասպանութեան ուրացումը դեռեւս շարունակուած են տեղ գտնել մեր աշխարհում», - աւելցուց ան:

Իր հերթին, Հայաստանի արտաքին գործոց նախարար Էդուարդ Նալբանդեան յայտնեց, որ հակառակ 20-րդ դարու երկրորդ կէսէն սկսեալ միջազգային հանրութիւնը որոշ յառաջընթաց ար-

Շարք էջ 4

ՑԵՂԱԿԱՆ ԴԵՏԱԶՕՏՈՒԹԵԱՆ ԶԱՍԱԶԱՅՆ ԶԱՅԱՍՏԱՆԻ ԼՐԱՏՈՒԱՄԻՋՈՑՆԵՐԸ ՄԻԱՅՆ ՄԱՍԱՄԲ ԱԶԱՏ ԵՆ

Աշոտ Մելիքեանը (աջից) եւ Վարդան Գեւորգեան լրագրողներու հետ հանդիպման ընթացքին

Խօսքի Ազատութեան Պաշտպանութեան Կոմիտէի կազմակերպած մէկ հետազօտութեան համաձայն, Հայաստանի զանգուածային լրատուամիջոցները (ԶԼՄ) միայն մասամբ ազատ են:

Դեկտեմբեր 13-ին կայացած մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, Խօսքի Ազատութեան Պաշտպա-

նութեան Կոմիտէի նախագահ Աշոտ Մելիքեան տեղեկացուց, որ հետազօտութիւնը իրականացուած է միջազգային Freedom House կազմակերպութեան կիրառած մեթոտաբանութեան հիման վրայ, սակայն յարմարեցուած հայաստանեան պայ-

Շարք էջ 4

ՎԱԲԵՐԱԳՐԱԿԱՆ ՖԻԼՄԵՐՈՒ ԶԵՂԻՆԱԿ ՄԱՅՔԸԸ ՅԱԿՈՒԲԵԱՆ ՄԱՐԱՑԱԻ 97 ՏԱՐԵԿԱՆԻՆ

Ամերիկահայ բեմադրիչ Մայքըլ Յակոբեան, որու պատրաստած մօտ 70 վաւերագրական եւ ուսումնական ֆիլմերը արժանացած են աւելի քան 160 մրցանակներու, ներառեալ երկու «Էմմի» մրցանակներու թեկնածութեան, մահացաւ Դեկտեմբեր 10-ին, Լոս Անճելըսի մօտակայ թաուզընտ Օքս քաղաքին մէջ, 97 տարեկան հասակին:

Յակոբեան Եղեռնէն վերապրող էր եւ իր ամբողջ կեանքը նուիրեց Յեղասպանութեան տեսողական վաւերագրութեան: Աւելի քան 40 տարիներու վրայ երկարող ժամանակաշրջանին, Յակոբեան նկարահանեց մօտ 400 հարցազրոյցներ՝ Եղեռնէն վերապրողներու հետ, արխիւի վերածելով անոնց ականատեսի վկայութիւնները: Այս նպատակով ան այցելեց աշխարհի տարբեր երկիրներ ու 10 լեզուներով նկարահանեց այդ հարցազրոյցները: 1979 թուականին Մայքըլ Յակոբեան հիմնեց Հայ Ֆիլմի

Բեմադրիչ Մայքըլ Յակոբեան

Հիմնարկութիւնը, որպէս կրթական եւ մշակութային կազմակերպութիւն, պատրաստելով հայութեան կեանքին նուիրուած վաւերագրական ժապաւէններ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆԱԽԱԳԱՐԸ ԿԱՐԳԱԴՐԵԼ Է ՔՐԷԱԿԱՆ ԳՈՐԾ ՅԱՐՈՒՑԵԼ ԲԵԳԼԱՐԵԱՆԻ ՆԿԱՏՄԱՍԲ

Ազգային ժողովի Մարզու իրաւունքների պաշտպանութեան եւ հանրային հարցերի յանձնաժողովի փոխնախագահ Ռաֆիկ Պետրոսեանի փոխանցմամբ, Հայաստանի նախագահ Սերժ Սարգսեանը կարգադրել է քրէական գործ յարուցել Երեւանի քաղաքապետ Գաբրիէլ Բեգլարեանի նկատմամբ՝ նախագահի արարողակարգի բաժնի աշխատակից Արամ Կանդաեանի ծեծի եւ առեւանգման կապակցութեամբ:

«Նախագահ Սարգսեանը ոչ միայն հարկադրել է, որպէսզի քաղաքապետը, որը իրեն բարձր էր դասել օրէնքից, սոցիի ենթարկուի, այլ նա նաեւ ազատուեց աշխատանքից», - «Ազատութիւն» ռադիոկայանի հետ զրոյցում ասաց Սերժ Սարգսեանի գլխավորած Հանրապետական կուսակցութեան պատգամաւոր Ռաֆիկ Պետրոսեանը՝ յաւելելով. - «Բայց դեռեւս լուծուած չէ նրան դատի տալու հարցը: Որքան ինձ յայտնի է, Հանրապետութեան նախագահը կարգադրել է նաեւ քրէական գործ յարուցել, որովհետեւ քաղաքապետի գործողութիւններում կար Քրէական օրէնսգրքով հետապնդուող 3 արարք. ծեծը, որի հետեւանքով թեթեւ վնասուածք է ստացել տուժողը, եւ առեւանգումը»:

Երեւանի քաղաքապետ Գաբրիէլ Բեգլարեանը հրաժարական տուեց այն բանից յետոյ, երբ մամուլում լուրեր տարածուեցին այն մասին, որ նա առեւանգել եւ ծեծի է ենթարկել Արմէն Կանդաեանին,

«ԴՐԱԿԱՆ ԿԸ ԼԻՆԻ, ԵԹԷ ԱՅՍ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԹՈՂՆԻ-ՅԵՌԱՆԱՅ».- ՎԱՅԱԳՆ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

ՀԱԿ-ի անդամ Վահագն Խաչատրեանն լրագրողների հետ հանդիպման ժամանակ սենսացիա համարեց նախորդ շաբաթ տեղի ունեցած Երեւանի քաղաքապետ Գաբրիէլ Բեգլարեանի եւ արդարադատութեան նախարար Գէորգ Դանիէլեանի պաշտօնակազմի թիւները:

«Այն, ինչ տեղի ունեցաւ աւագակապետութեան պայմաններում, սովորական երեւոյթ չէր: Սա դեռ առաջին ծաղիկն է: Մի երկրում, որտեղ պաշտօնեաներն իրենց օրէնքից վեր են դասում, ամէն օր նման դէպք կարող է լինել: Գաբրիէլ Բեգլարեանն աւագակապետութեան սիւներից մէկն էր, սակայն այդ հրաժարականը օրէնքի տառը պահպանելով տեղի չի ունեցել, այլ աւագակապետութեան գործող նորմերի շրջանակներում», - ընդգծեց Խաչատրեանը:

Ըստ նրա՝ որեւէ դրական բան չկայ Սերժ Սարգսեանի այդ գործողութիւնների մէջ: Դրական կը լինի այն, որ այս իշխանութիւնը թողնի-հեռանայ:

Վահագն Խաչատրեանի ընդդիմախօս, ՀՀԿ պատգամաւոր Ռաֆիկ Պետրոսեանը նշեց, որ եթէ պաշտօնեաների կողմից նմանատիպ արարքները շարունակուեն, ապա հրաժարականների ալիքը նոյնպէս կը շարունակուի: Ըստ նրա՝ Սերժ Սարգսեանը վճռական է, եւ այսուհետ շարքային քաղաքացիներին վիրաւորողներն էլ կը պատժուեն:

Պետրոսեանի խօսքերով, Սերժ Սարգսեանը Գաբրիէլ Բեգլարեանի արարքը ոճմակային գործողութիւն է համարել: Նա գաղտնիք պատմեց՝ նշելով, որ արարքն այս-

քանի որ Դեկտեմբերի 3-ին Կարէն Դեմիրճեանի անուան մարզահամերգային համալիրում օպերային երգիչ Պլասիդո Դոմինգոյի համերգից առաջ Կանդաեանը խնդրել է նախագահ Սերժ Սարգսեանի համար նախատեսուած աթոռի հարեւանութեամբ նստած Գաբրիէլ Բեգլարեանի կողմը փոխել իր տեղը:

Հայաստանի նախագահի մամուլի խօսնակը հաստատել էր, որ քաղաքապետը ծեծի է ենթարկել նախագահի աշխատակազմի ներկայացուցչին, սակայն յաւելել էր, որ «մամուլը չափազանցել է» լուրերը եւ առեւանգում տեղի չի ունեցել:

Աժ Մարզու իրաւունքների պաշտպանութեան յանձնաժողովի փոխնախագահ Ռաֆիկ Պետրոսեանը նշեց, որ հետաքննութիւն պէտք է անցկացուի:

Աւելի ուշ նախագահ Սարգսեանի մամուլի խօսնակ Արմէն Արզումանեանը «Ազատութիւն» ռադիոկայանի հետ զրոյցում հերքեց քրէական գործ յարուցելու կարգադրութեան մասին տեղեկատուութիւնը:

«Քրէական գործերը նախագահի ցուցումով չեն յարուցւում, դրանց օրէնսդրական հիմքերը յայտնի են, եւ Ռաֆիկ Պետրոսեանը այն մարդը չէ, ով լիազօրուած է նախագահի ցուցումների մասին տեղեկացնել հանրութեանը», - ասաց Արմէն Արզումանեանը՝ յաւելելով. - «Բնականաբար նման ցուցում չկայ»:

ՀԱԿ-ի անդամ Վահագն Խաչատրեան

պէս է որակուել, քանի որ Բեգլարեանը ոչ թէ միայնակ, այլ խմբով է ծեծել նախագահի արարողակարգի բաժնի աշխատակցին:

Ըստ Պետրոսեանի, Սերժ Սարգսեանը նման հարցերի նկատմամբ հետեւողականութիւն է ցուցաբերել ինչպէս նախկինում, այնպէս էլ կը ցուցաբերի ապագայում: Որպէս օրինակ, նա պատմեց նաեւ մէկ այլ գաղտնիք, նշելով, որ նախկին ոստիկանապետ Հայկ Յարութիւնեանն էլ Մարտի 1-ի դէպքերից յետոյ ազատուեց աշխատանքից՝ սխալ գէնք բաժանելու համար:

«Ճիշդ է, անունը դա չգրուեց, բայց էդ պատճառով էլ ազատուեց», - ասաց նա՝ հերքելով նաեւ մամուլի հրապարակումներն այն մասին, թէ ինքն ասել է, որ Սերժ Սարգսեանի հրահանգով քրգործ կը յարուցուի Բեգլարեանի նկատմամբ:

«Ես նման բան չեմ ասել: Եթէ կողմերը հաշտուել են, գործը հրաժարականով կը փակուի, քրգործ չի յարուցուի», - նշեց նա:

ՔԱՂԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐՆ ԱԶԱՏ Կ'ԱՐՉԱԿՈՒԵՆ, ԲԱՑԱՌՈՒԹԵԱՍԲ ՍԱՍՈՒՆ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ ԵՒ ՆԻԿՈԼ ՓԱՇԻՆԵԱՆԻ

«Նոր ժամանակներ» կուսակցութեան նախագահ Արամ Կարապետեանի կարծիքով, վաղաժամկէտ ազատ արձակումը կը կիրառուի բոլոր քաղաքատարկեալների նկատմամբ, բացառութեամբ Նիկոլ Փաշինեանի եւ Սասուն Միքայէլեանի:

«Այսօր Դեկտեմբերի 10-ն է, ես շատ կը ցանկանայի, որ մեր քաղաքատարկեալ ընկերները բանտերից դուրս եկած լինէին, իրենց էլ շնորհաւորէիք», - ասաց նա:

Սակայն Կարապետեանը դեռ չգիտի, թէ քաղաքատարկեալների վաղաժամկէտ ազատ արձակումը եւ փոփոխութիւնները տեղի կունենան մինչեւ տարուայ վերջ, թէ՞ աւելի ուշ:

Մէկ այլ ասուլիսի ժամանակ Հէլսինքեան քաղաքացիական ասամբլյայի Վանաձորի գրասենեակի ղեկավար Արթուր Սաբունցը նոյնպէս անդրադարձաւ այս թէմային: Ըստ նրա՝ քաղաքատարկեալների վաղաժամկէտ ազատ արձակումը քաղաքական որոշում է, քանի որ արդարադատութիւնը երկրում չի գործում:

«ՀՐԱՊԱՐԱԿ». ԵՐՐՈՐԴՄԱՍՑԻ ԼԻՈՎԻԿԸ, ԶԷՅԹՈՒՆԻ ԷԴՈՆ, ԷՐԵՐՈՒՆՈՒ ԱՐՏԻՈՍԸ ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՆ ՏԱՐՈՒԵԼ

«Հրապարակ»-ը գրել էր, որ անցած շաբաթ մայրաքաղաքի մօտ 300 հեղինակութիւններ հաւաքուել են էրեբունու «Արգիշտի» ռեստորանում: Հաւաքի նախաձեռնողը եղել է էրեբունու նախկին թաղապետ Մհեր Սեդրակեանը, իսկ նպատակը պայմանաւորուածութիւն ձեռք բերելն է եղել՝ համատեղ դիմագրուել առաջիկայ մարտահրաւերներին: Մասնակցել են Հովիկ Աբրահամեանը, Գաբրիէլ Բեգլարեանը, Սամուէլ Ալեքսանեանը, Ռուբէն Հայրապետեանը, էդուարդ Մաղաթեանը եւ ուրիշներ:

Այդ հանդիպումից անցել է մօտ մէկ շաբաթ: «Մենք տեղեկացանք, որ ոստիկանութեան տարբեր բաժիններ, ճորջ վարչութիւն, քրէական հետախուզութիւն են հրաւիրուել հաւաքի մօտ 50 մասնակիցներ, նրանց թւում՝ երրորդ մասցի Լիովիկը, Զէյթունի էդոն, էրեբունու Արտիոսը, Նորքի մասիվի Հակը, Վահանն ու Ժիրոն, Արաբկիրից՝ Տուն, Կոմայգու Սե-

«Նոր ժամանակներ» կուսակցութեան նախագահ Արամ Կարապետեան

«Այս ճնշման հետեւանքով իշխանութիւնն այնքան թոյլիկ է, այնքան անկամ է, որ ստիպուած է նման որոշում կայացնել: Բայց հաստատ իմացէք, ես խորը կասկած ունեմ, որ Նիկոլ Փաշինեանի եւ Սասուն Միքայէլեանի վերաբերեալ նման բան անեն, նման համարձակութիւն ունենան, որովհետեւ իրենք դրանից վտանգ են զգում իրենց թոյլ իշխանութեան նկատմամբ», - ասաց նա:

փիկը, Տրամուկի պարկի Ղազարը, Անդրանիկ Մարգարեանի սանիկ Պիտտ Արմէնը եւ ուրիշներ: Իւրաքանչիւրին 4-5 ժամ պահել են եւ հետաքրքրուել նշուած հաւաքով: Բնականաբար, ոչ մի արձանագրութիւն չի կազմուել, եղել են բանաւոր զրոյցներ: Ոմանց անգամ ուղիղ հարցեր են տուել՝ Լեւոն Տէր-Պետրոսեանի գովքն էք արե՞լ, նախագահի դէմ ինչ-որ բան էք ծրագրե՞լ, Մհերի՞ն էիք փառաբանում: Հեղինակութիւնները սազանատու են որպէս իրենց «ախպերութեան» դէմ ուղղուած քայլ եւ վստահ են, որ հաւաքի մասնակիցներից ինչ-որ մէկը մտել է նախագահի մօտ եւ «մուտիտ» արել: Ընդ որում, սա աւելի շատ հաւանաբար ուղղուած է Թոխմախի Մհերի դէմ: Հիմա հեղինակութիւնները զբաղուած են իրենց թշնամուն յայտնաբերելու գործով: Իսկ թէ ով կարող էր ուղիղ մտնել Սերժ Սարգսեանի մօտ՝ դժուար չէ կուսակցի», - նկատում է թերթը:

ՀԱԿ-Ը ՈՐՈՇԵԼ Է ՊԱՏԺԵԼ ՄԱՐՏԻ 1-Ի ԳՈՐԾԵՐՈՎ ԿԵՂԾԻՔՆԵՐԻ ԴԻՍՈՂՆԵՐԻՆ

Հայ ազգային կոնգրէսը հանդէս է եկել իւրօրինակ նախաձեռնութեամբ՝ փորձելով պատժել այն անձանց, ովքեր Մարտի 1-ի քրգործերով կեղծիքների են դիմել:

Ինչպէս լրագրողների հետ հանդիպման ժամանակ տեղեկացրեց ՀՀԾ վարչութեան նախագահ Արամ Մանուկեանը, իրենք աշխատանքներ են տանում, որպէսզի Եւրոպական երկրներ եւ ԱՄՆ մուտքի վիզաներ չտրամադրուեն Մարտի 1-ի գործերով կեղծ ցուցմունքներ տուած ոստիկաններին, կեղծ վճիռներ կայացրած դատաւորներին, կեղծ մեղադրանքներ պաշտպանած դատախազներին:

«Եղել են դէպքեր, երբ ԱՄՆ-ն կամ Եւրամիութիւնն արգելել են յանցագործներին, մարդու իրաւունքները ոտնահարողների

մուտքն իրենց երկրների տարածք: Քաղաքատարկեալ տերմինի ճանաչումը արդէն իսկ նշանակում է, որ մարդիկ յայտնուել են բանտերում ոչ թէ յանցագործութիւն կատարելու, այլ քաղաքական գործունէութեան համար: Դա նշանակում է, որ քաղաքական կամքն արտայայտելու համար մարդը որակուել է որպէս յանցագործ», - նշեց նա:

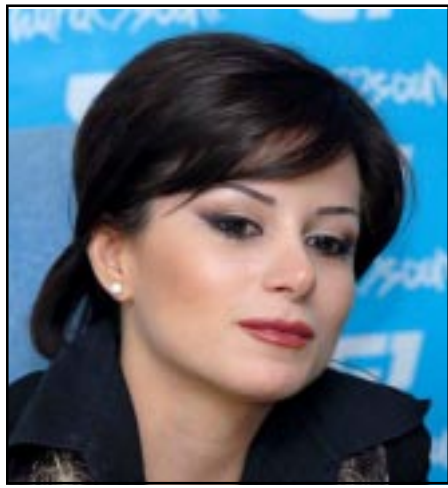
Ըստ Մանուկեանի, իրենք հիմնուելու ենք բոլոր այն միջազգային կառույցների գնահատականների վրայ, որոնք հաստատել են, որ Հայաստանում քաղաքատարկեալներ կան:

Միաժամանակ, ՀՀԾ վարչութեան նախագահը նշեց, որ այդ ցուցակում չպէտք է յայտնուի ոեւէ անմեղ մարդ:

ԼՈՒՐԵՐ

ԵՐԳՉՈՒՅԻ ԷՄՍԻՆ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԻ ՅԱՅԱՍՏԱՆԸ «ԵԻՐԱՏԵՍԻԼ 2011»-ԻՆ

«Եւրատեսիլ 2011»-ն երգի մրցույթում Հայաստանը կը ներկայացնի երգչուհի Էմմին: Սա Հայաստանի հանրային հեռուստաընկերության գեղարուեստական խորհրդի որոշումն է:

Երգչուհի Էմմի

Հանրային հեռուստառադիոընկերության խորհրդի նախագահ Ալեքսան Յարուսթիանյանը այս որոշման առթիւ հրաւիրուած ասուլիսում լրագրողներին տեղեկացրեց, որ այս տարի նախատեսուած է անցկացնել ոչ թէ երգչի, այլ՝ երգի մրցույթ, որը բաց է այսօրուանից ինչպէս Հայաստանի կոմպոզիտորների, այնպէս էլ արտասահմանեան:

«Յետոյ մեր գեղարուեստական խորհուրդը կ'ընտրի այն երգերը, որոնք չափանիշներին կը համապատասխանեն, եւ հեռուստառադիոյի դատին կը ներկայացնի: Կարծում եմ՝ ուղիղ եթերում քուէարկութեան ժամանակ կ'ընտրուի այն երգը, որը պէտք է էմին ներկայացնի Գերմանիայում», - նշեց Յարուսթիանյանը:

Երգչուհի Էմմին եւ Միհրանը համարուած էին Եւրատեսիլում Հայաստանը ներկայացնելու հիմնական յաւակնորդը նաեւ 2010 թուականին, սակայն Հանրային հեռուստաընկերության կողմից ուղիղ եթերում անցկացուած նախընտրական փուլի արդիւնքում յաղթող ճանաչուեց երգչուհի Եւս Ռիվասը:

ՄՈՍԿՈՒՎՅՈՒՄ ՍՊԱՆՆՈՒԵԼ Է ՅԱՅ ԳՈՐԾԱՐԱՐԸ

Մոսկուայի կենտրոնում Indiviti ավտոմեքենայի մէջ յայտնաբերուել է հայազգի գործարար Արա Խաչատրեանի մարմինը՝ հրազէնային վնասուածքով, հաղորդում են ռուսական լրատուական կայքերը եւ յղում անելով տեղի իրաւապահ մարմիններին՝ տեղեկացնում, որ գործարարը սպանուել է գլխին ստացած հրազէնային վնասուածքից: Դէպքը տեղի է ունեցել դեկտեմբերի 10-ին ժամը 19-ի սահմաններում, յարուցուել է քրէական գործ:

Մոսկուայի մէջ Սպաննուած գործարար Արա Խաչատրեանի մարմինը՝ ինժեներ Մէլ Կոնստանտինովի մարմինը:

ուել եւ մինչեւ այժմ ղեկավարուած է հայազգի գործարար, ծնունդով արցախցի Արթուր Վարժապետեանի կողմից եւ Ռուսաստանում ալկոհոլային խմիչքների առետրով զբաղուող խոշորագոյն ընկերութիւններից մէկն է, որն այս շուկայում է 1993թ.-ից: Ընկերութեան պորտֆելում կան շուրջ 1500 անուն ալկոհոլային խմիչքներ, այդ թւում հայկական եւ ֆրանսիական գինիներ եւ կոնեակներ:

Արա Խաչատրեանը եղել է ալկոհոլային խմիչքների դիստրիբուցիայով զբաղուող «Լուդինգ» ընկերության Մանկա-Պետերբուրգի մասնաճիւղի ղեկավարը: Ռուսական որոշ լրատուամիջոցները չեն բացառում պատուէրով սպանութեան վարկածը:

Նշենք, որ «Լուդինգ» ընկերութիւնների խումբը հիմնադր-

ՅԱՅԱՍՏԱՆԻ ԼՐԱՏՈՒՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

Շարունակուած էջ 1-էն

մաններուն:

Freedom House-ի հետազոտութիւնը հիմնուած է անկախ մասնագէտներու կարծիքներու հիման վրայ, իսկ Խօսքի Ազատութեան Պաշտպանութեան կոմիտէն դիմած է քաղաքական տարբեր թեւերու յարող հայաստանեան 50 լրատուամիջոցներու ղեկավարներու եւ լրագրողներու տեսակէտներուն:

Այս տարու ընթացքին հրապարակուած Freedom House-ի գեկոյցի համաձայն, Հայաստանի լրատուամիջոցներու ազատութիւնը գնահատուած էր 66 միակոր, ինչ որ կը նշանակէ թէ, հայաստանեան լրատուամիջոցները կը դասուելին «ոչ ազատ»:

«Մեր հետազոտութեան տուեալներով այդ միակորը կազմեց 58,64: Հայաստանեան լրատուամիջոցները մասամբ ազատների եւ ոչ

ազատների եզրագծին գտնուող վիճակում են, այսինքն դեռ մասամբ ազատ են, բայց շատ վտանգաւոր եզրագծում են, կարող են անցնել ոչ ազատների շարքը՝ համաձայն մեր փորձագէտների գնահատականների», - ըսաւ Աշոտ Մելիքեան:

Հետազոտութեան շրջագիծէն ներս, հայաստանեան լրատուամիջոցներու ներկայացուցիչները իրենց գնահատականը տուած են, թէ իրաւական, քաղաքական ու տնտեսական առումներով, որքանով ազատ են լրատուամիջոցները: Ըստ ամփոփուած կարծիքներուն, հայաստանեան լրատուամիջոցներու ազատութիւնը ամէնէն աւելի սահմանափակող տնտեսական պատճառներն են: Եթէ իրաւական ու քաղաքական առումներով ԶԼՄ-ները գնահատուած են «մասամբ ազատ», ապա տնտեսական առումով՝ «ոչ ազատ»: «Այդ բեռը, որի տակից չեն

ՎՐԱՍՏԱՆԸ ՄՏԱՅՈՂՈՒԱԾ Է ՅԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ՌՈՒՄԱԿԱՆ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ՏԵՆՆԻԿԱՅՈՎ

Վրաստանը մտահոգուած է Հայաստանին Ռուսաստանի կողմից ռազմական մատակարարումների աւելացման առնչութեամբ: Այս մասին ասուում է Wikileaks կայքում հրապարակուած Թբիլիսիում ԱՄՆ դեսպան Ջոն Բասի դիւանագիտական հեռագրում:

«Վրաստանը նոյնպէս մտահոգուած է Հայաստանին Ռուսաստանի կողմից 2010-ին նախատեսուած ռազմական մատակարարումների աւելացմամբ, նախեաւ առաջին շնորհիւնների տեղափոխմամբ: Չնայած Վրաստանը շարունակում է Հայաստանի հետ լաւ յարաբերութիւններ պահպանել, սակայն չի կարծում, որ Հայաստանը կա-

րող է այդ մատակարարումներն օգտագործել ինքնուրոյն: Վրաստանը մտավախութիւն ունի, որ այնպիսի սպառազինութիւնը, ինչպիսին է ինքնաթիռների համար նախատեսուած ռազմամթերքը, կարող է օգտագործուել ոչ թէ երկրի բանակի կողմից, այլ՝ Հայաստանում ռուսական ուժերի:

Դրա հետ մէկտեղ այդօրինակ մատակարարումները կարող են խախտել ԼՂ-ում առկայ հաւասարակշռութիւնը, ինչպէս նաեւ հետագայում դրանք կարող են օգտագործուել Վրաստանին հարակից ճնշելու համար՝ Ռուսաստանի հետ հակամարտութեան վերսկսման դէպքում», - ասուում է փաստաթղթում:

ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ

Շարունակուած էջ 1-էն

ճանազրեց ցեղասպանութիւններու կանխարգելման առումով, սակայն ցեղասպանութեան կամ անոր սպառնալիքի կրկնութիւնը «չըջուած չէ մարդկութեան համար»:

«Ցեղասպանութիւնների ժխտումը, անպատժելութիւնը ճանապարհ են հարթում մարդկութեան դէմ նոր յանցագործութիւնների կրկնութեան համար: Անկախ աշխարհաքաղաքական կամ այլ շահերից՝ միջազգային հանրութիւնը պէտք է միասնական լինի ցեղասպանութեան դատապարտման, կանխարգելման գործում: Այս միասնականութեան բացակայութեան հետեւանքով է, որ մարդկութիւնը ակնառու է դառնում ցեղասպանութեան իրականացման նոր փորձերի», - ըսաւ Նալբանդեան:

«Ազատութիւն» ռատիոկայանի հետ զրուցելով գիտաժողովի մասնակցող Քալիֆորնիոյ Լոս Անճելըսի համալսարանի (UCLA) փրոֆեսոր Ռիչըրտ Յովհաննիսեան կարծիք յայտնած է որ, որ հայթրքական յարաբերութիւններու նորմալացման գործընթացի ձախողումէն յետոյ, պաշտօնական Երեւանը Հայոց ցեղասպանութեան փաստի միջազգային ճանաչման գործին մէջ փոխած է իր մօտեցումը եւ կարծես թէ, աւելի վճռական դարձած է:

Երուսաղէմի մէջ գտնուող Հորքոստի եւ ցեղասպանութեան ինստիտուտի տնօրէն Իսրայէլ Չառնին իր կարգին ըսած է որ, որ

Իսրայէլ չի ճանչնար Հայոց ցեղասպանութիւնը, որովհետեւ «երկրի մէկ մասը շատ բարոյական է, սակայն միւս հատուածը հաշուենկատ է եւ կը ձգտի հասնել իր քաղաքական նպատակներուն»:

«Հայոց ցեղասպանութեան ճանաչման հարցը չպէտք է ունենայ որեւէ նախապայման, եւ այս մօտեցմամբ ես առանձին չեմ: Ուրախութեամբ պէտք է ըսեմ, որ Իսրայէլի մէջ Հայոց ցեղասպանութեան ճանաչման հարցով մշակութային առումով մենք յաղթած ենք ճակատամարտը: Հայոց ցեղասպանութիւնը ամբողջ խորութեամբ եւ լայնօրէն ճանաչուած է Իսրայէլացիներու կողմէ: Ես չեմ կրնար ըսել, որ Իսրայէլում թերթերու, հանդէսների, ռատիոկայանների, հեռուստաընկերութիւններու եւ ֆիլմերու մէջ առկայ է լուրջ հերքում: Եղած են, իհարկէ, նման դէպքեր, սակայն անոնք շատ հազուադէպ են: Մշակութային առումով մենք յաղթած ենք, սակայն քաղաքական առումով մենք պարտուած ենք», - ըսած է Չառնին:

Յայտնի թուրք պատմաբան Թանէր Աքչամ, որ 1970-ական թուականներէն սկսեալ, քաղաքական պատճառներով հեռացած է Թուրքիայէն եւ ներկայիս կը դասախօսէ Ամերիկայի մէջ, ըսած է որ, Թուրքիա անցում կը կատարէ բռնապետական ռեժիմէն դէպի աւելի բաց՝ դեմոկրատական համակարգ, եւ ինք փոփոխութիւն կ'ակնկալէ նաեւ պատմութիւնը ընդունելու առումով:

կարողանում դուրս գալ շատ տպագիր լրատուամիջոցներ, այսինքն ինքնուրոյն չեն կարողանում իրենց լրատուամիջոցը պահել եւ շատ ժամանակ ապաւինում են տարբեր տեսակի սպոնսորական աջակցութիւններին, դա է լրատուամիջոցների ղեկավարներին դրդել, հիմք է հանդիսացել, որպէսզի նրանք այդպիսի գնահատական տան», - ըսաւ Մելիքեան:

Աշոտ Մելիքեան անդրադարձաւ նաեւ լրատուամիջոցներու աշխատանքի ազատութիւնը սահմանափակող քաղաքական գործօններուն: «Քաղաքական առումով նոյնպէս բաւականին դժգոհութիւններ կան, քանի որ կիսազատ քաղաքական դաշտում աշխատելը բաւականին բարդ է, եւ կիսաազատ քաղաքական դաշտը նշանակում է, որ լրատուամիջոցները իրենց վրայ զգում են քաղաքական ազդեցութիւններ: Շատ ժամանակ

նրանց հրապարակումների բովանդակութիւնը պայմանաւորուած է լինում այս կամ այն քաղաքական ուժի ներազդեցութեամբ», - յայտնեց Մելիքեան աւելցնելով, որ թէեւ գրաքննութիւնը Հայաստանի մէջ պաշտօնապէս արգելուած է, սակայն լրատուամիջոցները կը զգան որ, այդ գրաքննութիւնը կայ:

«Մեր բոլոր նախկին հետազոտութիւնները ցոյց են տալիս, որ քաղաքական իրավիճակը սրուելիս միշտ սրում է նաեւ իրավիճակը ինֆորմացիոն ոլորտում, եւ լրատուամիջոցների վրայ ճնշումներն են աւելանում: Եթէ հաշուի առնենք, որ միւս տարին նախընտրական տարի է, իսկ 2012-ը՝ ընտրութիւնների տարի, ճնշումները կարող են աւելանալ, եւ դա կարող է արտացոլուել նաեւ միջազգային կազմակերպութիւնների գնահատականներում», - ըսաւ Աշոտ Մելիքեանը:

ԱՆՑՈՒՄ ԱԶԳԱՅԻՆԻ ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՁԵՒԻՆ

ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑ ԱԶԳԱԳՐԱԳԵՏ ԱՂԱՍԻ ԹԱԴԵՒՈՍԵԱՆԻ ՀԵՏ

- Ըստ Ձեզ, Հայաստանում ազգային եւ ազատական ուժեր կա՞ն: Ի՞նչ ենք հասկանում ազգային ասելով, ինչպե՞ս է տարբեր խաւերի մօտ այն ընկալում:

- Ազգային բառը Հայաստանում յաճախ կարելի է լսել: Բայց իմաստն ընկալելու համար անհրաժեշտ է նայել դրան այնպէս, ինչպիսին որ այն կայ, եւ փորձել հասկանալ դրա փոխակերպման ընթացքը: Այդ եզրույթի տակ յաճախ նկատի են առնում եւ էթնիկազգայինին, եւ ազգ-պետութեանը բնորոշ էլեմենտներ: Եւ դա պատահական չէ, քանի որ մեր ամենօրեայ կեանքում էլ ազգայինը հանդիպում է շատ բազմազան ու նոյնիսկ բազմազան դրսեւորումներով:

Այսօր տարբեր տեսակի քաղաքացիական ակցիաները՝ սկսած բնապահպանականից, վերջացրած քաղաքաշինականով, պատանակման արժէհամակարգերին բնորոշ երեւոյթներ են եւ մասնակցային ժողովրդավարութեան դրսեւորումներ են: Եւ դա մեր ազգայինի մի մասն է: Բայց դրան զուգահեռ կան նաեւ մարդիկ, ովքեր ազգայինը կապում են բացառապէս ծագմանը, արիւնակցութեանը, կրօնին: Այսինքն՝ ասել, որ մեզանում ազատականն ու ազգայինը հակասում են իրար, սխալ կը լինի: Կարծում եմ՝ Հայաստանում այսօր տեղի է ունենում խորհրդահայ ազգայինից եւ ազգարիւնակցական ազգայինից, որոնք երկուսն էլ փակ խմբակային բնույթի են, անցում ազգայինի արդիական ձեւին, որն արդէն կառուցում է քաղաքացիութեան սկզբունքի վրայ: Այս պատճառով էլ կարծում եմ՝ աւելի տեղին կը լինի խօսել ազգայինի աւելի պարզ ձեւերից աւելի զարգացածին փոխակերպուելու մասին:

- Մենք սակայն ազգայինի մասին շատ ենք լսում հենց իշխանութիւններից՝ ազգային միասնութեան, ազգային աւանդոյթների ու արժէքների կարեւորութեան մասին ճառեր: Արդօք՝ չենք չարաշահում ազգայինը:

- Ազգայինը ոչ ոք չի չարաշահում: Այն պարզապէս ինտերպրետացում է տարբեր հարթութիւններում ու ծառայեցում տարբեր նպատակների: Եթէ դա անում է այսօրուայ օլիգոպոլիական իշխանութիւնը, ապա բարեւում ենք օլիգարխիկ նացիոնալիզմի մերօրեայ դրսեւորումներին, ինչը օլիգարխիայի համար ծառայում է որպէս լեգիտիմութեան նոր, ուժայինից ու ֆինանսականից տարբեր ու լրացուցիչ աղբիւր: Բոլոր աւտորիտար իշխանութիւնները վաղ թէ ուշ փորձում են խմբիշխանական նացիոնալիզմի այս կամ այն ձեւը ծառայեցնել իրենց դիրքերի ամրապնդմանը: Սա այն նացիոնալիզմը չէ, որը կարող է ազգ-պետութեանը բնորոշ ֆորմաներ ծնել: Դրա կողմից ձեւաւորուող ֆորմաները, որոնք կարող էք տեսնել Երեւան քաղաքի համարեա բոլոր փողոցային սիւներին, ազգ-արիւնակցական ու խմբիշխանական հարթութիւնում են:

Աւելի հազուադէպ եմ հանդիպում ազգայինի քաղաքացիական բնույթի ինտերպրետացիաներ: Բայց հանդիպում եմ: Ինչը նշանակում է, որ դրական գործընթացներ առայժմ դանդաղ, բայց կան: Ու ենթադրում եմ, որ այդ գործըն-

թացներն արդէն անդառնալիութեան փուլում են:

Այսինքն՝ զգացմունքների վրայ կառուցուող, պլակատային օլիգարխիկ նացիոնալիզմը շատ արագ կարող է փլուզուել, եթէ որպէս հակակշիռներ ձեւաւորուեն մարդու զարգացմանը, բարեկեցութեանն ու անվտանգութեանը վերաբերող եւ համազգային ու համապետական շահեր ներկայացնող գաղափարներ:

- Ինչո՞ւ, օրինակ, քաղաքացիական ազգայինը չի ձեւաւորուել մեզանում, գուցէ քրեաօլիգարխիկ համակարգին ձեռք չի տալիս:

- Իրենց իհարկէ ձեռք չի տալիս: Բայց հարցը միայն քրէաօլիգարխիկ համակարգը չէ: Մեր կողմից այդքան փնտլած օլիգարխիկ համակարգը առկայ է մեր արժէհամակարգում եւ մեծ տեղ է գրաւում մեր ամենօրեայ կեանքում, բազմային ու թաղային կենցաղում: Այդ քրէաօլիգարխիկ համակարգի յատկանիշները ես ամէն օր տեսնում եմ մեր թաղամասի նոյնիսկ մանկահասակ երեխաների մօտ, ովքեր ճնշում կամ ծեծի են ենթարկում իրենցից տարբեր, մի քիչ այլ ոճի, աւելի բարեկիրթ ու զարգացած երեխային, մէկը միւսի հետ գողական ձեւով «ուզգրիտներ» են անում, մատն օղում անկած մէկը միւսին հարցնում՝ ապէ, բա դու քո արածի համար կարա՞ս «ատչոտ» տաս:

Մինչեւ օրս էլ գործող մեր խորհրդահայ մտաւորականութիւնը ձեւաւորուել էր այսարակութեան մէջ տեսանկիւն ունենալու բազմաթիւ տեսակի համար: Ահա թէ ինչու մեր շատ ինտելեկտուալներ չունեն յատակ քաղաքակրթական կողմնորոշում ու արժէհամակարգ: Լինել ազգային, շատ դէպքերում նշանակում է լինել հակաարեւմտական: Յաւուր, Հայաստանում մարդկանցից շատերը դեռեւս հակաարեւմտականներ են: Սովետի շրջանում ձեւաւորուեցին Արեւմուտքն ատող, արեւմտեան մշակոյթին ամենակոպիտ ձեւերով հակադրուող ենթամշակոյթներ, որոնք այսօր էլ շարունակում են դեր խաղալ (ինչպէս ասենք ռաբբի): Դրանցից որոշները փոխակերպուել են, ստեղծել ազգայինի յետխորհրդային ֆորմաներ, որոնք շարունակում են ընդդիմանալ արեւմտեան քաղաքակրթական արժէհամակարգին՝ որակելով այն որպէս ազգայինը իրախաբող ու վտանգող: Իսկ նրանք էլ, ովքեր հակուած են արեւմտեան քաղաքակրթական արժէքների ինտեգրմանն ու Հայաստանում դրանց ադապտացմանը, յաճախ իրենց դուրս են դնում ազգայինի շրջագծից, քանի որ դա ընկալում են որպէս փակ ու ռեակցիոն երեւոյթ: Սակայն խնդիրն այն է, որ այդ նոր որակի արժէհամակարգը կրողներն իրենք իրենց տեսնեն ազգայինի ներսում ու փորձեն խախտել ազգայինի միազափութիւնն ու նպաստել բազմազափութեան ձեւաւորմանը:

Կարծում եմ, որ պէտք է փոխել ազգայինի ինտերպրետացիան: Ազգայինը բազմազան է եւ ինչպէս շատ գաղափարներ, ազատականութիւնը նոյնպէս ներառում է իր մէջ: Բայց, իմ կարծիքով, ոչ այնքան կարեւոր է ազատականութիւնը, որքան՝ արեւմտականու-

թիւնը: Մենք, որպէս ազգ, պարտաւոր ենք քաղաքակրթական կողմնորոշում ունենալ: Արեւմտեան արժէհամակարգը յենուած է մարդու վրայ: Սա նշանակում է, որ բոլոր հասարակական ինստիտուտները պէտք է ծառայեն մարդուն: Իսկ մեզանում հակառակն է: Մարդն է ծառայում թաղին, օլիգարխին, ով իրեն նոյնացնում է ազգի ու պետութեան հետ: Լաւ է, որ Հայաստանում էլ կան մարդասիրական արժէհամակարգ ունեցողները: Նրանք յաճախ նաեւ հեռանում են մեր երկրից, ինչի մէջ ես բացասականին զուգահեռ նաեւ դրական բան եմ տեսնում:

- Այսինքն՝ նրանց արտագաղթի դիմելու մէջ վատ բան չէ՞ք տեսնում, արդեօք ազատականացալու հնարաւորութիւնները դրանից չեն քշանում, երկրի մտաւոր պոտենցիալը չի թուլանում:

- Հայաստանն այսօր սահմանափակում է զարգացած մարդկանց հետագայ զարգացումը: Եթէ այդ մարդիկ մնան Հայաստանում, իրենց մարդկային ունակութիւնների որակն աստիճանաբար ընկնելու է: Ո՞րն է աւելի լաւ, մարդը մնայ Հայաստանում եւ աստիճանաբար հետընթաց ապրի, թէ՞ հեռանալով կարողանայ աճել, իրացուել ու երջանիկ զգալ իրեն: Ես երկրորդի կողմնակիցն եմ, որովհետեւ վերջին հաշուով, շատ շատերը որակական աճ ապրելով, յետագարձօրէն ազդում են Հայաստանի վրայ եւ դառնալով իւրատեսակ քաղաքակրթական ազենտներ՝ նպաստում Հայաստանում տեսանկիւնների բազմազափութեան ձեւաւորմանը:

Որպէսզի մարդիկ երկրից չհեռանան, պէտք է փոխել երկրի զարգացման ուղին: Ասենք օրինակ պէտք է պետական մակարդակով եւրամիութեան անդամ դառնալու խնդիր դնել, ինչպէս ասենք դա անում է մեր հարեւան վրաստանը: Իսկ եթէ նման խնդիր դնող իշխանութիւն չունենք, ապա պէտք է ձգտել ձեւաւորել նման խնդիր իր առջեւ դնող նոր քաղաքական ուժեր, որոնք կը կարողանան այլընտրանքային առաջարկներ ներկայացնել՝ ի տարբերութիւն այսօրուայ Հայաստանի իշխանութիւնների ու յետխորհրդային ընդդիմութեան: Հայաստանը կարիք ունի ազատագրուել յետխորհրդային երեւոյթներից:

- Ասում ենք պետք է ինտեգր-

ուենք, զարգանանք, իսկ ինչո՞ւ սայլը տեղից չի շարժում:

- Կարծում եմ՝ մեզանում դեռ շատ չեն մարդասիրական արժէհամակարգով բնութագրուողները: Այդպիսիները նոր են միայն փորձում դուրս գալ լուսանցքից ու մասնակցել ազգային տարածութեան ձեւաւորմանը: Տեսէք, օրինակ, աղջիկների մի զգալի մասի մէջ ընդունուած է իրենց պոտենցիալ «առնողների» ուշադրութիւնը գրաւելու համար հագնուել սեքսուալ, բայց վարել պահպանողական սեռական կեանք: Դրանով իսկ նրանք իրենց ապագայ ամուսնուն, այսինքն՝ պոտենցիալ գնորդին, իցոյց են դնում իրենց սեքսուալութիւնը՝ միաժամանակ պահպանելով իրենց կուսութիւնը, որպէսզի գնորդը գոհ լինի իր ապրանքի որակի ամբողջականութիւնից, քանի որ այսօր Հայաստանում որակեալ ապրանք ասելով հասկանում են գեղեցիկ, սեքսուալ, բայց կոչս աղջիկ: Եւ ինչպէս կ'ասէր Հրաչ Գալստեանը, յաճախ նոր ստեղծուող տեքստերը դատարկ են լինում: Փոփոխութիւնները ժամանակ են պահանջում:

Անգամ շատ ազատական մարդիկ նոյն կարմիր խնձորին մեծ, շատ մեծ տեղ են շարունակում տալ:

Այն ազատականները, որոնք այս հարցին մեծ կարեւորութիւն են տալիս, նրանք միայն ազատ առեւտրի, բայց ոչ մի դէպքում անհատի ազատութեան կողմնակիցներ չեն: Ազատութիւնը բնորոշ է այն մարդկանց, ովքեր աշխատում են իրենք իրենց զարգացման վրայ, ամէն օր են աշխատում: Ազատութիւնը մարդու ինքնագարգացման ու որակական աճի արդիւնքում է ձեւաւորում:

- Իսկ գուցէ մեր մէջ մտած աւանդոյթներն են խանգարում ազատականացմանը:

- Բոլոր տեղերում կան աւանդոյթներ, բոլոր տեղերում էլ դրանք խանգարել են՝ թէ Եւրոպայում, թէ Հիւսիսային Ամերիկայում, բայց դրանք յաղթահարել են մարդիկ, եւ այդ գործընթացը սկսուել է մարդկանց լեզափոխական քայլերի միջոցով՝ սկսած հագուկապի փոփոխութիւնից, վերջացրած աւանդական նորմերից, կարծրատիպերից հրաժարուելուց:

Խնդիրն ինքնանպատակ չէ, մարդիկ հրաժարուում են այն աւանդոյթներից, որոնք խանգարում են մարդուն որպէս անհատ իրացուելուն: Հայաստանում շատ կարեւոր է անգամ հագնուելու ոճի մէջ միազափութիւնը չաղթահարելը: Միազափութեան չաղթահարումով հնարաւոր կը լինի զարգացումը: Իսկ ազատական, թէ այլ ուղիով, դա արդէն գաղափարական հարթութիւնում քննարկումների, պայքարի ու համագործակցութեան խնդիր է: Միանշանակ ազատականացմանը սուրբ տալը դա նոյնպէս ինչ-որ տեղ միազափութիւն է: Իսկ միազափութիւնը լուրջ թերութիւն է:

ԶՐՈՒՅՅՑ
ՍԻՐԱՆՈՅՇ ՊԱՊԵԱՆԸ

ԱՐԵՒՍՏԱՅԱՅՈՒԹԵԱՆ ՎԻՃԱԿԸ ԸՍՏ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՍՈՒԼԹԱՆԱԿԱՆ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿՆԵՐԻ (16-18ՐԴ ԴԴ.)

ՓՐՈՖ. Ա.Ի.ՆՏԻՍ ՓԱՓԱՋԵԱՆ

Ստորեւ բերուած մեր այս յօդուածը առաջին անգամ լոյս է տեսել 1988 թ. ՀՀ Գիտութիւնների Ակադեմիայի «Պատմա-բանասիրական հանդէսում» (տե՛ս թիւ 2 (121), էջ 124-136): Ներկայումս այն վերահրատարակուած ենք հայ-թրքական յարաբերութիւններում վերջերս տեղի ունեցած մի շարք վիճելի հարցերի շարժառիթով: Բնականաբար կատարել ենք որոշ խմբագրական աշխատանք, աւելացնելով Հայոց ցեղասպանութեան վերաբերող հատուածը, ինչպէս նաեւ տերմինաբանական բառարանը:

Վիճելի հարցեր ասելով մենք յատկապէս նկատի ենք ունեցած հետեւեալ եղելութիւնները:

1. 2010 թ. Սեպտեմբերի 19ին Աղթամարի Ս. Խաչ եկեղեցում տեղի ունենալիք պատարագի նախորդին խաչը չդրուեց զմբէթին:

2. Հոկտեմբերի 1ին, Թուրքիայի Ազգայնական շարժում կուսակցութեան ղեկավար Տելեթ Պահչէլի եւ այլ ղեկավարներ Անիի Մայր տաճարում Ուրբաթ օրեայ նամագի աղօթք կատարեցին:

3. Օգոստոսի վերջերին Աղթամարի Ս. Խաչ եկեղեցի այցելած հայ պատանիներին, Թուրք ոստիկանները թոյլ չեն տուել աղօթել եւ մոմ վառել եկեղեցում:

4. Թուրքիոյ Արտաքին Գործոց նախարար Ահմէթ Դալութողլուն Ելոյթ ունենալով ամբիկեան Հարվըրտ համալսարանում, հայ-թրքական յարաբերութիւնների մասին խօսելիս նշել է, «Այս երկու ազգերը սկսած են գոյակցել 4րդ դարէն ի վեր: Այս երկու ազգերու միջեւ ցեղային խտրականութիւն չէ կրնար տեսնել»: (Տե՛ս, «Մասիս» շաբաթաթերթ, Հոկտեմբեր 2, 2010, էջ 1):

Օսմանեան կայսրութեան տիրապետութեան տակ գտնուող ոչ մահմետական ժողովուրդներն աշխարհիկ եւ հոգեւոր «արտօնութիւններ» ստացան սուլթան Մեհմեդ Բ-ի (1451-1481) գահակալութեան շրջանում: Այլադաւան հպատակներին աշխարհիկ եւ հոգեւոր իշխանութիւն տալով սուլթան Մեհմեդ Բ-ը եւ նրա յաջորդները ջանում էին համայնքների համակարգը ծառայեցնել իրենց նպատակներին: Նրանք օգտագործում էին պատրիարքների հեղինակութիւնը հպատակներին հլու հնազանդ եւ օտար պետութիւնների ազդեցութիւնից հեռու պահելու

համար: Հարսանիքը, ապահարզանը, գոլքային եւ կենցաղային վիճերը լուծուած էին տուեալ համայնքի կրօնական օրէնքներով: Նրանց միջոցով զանազան էին տարբեր տեսակի հարկեր թէ պետութեան օգտին եւ թէ տուեալ պատրիարքութեան համար:

Սուլթան Մեհմեդ Բ-ի եւ նրա անմիջական յաջորդների ֆերմանները (հրովարտակները) որոնք վերաբերում էին յոյն եւ հայ պատրիարքների «առանձնաշնորհումներին», չեն պահպանուել: Այդ ֆերմանները չեն յայտնաբերուել ոչ յոյն, ոչ հայ պատրիարքարաններում եւ ոչ էլ Օսմանեան կայսրութեան արխիւներում: Շատ հաւանական է, որ դրանք ոչնչացել են Կ' Պոլսում բռնկուած հրդեհներից: Միայն յետագայ պատմագիրներ են արձանագրում այն փաստը, որ Մեհմեդ Բ-ը Կ. Պոլիսը գրաւելուց յետոյ յոյն եւ հայ համայնքների համար յատուկ ֆերմանով հաստատել է պատրիարքարաններ:

Հայ համայնքի (ermen i millet) պատրիարքութիւնը յատուկ հրովարտակով հաստատուել է 1461 թ., այն ժամանակ, երբ Մեհմեդ Բ-ը, Պուրապի Յովակիմ եպիսկոպոսին տեղափոխելով Կ. Պոլիս, նշանակեց պատրիարք: Սակայն անհրաժեշտ է նկատի ունենալ, որ Յովակիմ եպիսկոպոսով չէ, որ սկսուած է հայոց պատրիարքութեան գոյութիւնը Կ. Պոլսում: Փաստերը վիճարկում են, որ Կ. Պոլսում հայկական հոգեւոր առաջնորդութիւն է եղել դեռեւս բիզանդական կայսրութեան օրօք: 1360 թ. Կ. Պոլսում հայերն ունէին Ս. Սարգիս եկեղեցին եւ նրա շուրջը համախմբուած հայկական համայնք:

Մեզ հասած ամենահին սուլթանական հրովարտակը, որ հաստատում է հայոց պատրիարքութեան իրաւունքներն ու պարտականութիւնները Օսմանեան կայսրութեան սահմաններում, 1746 թ. Յունիսի Յին Գրիգոր Պատմաճեանին (1746-1773 թթ.) շնորհուած բերաթն է, որն առաջին անգամ հայատառ թրքերէնով հրատարակել է Ա. Պէրպէրեանը: 1774 թ. Յունուարի 22ին Սուլթան Աբտիւլ Համիդ Ա-ը (1774-1789) համանման բերաթ է շնորհել նաեւ Զաքարիա պատրիարքին (1773-1781), որի հայերէն թարգմանութիւնը «Ազգիս Հայոց պատրիարք Զաքարիա աստուածաբան վարդապետի պատրիարքութեան խատտի շերիֆի հայկական թարգմանեալ օրի-

նակն է» վերնագրով հրատարակուած է «Դիւան Հայոց Պատմութեան» մէջ:

Թուրք պատմաբան Եաւուզ էրջանը իր պատմագիտական յօդուածներէից մէկում մատնանշում է, որ Կ' Պոլսում գտնուող «Քիամիլ Քեփեջիի անձնական հաւաքածուում» 2539 համարի տակ ամփոփուած ամենահնագոյն դափթարում ընդգրկուած է 1517 թ. Եաւուզ Սուլթան Սելիմի (1512-1520) կողմից Երուսաղէմի հայ պատրիարք Սարգիս Գ-ին տրուած հրովարտակը (տես Belleten 1984, no 188 S. 1120):

Ընդհանրապէս, համայնքների կողմից ընտրուած կրօնական առաջնորդը հաստատուած էր կայսերական յատուկ բերաթով, ուր սովորաբար կրկնուած էին նախորդ սուլթանների կողմից տրուած հրամանները: Այս մասին սուլթան Ապտիւլ Համիտ Ա-ի ֆէրմանը եւ հրամանագիրը առ նախնեօք մեծագոր արքայից, կրկին եւ վերստին նորոգիցի եւ հաստատիցի ընդ որս եւ հրամայեցաւ ի տէրութենէ նորոգիլ եւ ֆէրմանք մեծի Պօլսոյս: Այնուհետեւ բերաթում նշուած էին համայնքի կրօնական առաջնորդի վարչական իրաւունքները իր հոտի նկատմամբ, ինչպէս նաեւ կրօնական ծիսակատարութիւնները, որոնք իւրաքանչիւր էին տուեալ համայնքին: Այդ բոլորը, ինչպէս նշուած էր հրամանագրերում, չպէտք է հակասէին շարիաթի դրոյթներին: Այդ բարձր բերաթները շարիաթում էին լինում կեղծ խօսքերով եւ փրուն խտատմաներով, որոնց մեծ մասը, բնականաբար, չէր գործադրուած կեանքում:

Հայոց պատրիարքութեանը շնորհուած բերաթների բովանդակութիւնը ցոյց է տալիս, որ հայ համայնքի կողմից առաջադրուած իւրաքանչիւր նոր պատրիարք պարտաւոր էր 100 հազար ակչէ միանուազ նուիրել սուլթանական գանձարանին, որպէսզի ձեռք բերէր իր պաշտօնին նշանակուելու բերաթը: Այնուհետեւ պատրիարքը պարտաւոր էր հայ համայնքից հաւաքել «Միրի մուկաթա» հարկը (100-1400 հազար ակչէ) եւ յանձնել կառավարութեանը: Այս հանգամանքը խիստ շահագրգռում էր սուլթաններին յաճախակի փոփոխելու պատրիարքներին, որպէսզի ամէն մի նորընտրի պատրիարքից կորզէր 100 հազար ակչէ: Յովակիմից սկսած մինչեւ Յակոբ Եպս. Պոլսեցին (1848 թ.) պատրիարքական աթոռին հերթականօրէն բազմել են մօտ 82 անձնաւորութիւններ: Վերջին հարիւրամեակում դրամի աւելի շատ կարիք զգացող սուլթանները առանց պատ-

ճառով փոխել են սրանց, երբեմն նոյն մարդիկ երկու անգամ նշանակելու արտօնութիւն տուել եւ ամէն անգամ էլ ստացել սահմանուած հարկագումար: Փաստերը ցոյց են տալիս, որ սուլթանները ժամանակի ընթացքում բարձրացրել են պատրիարքութեան գինը: 1657 թ. Թովմաս Բերիացին մեծ վեցիր Քիոքրուլու Մեհմեդ փաշայից պատրիարքութեան հրովարտակ է ձեռք բերել վճարելով 400,000 ակչէ: Պատրիարքները միաժամանակ պարտաւոր էին նոր վեցիրին տալ 500 դուրուշ, վեցիր-փոխանորդին 250 դուրուշ, չաւուշ բաշուն 200 դուրուշ: Մի խօսքով, հայ հոգեւորականութիւնը օսմանեան կեղրոնական կառավարութեան համար եկամտի կորուստ աղբիւր էր:

Կ. Պոլսոյ հայ համայնքին եւ ոչ մահմետական այլ հպատակներին վերաբերող թրքական պաշտօնական ֆերմանները հիմնականում ամփոփուած են Թուրք պատմաբան Ահմեդ Ռեֆիկի (Ստամպուլի Ժ.Չ. դարի կեանքը» խորագրով փաստաթղթերի ժողովածուում: Առաջաբանում հեղինակը նշում է, որ բոլոր վաւերագրերը վերցուած են Ստամպուլի պետական արխիւից: Իւրաքանչիւրին՝ ըստ բովանդակութեան տրուած է համապատասխան վերնագիր: Իսկ ֆերմանների վերջում նշուած տարեթուերը ցոյց են տալիս, որ դրանք հրատարակուել են սուլթան Սուլէյման Ա-ի (1520-1566), սուլթան Սելիմ Բ-ի (1566-1574) եւ սուլթան Մուրատ Գ-ի (1574-1595) ժամանակաշրջանում: Սուլթանական այս հրովարտակները բովանդակում են եկեղեցիների եւ այլ բարեպաշտական շինութիւնների քանդման, դաւանափոխութեան, կրօնական ծիսակատարութիւնների եւ քրիստոնեայ բնակչութեան ազգային տարագի հարցում եղած սահմանափակման, գինու վաճառքի արգելման վերաբերեալ եւ այլ բնոյթի նիւթեր:

Սուլթանական այս հրովարտակներից իմանում ենք, որ սուլթան Սելիմ Ա-ի ժամանակ Կ. Պոլսի եկեղեցիներից շատերը քանդուել են: Իսկ Սուլթան Սուլէյմանի գահակալութեան շրջանում, Կ' Պոլսի կադիին ուղղուած յատուկ ֆերմանով քանդուել է Սուլու-մանաստրի (Ս. Գէորդ) հայկական եկեղեցուն կից կառուցուած շինութիւնն ու սահմանափակումներ են դրուել կրօնական ծիսակատարութիւնների վրայ. «Իմ բարձր հրամանագիրը առնելուդ պէս քանդել տուր շարիաթի սկզբունքներին հակասող շինութիւնը: Միեւնոյն ժամանակ թոյլ

Շարք էջ 18

Blue Cross of California
Authorized Agent

Blue Shield of California
Authorized Agent

SERVING SINCE 1975

BEDROS S. MARONIAN

(818) 500-9585
BMaronian@AOL.com

FAX 500-9308 ABA INSURANCE SERVICES 805 E. Broadway . Glendale, CA 91205

ԵՐՐԵՔ ՈՒՇ ԶԷ ՎԵՐԱՔՆՆԵԼՈՒ ՁԵՐ ԱՊԱԹՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

A.B.A. INSURANCE SERVICES

ԵՍ ՍԻՐՈՒՄ ԵՍ ՀՈՒՆԿՈՒՄ

ՀԵՆՐԻԿ ԱՆԱՍԵԱՆ

... Առաջադրանքի ժամը 6-ն է: Երկու ժամ է ոտքի վրայ եմ: Փորձում եմ կրկին անկողին մտնել՝ լրացնելու համար պարտադիր քնի այն վեց ժամը, որ բժիշկը մշտապես չի շեղում է:

- Քուն եւ քայլել, - սա է այսօր քո առողջութեան բանալին, - ասում է նա, - իսկ առողջ քուն բերողը քայլելն է: Այս առողջ UCLA հիւանդանոցի իմ փրոֆեսոր Դիւրազոն է, որ մշտապես իր հսկողութեան տակ է պահում իմ առողջական վիճակը:

- Դէ լաւ Հենրիկ, - ասում եմ ինքս ինձ, - շարժուիր, գնա՛, քայլի՛ր, միեւնոյնն է՝ քունդ չի տանում: Լոյսը դեռ չի բացուել: Այսօր արեւ չի լինելու, - ասել են լուրերում:

Լուսաբացն արդէն իր թեւերն է փռում հորիզոնի վրայ: Երկինքն ամպոտ է, թոււմ է թէ, ուր որ է երկինքը կը պատուռի ու անձրեւ կը տեղայ: Իսկապէս, պէտք է հետեւել բժշկի խորհրդին՝ քայլել, քայլել գոնէ օրը կէս ժամ: Մեր տնից մինչեւ Ուեստըրն-Սանտա Մոնիքայի անկիւնը ոտքով քայլելու պարագային, կարելի է տաս րոպէսում հասնել: Սանտա Մոնիքա չհասած, մի Մակդոնալդ կայ: Հեռուից նկատում եմ երկու կանանց, - հա՛յ են, - մտածում եմ ես, - եւ որքան մօտենում են նրանց՝ այնքան հաստատուն է դառնում կարծիքս:

- Ի՞նչ են անում նրանք այս ժամին մայթին կանգնած:

Ինձ տեսնելիս փոքր ինչ շփոթում են ու փորձում են շրջել հայեացքները, որպէսզի չճանաչեմ իրենց: Նկատելով նրանց շփոթ վիճակը, կախում եմ գլուխս ու լուրջաբան անցնում իրենց կողքով: Հետաքրքրութիւնից դրդուած, Սանտա Մոնիքայի անկիւնից հետեւում եմ այդ կանանց հետագայ քայլերին: Նրանք դեռ կանգնած են: Փողոցում գրեթէ մարդ չկայ, երկու մարդ հանրակառքի կանգառում են: Համատարած լուրթիւն՝ այն էլ մեր շրջանի ամէնաբանուկ խաչմերուկում: Մեքենաներն էլ՝ հատուկէնտ: Ուզում եմ շարունակել քայլքս, բայց ինչ որ մի անբացատրելի ուժ ինձ ասում է, կանգնի՛ր Հենրիկ, հետաքրքրի չէ՞ թէ ովքեր են այդ հայ կանայք, ի՞նչ են անում միայնակ այս ժամին, երբ գրեթէ մարդ չկայ փողոցում: Քիչ անց կոսմիկական արագութեամբ փողոցն ի վար սուրում է մի կոտրած-թափած մեքենայ ու կանգնում մեր հայ կանանց կողքին: Զգացում է, որ երկխօսութիւն է տեղի ունենում

նրանց եւ վարորդի միջեւ: Մի քանի րոպէ յետոյ մեքենան հեռանում է: Ո՞վ գիտէ, թէ ում տեղն էր դրել վարորդը մեր հայ կանանց: Ինչպէս երեւաց, երկխօսութիւնը արդիւնքի չլանգեց...:

- Աստուած իրենց հետ, միայն թէ գարմանալ կարելի էր, որ կանանց ձեռքներին ոչինչ չկար՝ ոչ ձեռքի պայուսակ, ոչ էլ որեւէ իր: Արդէն Սանտա Մոնիքա պողոտայի վրայ եմ: Մօտենում եմ, ականջը խօսի, վաղամեռիկ Յարութիւն Երէցեանի նախկին Ապրիլ գրատանը, որն այժմ վարսալարդարի սրահ է: Միտքս թռչում է յետ, աւելի քան քսանհինգ տարի, երբ այս գրատուն-տպարանում էր շարունակ հայրիկիս՝ Յակոբ Անասեանի ստուարածաւալ, հաստափոր «Մանր Երկեր»՝ գիտական նիւթերի 1200 էջանոց գիրքը:

- Հենրիկ ջան, մատարօ, հաճի՛ս ըսէ հայրիկիդ, որ քիչ մը արագացնէ սրբագրութիւնները, ծօ, քանի՞ անգամ սրբագրել կ'ըլլայ: Աս չորրորդ սրբագրութիւնն է, որ հայրիկդ կ'ընէ, - նեղսրտած ասում էր Յարութիւնը:

- Ճիշդ կ'ըսէ կոր Հենրիկ, մեր գործերը կը կազան հօրդ գիրքին պատճառաւ, - աւելացնում էր իր կեանքի վերջալոյսին սպասող Յարութիւնին եղբայրը՝ Նուպարը:

Այս ամէնը լսելուց յետոյ արդէն ես էի վրայ տալիս.

- Տղա՛ք, ըսէ՛ք նայի՛մ, գիտե՛մ, հայրս քանի մը անգամ կը սրբագրէ իր գրածները, բայց բառ կամ նախադասութիւն մը փոխէ՞...:

- Ոչ, - միաբերան ասում էին եղբայրները:

- Է՛հ, ուրեմն սառախախներն է, որ կ'ուղղէ հայրիկս, իսկ այդ սխալներն ալ ձեր մեղքն է, աւելի ճիշդ նիւթը շարողինը:

Մինչեւ վերջերս Ապրիլ գրատան հարեւանութեամբ մի փոքր թատրոն կար: Հիմա շարժում չկայ այդ մայթին, բայց..., բայց այս ի՞նչ է, երեք գրեթէ ամբողջովին մերկ ջահել աղջիկներ ինձ նշան են անում, որ իրենց մօտենամ: Ուղղութիւնս փոխելն ու գրեթէ վազելս մէկ եղաւ: Ի՞նչ իմանաս, այդ ամայի փողոցում ինչեր չեն կարող լինել, դէ, ես էլ, նման իրավիճակներում..., պարզապէս վախկոտ եմ, երեք աղջիկ, պատկերացնում էք...:

Ես երկար տարիներ է, որ ապրում եմ Հոլիվուտում, բայց նման տեսարանի չէի հանդիպել: Ինչեւէ, շարունակում եմ քայլել Սանտա Մոնիքա պողոտայով դէպի Արեւելք: Այս շրջանը, աւելի ճիշդ՝ Ուիլթոնից սկսեալ դէպի Արեւելք,

Հոլիվուտի երկրորդ կարգի թաղամասն է, ուր հիմնականում ապրում են հայերն ու մեքսիքացիները (առաւել՝ Հարաւային Ամերիկայի երկրներում ծնուածներ): Վերջին տարիներս մեր կողմերում են հաստատուել դեղին ցեղի ներկայացուցիչները, որոնք Լոս Անճելոս Հարաւից սկսեալ, «գրաւելով» ամէն ինչ (չէնքեր, բիզնէսներ, խանութներ, եւ այլն) արդէն հասել են Սանտա Մոնիքա պողոտայ:

Ինձ համար չափազանց հետաքրքիր էր դիտել թէ առաջադրանքի վաղ ժամին ովքեր են քայլում մայթերով, ո՞վ ուր է շտապում: Ահա հասել եմ Նորմանդի փողոցի անկիւնը: Հանրակառքի (բաս) կանգառն է: Սպասողներն անխտիր սպանախօս ազգերից են: Բոլորն էլ հանդարտ խաղաղ: Ճարպիկ մի կին, մարքէտի սայլակը վեր է ածել շարժական սրճարանի եւ այդ ցուրտ եղանակին տաք սուրճ եւ խմորեղէն է վաճառում: Եւ, որովհետեւ այդ ժամին փողոցի վրայ եղող սրճարաններն ու խանութները փակ են, շարժուն «սրճարանի» առեւտուրը ետում է: Նոյնիսկ հանրակառքի սեւամորթ վարորդն է պահանջուած վայրկեաններից աւելի երկար սպասում կանգառում, որպէսզի մարդիկ կարողանան սուրճ գնել ու բարձրանալ հանրակառք, թէեւ ինչպէս բոլորը, այնպէս էլ ինքը գիտի, որ սուրճ եւ ուտելիք չի կարելի վայելել հանրակառքի մէջ: Երկար եմ կանգնած մնում կանգառում, ապշում ու զարմանում, թէ որքան բարեացակամ են այստեղ մարդիկ, մէկը միւսին յարգող, մէկը միւսին գիշող, հաւանաբար իւրաքանչիւր օր նոյն պատկերն է այս կանգառում: Եւ, ինչպէս երեւում էր, ամէն ոք ծանօթ էր մէկը միւսին:

Քիչ անց հանրակառքի ետին է կանգնում ոստիկանի մեքենան: Թոււմ է, թէ ահա ուր որ է

ոստիկանը կը գաջ ու կարգելի «սրճարանի» տիրուհուն առեւտուր անել մայթին: Բայց ոչ, ոստիկանը դուրս էլ չի գալիս մեքենայից, ու մի քանի րոպէ սպասելուց յետոյ, տեսնելով որ ամէն ինչ խաղաղ է՝ արագօրէն հեռանում: Յատակ է, օրէնքի պահպանը շրջանցեց օրէնքը: Մարդկային է, ոչինչ չես ասի: Նա էլ մարդ է, եւ հասկանում է հասարակ մարդկանց վիճակը, մարդիկ, որոնք հանապազօրեայ հաց հայթայթելու համար պարտաւորուած են այդքան կանուխ մեկնել իրենց գործատեղիները: Երբ օրը ամբողջովին կը բացուի, սրճատէրն իր սայլակն ու փասա-փուսէն հաւաքած կը հեռանայ՝ յաջորդ օրը դարձեալ նոյն տեղում սպասարկելու համար հանրակառքի սպասող ուղեւորներին: Շարունակում եմ քայլել: Անցել եմ արդէն մի քանի հայկական խանութների կողքով: Բնականաբար բոլորն էլ փակ են, միայն French bakery-ն է բաց, որ վերջերս է բացուել: Անունն է Ֆրանսական, բայց ոչ մի Ֆրանսական խմորեղէն չկայ, բազմոն էլ (Ֆրանսական հաց) Աստուած բազէտ համարի: Նոյն մայթի վրայ է՛մնոնթ չհասած մի կաթողիկէ եկեղեցի կայ:

- Հենրիկ, - ասում եմ ինքս ինձ, - մտիք եկեղեցի, եթէ այն բաց է, աղօթքդ արա, առողջութիւն մաղթիր ինքդ քեզ, Աստուած քո ձայնը կը լսի, մի մոմ էլ վառիր Հայաստանի բարօրութեան ու անվտանգութեան սիրոյն, եկեղեցին եկեղեցի է, բաւ է, որ քրիստոնէական լինի:

Ժամը եօթն է, գրեթէ մէկ ժամ է անցել տնից դուրս գալուց յետոյ: Մտնում եմ եկեղեցի, խաչակնքում ու միանում այդ ժամին այնտեղ գտնուող 40-50 հաւատացեալներին: Սկսում է առաւօտեան աղօթքն ու ժամերգութիւնը: Շուրջիններս նայելով ես էլ եմ մի քանի անգամ

Շարք էջ 17

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ ՃՈՒՍԱՑՈՒՑԷՔ ԶԵՐ ՏԱՆ ՄԷՋ...

VREJ PASTRY

ՎՐԷՅԻ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐՈՎ ԵՒ ՓԱՌԱԽՈՐ ԽՄՈՐԵՂԷՆՆԵՐՈՎ

*** ՏՕՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԸ ԱՆՊԱՅՄԱՆ *
ՎՐԷՅԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ**

PASADENA 626-797-2331 **GRANADA HILLS 818-366-2526** **GLEN DORA 626-914-1940** **VREJ PASTRY FOR ALL YOUR OCCASIONS!**

ՆԱԽԱԶԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԲԵՆԻԱՄԻՆ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 115-ԱՄԵԱԿԻ ՆՇՈՒՄ ԵՒ ՇՆՈՐՀԱՅԱՆԴԷՍ «ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ ՈՒՄՈՒՑՉԱՊԵՏ ԲԵՆԻԱՄԻՆ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆԻ» ԳԻՐՔԻՆ

Անուն մը Բենիամին ժամկոչեան, որուն կենսագրութիւնը որպէս մանկավարժ դաստիարակ եւ բազմավաստակ տնօրէն Սահակեանի առնչուած է լիբանանահայ դպրոցի պատմութեան եւ սերունդներու հայեցի դաստիարակութեան:

Իր արդիւնաշատ վաստակը Խ. Հայաստանի կառավարութեան կողմէ «Մերոպ Մաշտոցի» անուան շքանշանի արժանանալէ ետք, անկախ Հայաստանի մէջ իր չիշատակը յաւերժացնող արժանի ձեռնարկ էր 1993-ին Երեւանի «Թիւ 119 միջնակարգ դպրոցին» «Բենամին ժամկոչեանի անուան թիւ 119 միջնակարգ դպրոց» անուանակոչումը:

Արժանավայել շուքով Հոկտեմբեր 10-ին մեծ դաստիարակին անունը կրող դպրոցին մէջ ծննդեան 115-ամեակը եւ «Յուշարձան ուսուցչապետ Բենիամին ժամկոչեանի» գիրքին շնորհահանդէսը տեղի ունենալէ ետք, 4 Դեկտեմբեր, շաբաթ օր ժամը 6:00-ին Հայկազեան Համալսարանի հանդիսարանին մէջ տեղի ունեցաւ յարգանքի ձեռնարկը ի ներկայութեան Համալսարանի նախագահ վեր. Փօլ Հայտոսթեանի, նախկին սաներու, կրթական մշակներու եւ մտաւորականներու:

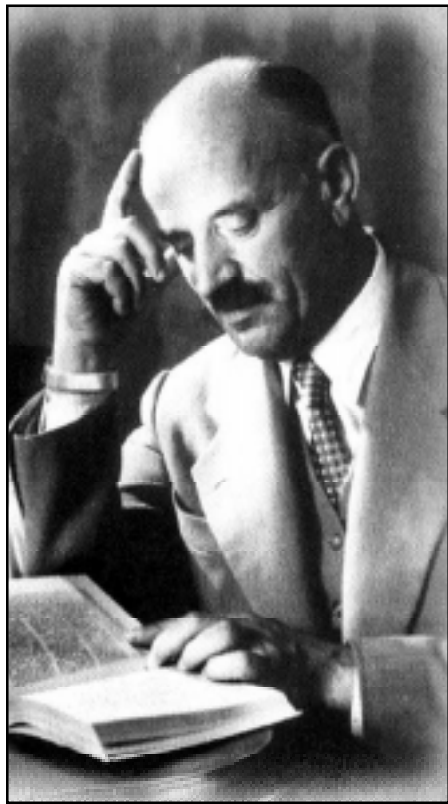
Ձեռնարկին բացումը կատարեց Հայկազեան Համալսարանի գրադարանապետուհի օրդ. Սոնիա Սիսլեան, որ անդրադարձ կատարելէ ետք Բենիամին ժամկոչեանի դաստիարակչական գործունէութեան վրայ կարգաց անոր կենսագրութիւնը իր գլխաւոր հանգրուաններու նշումով: Ապա ընթացեց Երեւանի Բենամին ժամկոչեանի անուան աւագ դպրոցի տնօրէն պր. Յովհաննէս Կարապետեանի ողջոյնի խօսքը, որ տպաւորիչ ըլլալով մէկտեղ կը կատարէր ճշմարիտ բնութագիրը ժամկոչեանի տիպարին, լաւապէս ճանչցած ըլլալով անոր վաստակին ամբողջական երեսները: Ձերմ գնահատանքով ընդունուեցաւ հայրենի դաստիարակին ողջոյնի խօսքը:

Հանդիսութեան գլխաւոր բանախօսն էր Սահակեանի հունձքէն, լիբանանահայ մտաւորական եւ հրապարակագիր Գէորգ Տարօնի: Ան հանգամանօրէն ներկայացուց Բենամին ժամկոչեանի դաստիարակը անոր աշակերտած ըլլալու փորձառութեան անմիջականութեամբ, որ իր կազմաւորման վրայ խոր ազդեցութիւն ունեցած է դաստիարակ Բենամին ժամկոչեան հմուտ մանկավարժը: Ան պատմուած դրուագներով հաստատեց, որ

Բենամին ժամկոչեան գուրգուրոտ հայր մը եղած է իր աշակերտներուն համար, որոնց հոգեկան, ֆիզիքական եւ մտային կազմաւորման համար ամբողջական նուիրում ցոյց տուած էր:

Արդարեւ, Գէորգ Տարօնիի խօսքը պերճախօս վկայութիւն մըն էր աշակերտի տպաւորութեան:

Գեղարուեստական յայտագիրին իրենց մասնակցութիւնը բերին Հայկազեան Համալսարանի ուսանողներ՝ Գարուն Պարտազեան եւ Սարին Գրաճեան նուազով Մուրատ Մելիքեանի քնարական ստեղծագործութեան մեկնաբանութեամբ:

Հայկազեան Համալսարանի դասախօս դոկտ. Արշալոյս Թոփալեան հատուածներ ընթերցեց «Յուշարձան ուսուցչապետ Բենամին ժամկոչեան» գիրքէն յուզումով համակերպ հանդիսականները: Եզրափակիչ խօսքով հանդէս եկաւ Սահակեանի հունձքէն Բենամին ժամկոչեանի հոգեզաւակ, գիտնական դոկտ. Արի Թօփուզիանեան:

Դոկտ. Արի Թօփուզիանեան որպէս «Յուշարձան ուսուցչապետ Բենիամին ժամկոչեան» գիրքի կազմողն ու խմբագիրը համառօտ ակնարկով մը ծանօթացուց գիրքը, որ ակնատեսի վկայութիւններով եւ ապրումներով հարուստ բովանդակութիւն ունի հեղինակի որբանոցային կեանքի, որպէս կամաւոր յեղափոխական գործունէութեան եւ ուսուցիչի կեանքի մասին:

Պատմական, կրօնական, ազգասիրական, լեզուաբանական եւ հայրենասիրական յօդուածներէ նմոյշներ կը պարունակէ գիրքը:

Գիրքին վերջին մասը յատկացուած է վկայութիւններու:

Բենամին ժամկոչեանի հոգեհարազատի ապրումով եւ անոր մտերմութեան մէջ ապրածի փորձառութեամբ դոկտ. Արի Թօփուզիանեան իր խօսքը եզրափակեց ուսուցչապետին անձէն կրած իր խոր տպաւորութիւններով:

Մաթոսեան ցուցասրահի մէջ տեղի ունեցած հիւրասիրութեան ընթացքին գիրքին վաճառքն ալ կատարուեցաւ:

Հայկազեանի ակադեմիական մթնոլորտին մէջ վերակենդանացաւ Բենամին ժամկոչեանի չիշատակը, որ լիբանանահայ կրթական կեանքի մէջ լուսաւոր էջերով հարստացած է:

Դանիէլ Վարուժանի «Դաստիարակ» բանաստեղծութեան վերջին քառեակը որքան կը պատշաճի Բենամին ժամկոչեանին.

Եւ այսպէս օր մ'երբ ըլլայ գոհ մը ձեր,

Պեճնելու մօտ եւ հոգեվարք: Պիտ' մնայ լոկ անոր այս մեծ մխիթարանք՝

Թէ՛ իր կեանքն իր սաներուն մէջ կ'ապրի դեռ:

Ծ. Խ. Ստորեւ կու տանք երկու հատուածներ «Յուշարձան ուսուցչապետ Բենամին ժամկոչեանի» գիրքէն:

Ս.Գ.Հ. ՀՆՉԱԿԵԱՆ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՆ

Հակառակ կուսակցական ըլլալու եւ չէզոք ուսանողական միութիւններուն վրայ հաւատք չունենալու, երբեք չէի մտածած ուսանողները կուսակցականացնել: Սակայն գոնուցեան ծնողներ, որոնք ուզեցին իրենց զաւակները կուսակցական դաստիարակութեան ենթարկել: Բայց ես, դպրոցին պատասխանատուն չըլլալու, չէի կրնար հակառակիլ. ու երբ հիմը դրուեցաւ Ուսանողական Միութեան, ինքնաբերաբար տրամադրուեցայ այդ միութեան:

Որչափ որ Ս.Գ. Հնչակեան կուսակցութեան կը պատկանէի, գաղափարական ամբողջ դաստիարակութիւնս ձեռք ձգած էի քանի մը դասախօսութիւններէ, որոնք լսած էի մեծանուն յեղափոխական Փարամազէն, քանի մը գաղտնի գրականութիւններէ, որոնք ուսանողական շրջանին կ'ընդօրինակէինք՝ ցրուելու համար Խարբերդի շրջակայ գիւղերը, պարբերաբար ստացուած ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅԱՅԱՍՏԱՆ թերթէն, որուն կը թղթակցէր եղբայրս՝ Հրայր Թադեւոսեանի եւ Պոլսէն ստացուած քանի մը հատ ու կտոր ԿԱՅՄԵՐԷ: Աշակերտական վիճաբանութիւնները աւելի անձնական քննութիւններու եզրակացութիւններ էին, քան գաղափարական վարպետներու լուրջ հրատարակութիւններէ ձեռք ձգուած մտքեր:

Հոս ասպարէզ բացուեցաւ թէ՛ ուսումնասիրելու, եւ թէ՛ դասախօսելու: Ու մեր ուսանողական միութիւնը դարձաւ իսկական դպրոց մը:

Շաբաթական հինգ ժողով տեղի կ'ունենար. դասախօսական, բանախօսական, վիճաբանական (պատրաստուած եւ անպատրաստ), գրական: Թրքախօսութեան հայախօսութեան դարձած պատանիներու այս փորձերը կը նմանէին ծիծեռնակներուն թռիչքի առաջին փորձերուն:

Երեւակայեցէ՛ք: Ժողովի հրաւեր կը տրուի. «Պիտի դասախօս է Պ.Յ.Գ. կամ ուրիշ մը»: Ներկաներուն առջեւ հրաւեր կը տրուի դասախօսին, եւ հահ՛ բեմ կ'ելլէ դասախօս պատանին ու կ'ըսէ. «Ներեցէ՛ք այսօր չկրցայ պատրաստուիլ», կամ նման առարկութիւն մը: Ասիկա կը նկատուի յաջող քայլ մը, եւ հաւաքոյթին ղեկավարը կը ստիպուի քանի մը քաջալերական, գովեստի նմանող երկու բառ ըսել եւ ժողովը զբաղեցնել:

Ամենէն հետաքրքրականը՝ գրական ժողովներն էին, երբ հագիւ հայերէն խօսիլ սկսող պատանիներ՝ Սիամանթոյէն ու Վարուժանէն կը հոլովէին: Տակաւին տա-

րագրութեան նոր դարձած, ԱՐԵԱՆ ՁՈՐԷՆ անցած, ԱՐԻԻՆՈՏ ԱՆԱՊԱՏԻՆ մէջ խանձուած, ամենէն շատ պիտի ջանային Սիամանթոն նմանցնել, քանի որ ան ալ Կիլիկիոյ արհաւիրքէն քաղած էր նիւթերը իր ՊԱՐԻՆ, ԵՐԱՋԻՆ եւ վրիժախանձ ալ բազմաթիւ գրութիւններու:

Բայց ինչ եռանդ, ինչ խանդավառութիւն կար: Կիլիկիոյ յորդառատ անձրեւներուն տակ շատ անգամ ղեկավար ու անդամ միասին լայտերներով տունէ տուն կ'երթայինք՝ անդամները հաւաքելու, որպէսզի ժողովները արդիւնաւոր ըլլային:

Ասիկա չէր բաւեր, աւելցան «Նոր Սերունդ» թերթին հրատարակութիւնը խանդավառութիւնը գագաթնակէտին հասաւ: Նախ՝ խմորատիպ էր: Կը հաւաքուէինք, կը լծուէինք աշխատանքի: Մէկ կողմէն ստիւնձը կը պատրաստուէր, միւս կողմէն յօդուածները կը հաւաքուէին քովս, ու ես մէկիկ-մէկիկ պիտի սրբագրէի եւ արտագրէի, պատրաստ յօդուածները խմորին վրայ պիտի տպէինք եւ իրար անցած թուղթերուն վրայ պիտի տպէինք: Մէկը թուղթ կու տար, մէկը ուշադրութեամբ թուղթը ստիւնձին վրայ կը գետեղէր, ուրիշ մը կը շփէր: Երբ տպուածը վեր բարձրանար, յօդուած ունեցողին աչքերը կը փայլէին: Մանաւանդ առաջին գրութեան լոյս տեսնելու օրը՝ ո՞վ կրնար չափել հպարտութիւնը, որ կը բխէր գրութեան արժէքէն աւելի՝ գոհունակութենէն. թէեւ յաճախ ոչ-յատակ, կիսկատար կ'ըլլար տպագրութիւնը: Բայց յուզիչ էր: Տպագրութիւնը լրանալէն ետք՝ հասցէները կը գրուէին ու կը դրկուէին: Գին կամ վճարում կա՞ր, չեմ յիշեր: Հաւանաբար՝ ո՛չ:

Թերթով ալ չբաւականացանք. ամառնային դպրոց բացինք: Ո՛չ ոք կը մտածէր վճարումի մասին: Սաները կու գային ձրի, եւ միակ ուսուցիչը կը դասաւանդէր՝ ձրի: Կարծես տուն կը խաղայինք: Սակայն չիշելու ենք թէ ուսուցիչը պարտաւոր էր գիշերները կուսակցական պարտականութիւններ կատարել, եւ առանց հանգչելու կամ քնանալու պիտի դըպրոց գար: Որով օր կ'ըլլար որ ուսուցիչը ոտքի վրայ դասաւանդելու ատեն կը քնանար, ու երբ յանկարծ ցնցուելով աչքը կը բանար, կը տեսնէր թէ սաները լուռ ու մունջ կը սպասէին որ ուսուցիչը արթննայ եւ աչքը բանայ, առանց տրտունջի կամ դժգոհութեան, քանզի գիտէին թէ անոր գործը համակ գոհողութիւն էր: Ամէն պարագայի անոյշ էր:

Ս.Գ. ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Չեմ գիտեր պատճառը, սակայն փափաքեցայ դպրոց մը բանալ: Հնչակեան պատմութեան մէջ առաջին ձեռնարկն էր: Պայմանները ձեռնառու էին: Կուսակցութիւնը առատ դրամ կը զըրկէր: Աբգարեանի ընթացաւարտ սաները ամառնային դպրոց յաճախելով կապուած էին, եւ արդէն նոր դպրոցի մը փնտրուողով կը տառապէին: Երբ կուսակցութեան առաջարկեցի Կեդրոնական Վարժարան բանալ, բարբախտաբար սիրով ընդառնջեցին եւ տնօրէնութիւնը ինձի վստահեցան:

Յայտարարութիւնը հանուե-

ցաւ, բայց չեմ յիշեր պետական արտօնութիւնը ինչպէս առնուեցաւ: Սաներուն մեծ մասը բաղկացաւ Աբգարեանի շրջանաւարտներէն, որոնք դպրոցին բարձրագոյն դասարանը կազմեցին, եւ մաս մըն ալ Ուսանողական Միութեան այն անդամներէն, որոնք ամառնային դպրոց յաճախած էին:

Կուսակցութիւնը նկատի առնելով դպրոցին նոր ըլլալու հանգամանքը, որոշեց առաջին տարին ձրի ընդունիլ: Արձանագրուեցան 65 սաներ, որոնք բաժնուեցան:

Massis Weekly

Volume 30, No. 46

Saturday, DECEMBER 18, 2010

International Scientific Conference Dedicated to Genocide Prevention and Condemnation Held in Yerevan

YEREVAN -- International two-day scientific conference "The Crime of Genocide: Prevention, Condemnation and Elimination of Consequences" launched today in Yerevan. Authoritative historians and scientists from almost 2 dozen of states – France, Argentina, Switzerland, Netherlands, Belgium, Greece, Italy, Germany, Dania, Ireland, Hungary, USA, Canada, Austria, Lebanon, Egypt, Israel, Japan, participate in the event.

Serzh Sarkisian said broader international recognition of the Armenian genocide is essential for preventing more crimes against humanity as he opened the conference.

"The bitter lessons of the Armenian genocide did not go down in the history and memory of humankind as mere memories of the past. They came to be replaced by the horrors of the Holocaust and the tragedies in Rwanda, Darfur and many other places," he said in a speech at the two-day forum attended by genocide scholars from about 20 countries.

Sarkisian complained that "political expediency and short-sighted opportunism" often shape governments' attitudes towards past and present genocides.

"Issues related to the prevention

and condemnation of genocides as well as the elimination of their consequences must be on the international community's agenda," said Sarkisian.

Foreign Minister Edward Nalbandian made the same point. "Genocide denial and impunity pave the way for new crimes against humanity. Regardless of geopolitical or other interests, the international community must be united in condemning and preventing genocide," Nalbandian told conference participants.

One of the participants, prominent U.S.-Armenian historian Richard Hovannisian, suggested that Armenia's government has toughened its position on genocide recognition since the collapse of its normalization agreements with Turkey. "It seems to have become more determined," Hovannisian told RFE/RL's Armenian service.

Sarkisian's policy of rapprochement with Turkey has triggered a barrage of criticism from many in Armenia and its worldwide Diaspora. They say that Ankara has exploited it to keep more countries from recognizing the slaughter of some 1.5 Ottoman Armenians as genocide.

Taner Akcam, a U.S.-based

Continued on page 4

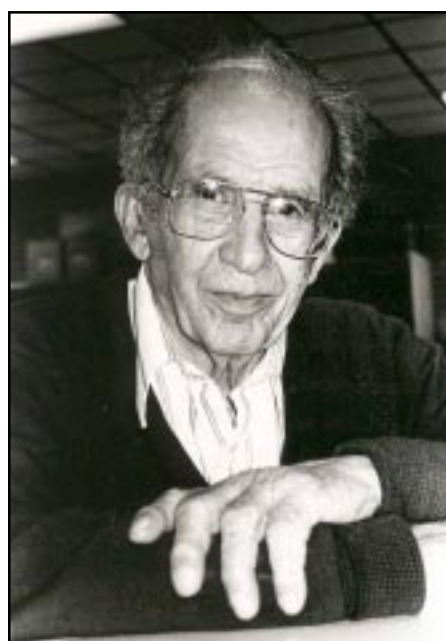
Award-Winning Filmmaker J. Michael Hagopian Dies at 97

THOUSANDOAKS, CA -- Armenian-American documentary filmmaker J. Michael Hagopian, whose 70 educational and documentary films have won more than 160 national and international awards, including two Emmy nominations, died Dec. 10 in his Thousand Oaks, Calif., home. He was 97.

Hagopian was a Genocide survivor who dedicated his life to the visual documentation of the Turkish extermination of 1.5 million Armenians in 1915. Over a 40-year period, he filmed nearly 400 interviews of survivors of and witnesses to the Armenian Genocide, traveling around the world to record their accounts in 10 languages. He established the Armenian Film Foundation in 1979 as a non-profit, educational, and cultural organization dedicated to the documentation in motion pictures of Armenian heritage and life.

During the past several years, his mission had been to preserve the film footage of those eyewitness interviews. On April 13, 2010, he and his wife, Antoinette Hagopian, and the Armenian Film Foundation signed an historic agreement with The USC Shoah Foundation Institute for the preservation and dissemination of the Genocide testimonies on the internet.

On Dec. 9, 2010, Hagopian was to meet Steven Spielberg, Shoah's founder,

at the foundation's Ambassadors for Humanity banquet but was unable to attend because of a cold. Spielberg personally expressed his support for the Armenians to two of Hagopian's colleagues on the AFF board who attended the event, and Hagopian's work was acknowledged at the gala. He passed away before he would have received a report of the evening, but his legacy will no doubt long endure.

Born in Kharpert in Historic Arme-

Continued on page 4

Appeals Court Reverses Itself Over Armenian Suit

SAN FRANCISCO (AP) -- A federal appeals court has reversed itself and now says the heirs of Armenians killed in the Turkish Ottoman Empire can seek payment from companies that sold their dead relatives life insurance.

In a rare and stunning move, the 9 U.S. Circuit Court of Appeals in San Francisco on Friday changed its decision in the case.

At issue is a hotly debated law passed by the California Legislature in 2000 that labeled the killings nearly a century ago a "genocide." That characterization is fiercely rejected by Turkey.

Last year, the 9th Circuit invalidated the law as an improper conflict with U.S. foreign policy.

But in its reversal, the court said there is no conflict because the federal government does not have a clear policy regarding the mass killings of Armenians during the Turkish Ottoman Empire's reign.

"This was totally unexpected," attorney Brian Kabateck, who represents the Armenian heirs, told the Associated Press. "It's a great victory for the Armenia people."

Kabateck and other lawyers have filed similar lawsuits against New York Life Insurance Co. and French insurer AXA, which were settled in 2005 for a combined \$37.5 million.

Armenia to Modernization Armed Forces With Long-Range Precision-Guided Weapons

YEREVAN -- Armenia is implementing a five-year plan to modernize the nation's armed forces which envisages the acquisition of long-range precision-guided weapons. The plan is referred as the State Program of Developing Weaponry and Military Hardware in 2011-2015, according to which the Armenian military will receive "state-of-the-art weapons" and become "considerably" stronger as a result.

The modernization plan is essentially based on two documents approved in August by another Armenian

government commission dealing with defense and national security. One of the documents dealt with army weaponry, while the other detailed measures to develop the Armenian defense industry.

The modernization plan is connected with the persisting risk of another Armenian-Azerbaijani war for Nagorno-Karabakh. The Armenian military is believed to be already equipped with short-range tactical missiles capable of striking military and

Continued on page 4

Hundreds Rally In Yerevan On Human Rights Day

YEREVAN -- Hundreds of opposition supporters marched through central Yerevan on Friday to mark International Human Rights Day and reiterate opposition demands for the release of Armenia's remaining "political prisoners."

The crowd led by top representa-

tives of the opposition Armenian National Congress (HAK) chanted their names and also demanded President Serzh Sarkisian's resignation during the peaceful protest not hindered by the police.

Continued on page 4

Israel Charny:

“The People of Israel Absolutely Know the Armenian Genocide; They Do Not Deny It”

Executive director of the Institute on the Holocaust and Genocide in Jerusalem, Dr. Israel W. Charny was in Yerevan to participate in the international scientific conference on Genocide. Following is the text of an interview conducted with him by Panorama.am journalist.

- What is the moral significance of recognizing the Armenian Genocide in the case of Israel?

- I am laughing but I am crying and I am angry and I am laughing. Israel's failure to recognize the Armenian Genocide is a terrible shame, it's evil, it's a failure on our part and many of us are fighting it day and night. I have one piece of good news which helps me to laugh; culturally we have won the battle in Israel, the people of Israel absolutely know the Armenian Genocide, they do not deny it. The Media in Israel, the newspapers, the magazines, TV programs recognize the Armenian Genocide, refer to it regularly and I cannot think right now of a single article even that is ever supported the Government for its denial, and yet the real politic, and you see my fist, the manipulative approach to life that you look out for yourself even when great moral principles are involved is still winning and we have to defeat it, so that's the significance.

- The recent developments have led to an aggravation of Turkish - Israeli relations. In this context, many people deem it possible for Israel to recognize the Armenian Genocide. Don't you think that any considerations of the political landscape in such a sensitive and delicate issue may devalue the meaning of recognition of the Armenian Genocide by the State of Israel?

- I appreciate your question because I agree completely. I would be in a very difficult position if Israel now recognizes the Armenian Genocide, because the Turks have become allies of a totalitarian access of Iran, Syria and people who are real threat to Israel and to the whole free world. Still I want Israel to recognize the Armenian Genocide under clear, moral bases that it must be recognized and honored. Yossi Sarid was one of the two ministers in Israel's history who recognized the Armenian Genocide. Yossi was with me and Professor Yair Auron, to pay tribute at the Armenian Genocide Memorial a few years ago. Yossi is now a colonist for Ha'aretz and he wrote, it's a bit funny but it's all very serious, he wrote a column that he is getting calls from many people saying “Yossi ok now is the time to recognize the Armenian

Genocide and get back those miserable Turks” and Yossi writes in the Ha'aretz “When they speak to me that way it makes me want to vomit.”

- What means do the Jewish scholars employ for the recognition of the Armenian Genocide by Israel?

- Academically of course, professionally of course, in terms of our contributions to the culture continuously. We are all interviewed regularly, we all give talks regularly, we are all on television regularly. The question is whether we have any means for reaching the political level which is our mutual enemy. And an interesting answer is that there is a proposal in the Knesset to recognize the Armenian Genocide, it was voted positively by the Knesset a few months ago. This is a fine step-forward. In Israel it goes from the Knesset to a committee. In America it goes from the committee to the Congress. The man having the move in the Knesset is a Knesset member who is the head of Israel's tiny, weak, beautiful liberal party. His name is Haim Oron. Politically we work with Haim Oron. By now there is a significant number of Knesset members from all the fractions including the man who is the head of the Right Wing Government party of Knesset members who are very strongly in favour of the resolution on the Armenian Genocide. We do not expect to win, I am sorry to say this on television to Armenia. But we are doing our best. That's all we can do in any generation.

Armenian Military Launches Hotline For Complaints

YEREVAN-- Armenia's Defense Ministry has launched a hotline for reporting complaints of violence, corruption and other abuses within the army ranks that have had a greater public resonance in recent months.

In a written statement issued on Monday, the ministry said the 24-hour telephone service is designed to help

the Armenian military “rapidly react to problems related to military service and issues preoccupying citizens.”

That will also “strengthen the army-society link,” said the statement. “The secrecy of communication is guaranteed,” it added.

The hotline is the latest in a series of measures taken by the Defense

WikiLeaks:

“An Assessment of the Impact of the Disclosure of U.S. Diplomatic Documents”

YEREVAN -- The Armenian Center for National and International Studies (ACNIS) held a special briefing on “WikiLeaks” with an analysis of the implications of the release of thousands of formerly confidential and secret U.S. State Department cables and documents.

ACNIS Director Richard Giragosian provided a brief overview of “WikiLeaks,” a non-profit media organization “dedicated to bringing important news and information to the public” and seeking to “provide a secure and anonymous way for independent sources around the world to leak information to our journalists.” Their official mission is to “publish material of ethical, political and historical significance” and to “reveal suppressed and censored injustices.”

Giragosian noted that WikiLeaks has already become famous before this latest release, stating that in April 2010, WikiLeaks released a classified US military video depicting the indiscriminate slaying of over a dozen people in Baghdad and, in July 2010, released a large set of documents, entitled “War Diary: Afghanistan War Logs,” followed by a similar package of documents, entitled “War Diary: Iraq War Logs,” released in October 2010.

He added that these latest leaks were very well organized, as WikiLeaks is working with four prominent media organizations: “The Guardian” in Britain, “Le Monde” in France, “El Pais” in Spain, and “Der Spiegel” in Germany. “The Guardian” has shared the material with “The New York Times” and the five newspapers have been advising WikiLeaks on which documents to release, what redactions to make, and when to publish, Giragosian explained.

The ACNIS director then detailed how this latest “leak of information” developed. Beginning on 28 November 2010, “WikiLeaks” began publishing over 250,000 leaked U.S. embassy cables, aimed at providing “an unprecedented insight into the US Government's foreign activities.” The cables, which date from 1966 through the end of February 2010, contain confidential communications between 274 embassies in countries throughout the world and the U.S. State Department in Washington.

Giragosian stressed that “this was really nothing new, as through-

out history, all nations have sought to uncover the secrets of other countries. In American history, the most famous case involving the release of secrets was when Daniel Ellsberg released the “Pentagon Papers,” a detailed record of military and strategic planning during the war in Vietnam. What was different this time, however, was the sheer scale of the documents represents something new and more important, and the use of new technology (Internet, cyber security, etc.) was also something new.” In this sense, he stressed, “WikiLeaks is only the platform, and not the source of these documents.”

He then explained that the released documents included US State Department cables covering a broad period, from 1966 to February 2010 and originating from 274 embassies, consulates and diplomatic missions. Giragosian then noted that Iraq was the most discussed country, and Ankara, Turkey was the most active producer.

Giragosian then assessed the implications for U.S. foreign policy in the region, with a specific focus on U.S. diplomacy toward Armenia, Nagorno Karabagh, Azerbaijan. For Armenia, the most serious disclosure was the discovery by U.S. intelligence that Armenia had transferred Bulgarian missiles and rockets to Iran, according to a December 2008 cable from the U.S. Secretary of State. Those weapons were later “recovered from militant attacks in which a U.S. soldier was killed and six others were injured in Iraq,” according to a January 2009 cable from the U.S. Embassy in Yerevan.

After Armenia's alleged transfer of arms to Iran, then-Deputy Secretary of State John D. Negroponte made it clear in a confidential letter to Armenian President Serzh Sargsyan that Armenia must agree to allow U.S. inspectors to drop in unannounced, or the little country would face “the cutoff of U.S. assistance and certain export restrictions.” In a later January 2010 cable, the head of the Armenian National Security Service, Chairman Gorik Hakobyan, assured the U.S. that Armenia planned to comply with all U.S. demands, noting that “Armenia has a lot of problems and there is no desire to create more problems.”

Ministry and the army command in response to a spate of non-combat deaths and other violent incidents among servicemen.

Dozens of officers and soldiers have been arrested, fired or demoted since August in connection with these cases highlighting chronic problems within the Armenian army. Defense Minister Seyran Ohanian has repeatedly pledged to crack down on army crime and make the armed forces more transparent to the public.

Late last month, the Defense Ministry announced that army conscripts will now be allowed to possess mobile

phones and use them during a particular time of the day to be determined by their commanders. Many of them are believed to have done so secretly until now.

The ministry said that under an agreement reached with Armenia's two leading wireless operators, soldiers will not be charged for outgoing phone calls to their relatives and friends agreeing to pay for them.

It is not yet clear whether military personnel will be encouraged to report grave incidents or other violations witnessed by them through the hotline.

Interview With Seta Melkonian

Remembering Monte Melkonian: Armenian Revolutionary and Karabagh Commander

By Nora Vosbigian (London)

Q: How do you feel now that “A Self-Criticism” has been published in English for the first time?

A: I feel that I have fulfilled an important responsibility. As the reader will know, Monte wanted to present his “A Self-Criticism” to the general public since he wrote it in 1990. For twenty years this exceptional piece of writing has been kept away for reasons that were out of my hands. Some parts of it had been published before in the media and his biography “My Brother’s Road.” Now that it is being published in a format that this writing is worthy of, I feel that another one of Monte’s wishes is being realized.

Q. What can you say about the timing of this publication?

A: While the timing was a coincidence, it seems everything happens for a reason. When one considers what is happening in the world generally and in Armenia specifically, it is clear that the timing of this publication could not have been better. People who work in the name of nations and countries, ought to take an example from Monte. Stop look and analyze the work they are doing and the impact they are having. Self Criticism leads to accountability, which every responsible person should have, especially when they are acting in the name of their people. I believe there should not be any top secrets which will put officials out of work or defame them, unless they are doing something very wrong. It is likely they make mistakes, like everyone else, but accepting the mistakes and correcting them is the key. That is what Monte’s A

This interview was conducted on the occasion of the English translation and publication of Monte Melkonian’s book “A Self-Criticism.” The translation was made by his widow, Seta Melkonian.

Self Criticism is about.

Q: What are your memories of Monte writing “A Self-Criticism”?

A: We were living in Budapest, Hungary at the time. We had rented a small room at a middle aged couples’ apartment. Since Monte did not like being inside especially after prison, we spent most of our time outdoors. We usually took the bus and then walked to Margaret Island on the Danube. It was a beautiful place with thermal baths, Japanese garden and ponds with beautiful big fish and turtles swimming in them. We would choose a comfortable spot in the sun and read, write and converse. One rainy day we were in our little room, where there was a small, square shaped table. Monte was at the table. He put the full stop on his writing. “Done!” he exclaimed and then handed it to me. He had finishes A Self Criticism.

Q: How do you feel about the attempts to besmirch Monte’s reputation by both Turkish circles and some Western press?

A: That is what some circles are about. Besmirch good peoples’ reputation when it does not suit them politically. I know Monte was part of a minority who deals with politics and manages to remain honest, which is not very characteristic in those circles. I can say one thing: Monte did not have hatred in him, especially toward nations. He loved fellow human beings, hated discrimination and exploitation on all levels and fought for a just

world. We know that justice is not what many politicians want.

Q: What do you consider to be Monte’s central message in “A Self-Criticism”?

A: The central message in this writing is that the first step to correct ourselves is admitting and accepting our mistakes. It is choosing the right path by looking back, analyzing and taking responsibility for our deeds and most importantly moving forward with a constructive attitude.

Q: In his writings Monte was often critical of the Armenian Government and especially so during and following the collapse of the USSR. What do you think he would make of the current situation?

A: He would be very disappointed. Monte was not scared to point out the mistakes that were being made and hoped they would be corrected. He was also against capitalism. He believed that mistakes could be corrected and a fair and just country could be built. A country where there would be no room for corruption, discrimination and unaccountability. A country where justice, fairness and equal rights would rule. Sadly, all these are nowhere to be found in the current Republic of Armenia.

Q: Can you tell us about other projects in the pipeline? I know “Reality” is due for release in the New Year, but what other projects are being mooted regarding Monte’s rich legacy?

A: Reality, which was written

by Monte and a group of friends is the next project we are looking into. There is a large number of personal letters that have been preserved and it is a huge task that I feel I need to do, if I want to create the full picture of who Monte really was. And of course there is his website, on which I already am working with a friend. We would like to create a kind of virtual museum, where people could get reliable and authoritative information about Monte.

Q: Finally, what do you hope people will take away from “A Self-Criticism”? How do you think Monte should be remembered?

A: As I said above, each and every one of us should take an example from “A Self-Criticism” to do the same. It is something that can help us even in our everyday life. It is something that Monte himself was hoping we would do, as he says “I hope that my self criticism will encourage other comrades to write their self criticisms too. This process will only strengthen us and make our future work healthier.”

I think Monte should be remembered for his honesty, for his high regard towards life and the world. He should be remembered for his modesty and his disregard for material possessions.

BIBLIODETAILS:

Monte Melkonian, A Self-Criticism, translated by Seta Melkonian, edited by Gregory Topalian, London: Gomidas Institute, 2010. 66 pp., ISBN 9781903656266, UK£10.00/US\$ 14.00. For more information see www.gomidas.org

Istanbul’s Armenian Architects Remembered in Exhibition

ISTANBUL -- Armenian architects, who have built many well-known structures in Istanbul, are remembered in an exhibition that opened Wednesday at the Istanbul Modern. The exhibition displays photos of 100 buildings constructed by 40 Armenian architects who lived in Istanbul in the end of the 19th century and the beginning of the 20th century

An exhibition titled “Armenian Architects of Istanbul in the Era of Westernization,” featuring photos of 100 buildings constructed by 40 Armenian architects who lived in Istanbul at the end of the 19th century and the beginning of the 20th century, opened Wednesday at the Istanbul Modern.

The exhibition is organized in collaboration with the Istanbul 2010 European Capital of Culture Agency, Istanbul Modern, International Hrant Dink Foundation and Architects and Engineers Solidarity Association, or HAYCAR.

At a press conference for the opening of the exhibition, chief curator Levent Çalikoglu said the exhibition featured more than 100 works by 40 Armenian architects whose names had been forgotten, adding that the educational event would also shed light on

Istanbul’s recent history. Çalikoglu said architect Hasan Kuruyazici visually documented the buildings on every street in Kurtulus, Pangalti, Taksim, Cihangir, Tarlabasi, Tünel, Galata, Eminönü and Mahmutpasa.

“There will also be two short films screened during the exhibition and visitors will learn about the buildings thanks to the sound system in the exhibition area. In parallel with the exhibition, designed by Erkal Levi, a panel discussion on Istanbul’s Armenian architects will be organized and visitors will see the buildings accompanied by guides.”

Istanbul Capital of Culture Agency Deputy Secretary-General Mehmet Gürkan said the modernization period that started during the Tanzimat reform era brought innovations in cultural fields and resulted in changes to physical structures. He said settlement areas were also developed during that period and the city needed architects.

Gürkan said Armenian architects made many works during that period. “Among the ones working for the palace, the Balyan brothers left their mark on many structures including the Çiragan, Beylerbeyi and Dolmabahçe palaces.”

Raising awareness

Speaking on behalf of the Hrant Dink Foundation, Sibel Asna said the exhibition reminded Istanbul residents of forgotten Armenian architects and their structures, and had a mission to raise awareness about the protection of those structures that are creating the silhouette of the city.

Asna said a book prepared within the scope of the exhibition, city tours and conferences would also contribute to the issue. She said many renowned structures like Kuleli Military School, Harbiye Military Museum, the

Ortaköy Mosque, Büyükada Port, Beyazit Tower and Kadiköy Süreyya Theater were built by Armenian architects.

The curator of the exhibition, Hasan Kuruyazici, said they attached importance to visual features of the exhibition during the preparation process. He said he carried out a 15-year study about the works of Armenian architects in Istanbul and the photography took one year.

The exhibition will run until Jan. 2.

HURRIETDAILY

Genocide Documentary "Aghet" Screened to Honor Human Rights Day

By Michelle M. Hu
(The Harvard Crimson)

In honor of this year's Human Rights Day, the Institute of Politics and Carr Center for Human Rights Policy spread awareness of the 1915-1923 Armenian genocide in Turkey by hosting a screening of the documentary *Aghet: Nation Murder* and a discussion on how international relations have prevented wider recognition of the incident.

Aghet, which is Armenian for "genocide," featured never-before-seen footage that was released to the public after 90 years in German archives.

German-Australian director Eric Friedler, who was on the panel that spoke after the screening, produced the film with these firsthand accounts, along with footage of modern events related to the genocide.

The discussion, featuring Friedler, Executive Director of the Carr Center Charlie Clements, and President of the Syriac League of Lebanon Habib Afram, focused on the genocide's recognition in the world.

Though the systematic deportation and extermination of 1.5 million

Armenians in Turkey incited the first use of the term "genocide," it has only garnered recognition from 21 nations around the world, including Germany, according to the Armenian National Institute.

The response of Germany, which was allied with Turkey during World War I, was integral to the incident, according to Friedler. German diplomats and volunteers in Turkey during

the time documented the horrors of the genocide despite their country's political alliance with Turkey.

Response to the film has been positive in Germany, Friedler said, although audiences "were a little bit shocked [that the German people] were involved in another genocide too."

In Turkey, the film is currently screened in private homes, and Friedler said it is "being given away like a pornographic movie, under the table."

Audience member Noubar Afeyan, a venture capitalist in Boston whose Armenian relatives were saved from the genocide by Germans in Turkey, said the new documentary, despite its century-old subject matter, was appropriate for Human Rights Day.

"It rarely gets coverage," he said.

The genocide, he explained, relates to other human rights issues such as China's denial of Liu Xiaobo's Nobel Peace Prize this year.

"They all interweave," Afeyan said, adding that the issue is relevant today because Turkey currently serves as the sole Middle Eastern ally of the West, and the film insinuated that the United States is too afraid to venture into demanding proper recognition. Turkey, the film stated, is "too strategically important to risk upsetting."

A segment in the film featuring former Secretary of State Condoleezza Rice stating that it was improper for the United States to take a stance prompted laughter, booing, and hissing from the 200-member audience, many of who were of Armenian descent.

J. Michael Hagopian Dies at 97

Continued from page 1

nia in 1913, Hagopian survived the Genocide because his mother hid him in a well behind the family home. His father was spared because he was an important medical doctor, and the family left Turkey for Boston, Mass., in 1922, eventually settling in Fresno, Calif., in 1927.

Hagopian attended Fresno State University, transferring to UC Berkeley, where he received his bachelor's and master's degrees in political science. He went on to earn another masters and a Ph.D. in Government and International Relations from Harvard University. After serving in the U.S. Army Air Corps during World War II, he taught at several universities, including Banares Hindu University, India; American University of Beirut, Lebanon; UCLA, and Oregon State University. While teaching, he discovered a lack of good films to show his classes and concluded that he could produce better documentaries.

After completing two years of graduate work in cinema at the University of Southern California, Hagopian embarked on a new career as writer, filmmaker and producer. In 1952 he founded Atlantis Productions, Inc., and as its president created award-winning films for instructional and informational use in the classroom and on television. His earlier films were about the peoples and cultures of India, Nigeria, the Middle East as well as Native Americans and include the well-respected Jerusalem - Center of Many Worlds and Asian Earth, which won several film festival awards.

During his early filmmaking expeditions, Hagopian trekked 1,500 miles to the source of the Ganges River, becoming the first man to film in color the entire length of the river to the holy source. For this and other remarkable adventures, he was invited to join the prestigious Explorer's Club, New York, and Adventurer's Club, Los Angeles.

In 1961, he married Antoinette Hobden, and they settled in Thousand Oaks in 1963. A major force in the formative years of Thousand Oaks, Hagopian was active in its incorporation as a city and served on many civic committees. In 1990 he laid the groundwork for the establishment of a sister-city relationship between Thousand Oaks and Spitak, a city in Armenia that he visited and filmed after the devastating earthquake that hit the country on Dec. 7, 1988.

In addition to his local involve-

ment, one of Hagopian's main interests was to help create permanent Armenian studies programs in major universities in America. As the initial West Coast member of the National Association of Armenian Studies and Research, he worked to endow the first two chairs in the United States, at Harvard in 1959 and at UCLA in 1965.

Armenian community leaders approached Hagopian about making a film to mark the 50th anniversary of the Armenian Genocide. In 1965 he produced the film *Where Are My People*, which was aired on KCOP TV in Los Angeles. It was then that he realized that the witnesses to the Armenian Genocide were fast dying, and he began filming survivors. He made 17 documentaries about Armenian heritage, culture and history. In 1976, he received two Emmy nominations for the writing and production of *The Forgotten Genocide*, which aired on KCET.

The last film Hagopian wrote, directed and produced was *The River Ran Red*, a 58-minute documentary that opened the Eighth Annual Arpa International Film Festival on Oct. 24, 2008, at the Egyptian Theatre in Hollywood, Calif. *The River Ran Red*, the third film in a trilogy about the Genocide, was voted Best International Historical Documentary by the New York International Film & Video Festival in 2009 and won many other awards.

Several of Hagopian's films were produced under grants from the U.S. Office of Education and the Ethnic Heritage Program, the MacArthur Foundation, California Endowment for the Humanities, Milken Foundation and California State Department of Education.

Hagopian received numerous honors, including Jewish World Watch's "I Witness" Award for dedicating his professional life to chronicling the Armenian Genocide, the Arpa Lifetime Achievement Award, and the Armin T. Wegner Humanitarian Award.

Hagopian is survived by his wife, Antoinette; children James Michael, Maui, Hawaii; Joanne, Berkeley, Calif.; David, Thousand Oaks; and William, Honolulu, Hawaii; and five grandchildren.

In lieu of flowers donations may be made to the Armenian Film Foundation or the Conejo Valley Historical Society. Donations may be sent c/o Armenian Film Foundation, 2219 Thousand Oaks Blvd., Suite 292, Thousand Oaks, California 91362, or made online at www.armenianfilm.org.

International Conference on Genocide

Continued from page 1

Turkish scholar also participating in the conference, said such recognition would make it much harder for the Turkish state to claim that Armenians died in much smaller numbers and not as a result of a premeditated government policy.

"I strongly recommend recognition of the Armenian genocide," Akcam told journalists. "This is also important for the prevention [of more geno-

cides,]" he said.

Turkey must admit its own history if it wants to be part of civilized world Akcam emphasized. According to him, Turkey is not the authoritarian country it used to be – the country is on its way to democracy. Akcam stated that the issue of Armenian Genocide must not be made a card in the superpowers' hands.

Taner Akcam is one of the leading Turkish academics that recognized the Armenian Genocide.

Armenia to Modernization Armed Forces

Continued from page 1

civilian targets in Azerbaijan.

The planned modernization of the Armenian armed forces comes amid a continuing military build-up in Azerbaijan and Azerbaijani leaders' growing threats to end the Karabakh conflict by force. The Azerbaijani government's defense spending is due to soar further, to over \$3 billion, next

year. The Armenian defense budget for 2011 is projected at only \$405 million.

Armenia has so far been able to at least partially offset the widening spending gap with close military ties with Russia. Its membership in the Russian-led Collective Security Treaty Organization (CSTO) allows it to receive Russian weapons at cut-down prices or even free of charge.

Hundreds Rally In Yerevan

Continued from page 1

Among the protesters were two opposition activists set free this month after spending more than two years in prison on charges stemming from the 2008 post-election violence in the capital. About a dozen other HAK loyalists remain behind bars.

"We are not leaving the streets. Our will and desire to achieve victory are not fading away," Aram Manukian, a leading member of the opposition alliance, told the crowd at the end of the demonstration.

The regime against which we fight is now weakening and falling apart," said Levon Zurabian, the HAK's central office coordinator.

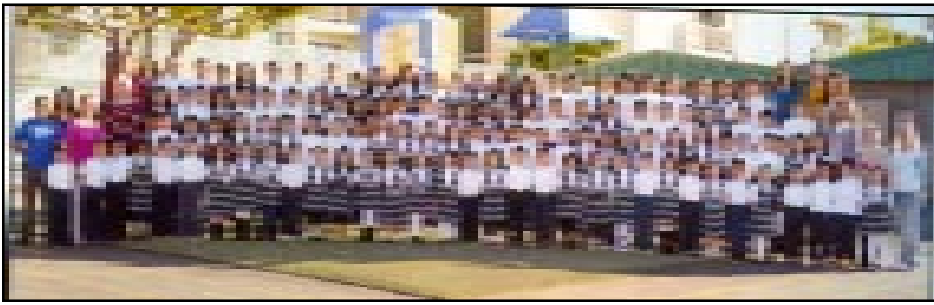
Both the organizers and partici-

pants claimed that Armenia's current government is unwilling to improve its human rights record criticized by Western governments and watchdogs. "If the authorities are not elected, human rights will naturally be violated," one man told RFE/RL's Armenian service.

"Under these authorities, our rights will never be protected," said another protester. "We will get rid of them soon."

Armen Harutiunian, the human rights ombudsman, similarly described the government's rights record as "non-satisfactory" after meeting with students at a Yerevan public school on the occasion. He said that each year his office receives about 5,000 citizen complaints about various abuses allegedly committed by law-enforcement, judicial and other state bodies.

ԱՐԱՐԱՏ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵԱԼ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԽՐԱԽՈՒՄԻՉ ՀԻՄՆԱՐԿԷՔ-ՃԱՇԿԵՐՈՅԹԸ

Արարատ Պայմանագրական վարժարանի 2010-2011 ուսումնական առաջին տարեշրջանի 120 աշակերտները

Լոս Անճելըսի Արարատ Պայմանագրեալ վարժարանի հիմնարկէք-ճաշկերոյթը տեղի ունեցաւ Ուրբաթ, 10 Դեկտեմբեր 2010, զիշերը ժամը 7:30էն սկսեալ, Լոս Անճելըսի Արարատ Տան Տէօքմէճեան հանդիսասրահին մէջ (ոչ մէկ կապ երկուքին միջեւ՝ բացի «Արարատ» անուանումի գուգադիպութեանէն): Շուրջ 500ի հասնող ներկայ հասարակութիւնը կը ներկայացնէր լոսանճելըսահայ համայնքի տարբեր հատուածներն ու շրջանակները, որոնք, առանց խտրակալութեան, համախմբուած էին հասարակաց նպատակի մը շուրջ - ինչպէ՞ս ապահովել մեր գաւակներուն հայեցի կրթութիւնը՝ ամերիկեան հասարակութեան դժուար պայմաններուն մէջ, ուր հանրային դպրոցները հայերէնի համար չեն նախատեսուած, եւ ուր հայկական վարժարանները ստիպուած են ամէն տարի անհամեմատ բարձրացնել կրթաթոշակի սակերը:

Հանդիսութեան բացումը կատարուեցաւ ԱՄՆ-ի եւ Հայաստանի պետական հիմներու երգեցողութեամբ, որմէ ետք ներկաները ընթրիքով հիւրասիրուեցան մինչեւ ժամը 9:00:

Ապա ի գործ դրուեցաւ օրուան բուն յայտագիրը որ բաղկացած էր

զանազան խօսք առնողներէ եւ զեղարուեստական կատարումներէ:

Օրուայ հանդիսավարն էր Արարատ Պայմանագրեալ Միութեան ատենապետ Տիկ. Հերմինէ Մահաբէճեան: Ան հակիրճ գիծերով տուաւ դպրոցը հիմնելու նախաձեռնութեան պատմականը, սկզբնական առաջադրանքներու ապահովումը, ներկայ իրավիճակը եւ ապագայի հեռանկարները:

Գեղարուեստական յայտագրին մաս կը կազմէին գլխաւորաբար հետեւեալ ձայնային, գործիքային ու պարային կատարումները: -

- Պետական օրհներգներ, երգեր ու երաժշտական կատարումներ... Սուգի Մագմանեան, Գոհար Չպլաքեան
- Աշակերտական կատարումներ, երգեր, պարեր, քերթուած Շիրազէն, սպաներէն երգ... Չրդ եւ Յրդ կարգի աշակերտներ
- Հայկական պարեր՝ դեկավարութեամբ Քաթրին Հայրապետեանի, Արի Լիպարտիեանի... Համագայի Նայիրի Պարախումբ
- Երաժշտական կատարումներ Չութակի վրայ... Մերուժան Մարգարեան
- Երաժշտութիւն եւ պար....

Շար.ը էջ 19

ԵՂԻԱ ՏԱՂԵԱՆ

Կորուստը ոչ միայն անհաւատալի է, այլ եւ անընդունելի: Որպէս մայրը եւ կինը, դուստրերն ու եղբայրը, քոյրը, եղբորորդիներն ու քրոջորդիները, թոռներն ու խնամիները, բարեկամներն ու ընկերները կը զգանք անհաւոր ցաւը, խորունկ, բաց պարապութիւնը անվերադարձ այս մեկնողին:

Կորուստը միայն ընտանիքին չէր այլ համայն գաղութին: 2010 թուականի Դեկտեմբեր 8ի առաւօտեան վաղ ժամերուն սրտի անակնկալ եւ զօրաւոր կաթուածի մը պատուածով կորսնցուցինք մեր ամէնուն սիրելի Տօքթ. Եղիա Տաղլեանը: Բնականաբար որեւէ մէկուն մահը վշտալի է: Ոմանց մահը կորուստ է ոչ միայն իրենց անմիջական ընտանեկան եւ բարեկամական շրջանակին այլ եւ համայնքին: Տօքթ. Եղիա Տաղլեան մէկն է այն երախտաւորներէն, որուն մահը այսօր կը սզան Լոս Անճելըսահայ գաղութի լայն զանգուածները, եւ որուն մեկնումով ստեղծուած բացը շատ դժուար պիտի ըլլայ լեցնել:

1950, Փետրուար 26ին, Երեւանի մէջ, Յակոբ եւ Արմենուհի Տաղլեան ընտանեկան ջերմ բոջին մէջ լոյս աշխարհ կու գայ մանուկ մը, զոր կը կոչեն Եղիա: Ան անդրանիկ գաւակն էր իր ընտանիքին, որ շուտով պիտի ամբողջանար Ովսաննայով եւ Պետրոսով:

16 տարեկանին, պատանի Եղիա կ'ընդունուի Երեւանի Պետական Բժշկական ինստիտուտը եւ զայն կ'աւարտէ 1971ին որպէս բժիշկ-ատամնաբու: Նոյն տարին կ'ամուսնանայ Օրդ. Լուսի Խաչիկեանի հետ: Աստուած կ'օրհնէ այս ամուսնութիւնը անոնց պարզեցնելով երկու սիրասուն աղջիկներ, Հուրի եւ Արմենուհի: Ժամանակի հետ այս աղջիկները իրենց կարգին կ'ամուսնանան եւ Եղիային եւ Լուսին տունը կը շինցեն երեք թոռներով Ալէք, Քաթրինա եւ Արմանի:

1971-1980 Եղիան իր ատամնաբուական հմտութիւնները ի սպաս կը դնէ էջմիածնի շրջանին մէջ: Բացառիկ կարգադրութեամբ մը ան կ'ուղարկուի Լենինկրատ, մասնագիտանալու նաեւ oral surgery-ի մէջ:

1980-ին Եղիա իր ընտանիքով կը ներգաղթէ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներ եւ կը հաստատուի Հոլիվուտ: 1983ին, Ամերիկեան ատամնաբուական վկայականը ձեռքին, կը բանայ սեփական դարմանատունը:

Անձնական, ընտանեկան կեանքին կողքին, Եղիա Տաղլեան անմիջապէս կը սկսի իր գործօն մասնակցութիւնը բերել Լոս Անճելըսահայ համայնքային կազմակերպչական կեանքին: Ան 7 տարի կը մասնակցի «Վահագն» միութեան աշխատանքներուն գործօն վարչականի հանգամանքով: Շուտով կը միանայ Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Լոս Անճելըսի մասնաճիւղին եւ որպէս վարչութեան փոխ-ատենապետ, բարեգործական միութեան խողովակով եւ կը ծառայէ գլխաւորաբար Հոլիվուտի համայնքին:

Անցնող 25 տարիներուն Եղիա Տաղլեան անընդմէջ ծառայած է Հայաստանեայց Առաքելական Սբ. Եկեղեցոյ, Սբ. Յովհաննու-Կարապետ Եկեղեցոյ միջոցաւ, որպէս հաւատարիմ անդամ եւ բազմաթիւ անգամներ որպէս ատենապետ այդ խորհուրդին:

Եկեղեցոյ ծառայութեան ծիրէն ներս Տօքթ. Տաղլեան մաս կազմած է Առաջնորդարանին հովանաւորութիւնը վայելող բազմաթիւ յանձնախումբերու, ինչպէս նաեւ մասնակցած է թեմական պատգամաւորական ժողովներուն: Լստ իր գործակիցներուն, Տօքթ. Տաղլեանի ներկայութիւնը այս ժողովներէն ներս ստեղծած է աշխատանքային համերաշխ, արդիւնաւէտ մթնոլորտ մը: Ան իր փորձառութեամբ եւ իմաստուն գաղափարներով վայելած է ամէնուն յարգանքը եւ յաջող աւարտի բերած է յանձնարարուած պարտականութիւնները:

Իր եկեղեցասէր գործունէութիւններուն համար ան Ամենայն Հայոց Գարեգին Բ. Հայրապետին կողմէ պարգեւատրուած է «Սբ. Ներսէս Շնորհալի» շքանշանով եւ սրբատառ կոնդակով:

Իր ազգանուէր գործունէութիւններուն համար, Եղիա Տաղլեան արժանացած է բազմաթիւ պատուոգրերու եւ զնահատագրերու:

Բազմաթիւ են իր անձնական լուռ նուիրատուութիւնները զանազան բարեսիրական, կրթական, եկեղեցական, երիտասարդական եւ այլ կազմակերպութիւններուն: Չեմ ուզեր խօսիլ իր նիւթա-բարոյական բազմաթիւ աջակցութիւններուն մասին՝ Հայաստանէն նոր ժամանած հայորդիներուն եւ արդէն իսկ հոս հաստատուած բայց օգնութեան կարօտ ընտանիքներուն: Անվճար ատամնաբուութիւն... գրեթէ ամէն օր:

1985-էն սկսեալ Տաղլեաններու ընտանիքները առնչուած են թէքէեան Մշակութային Միութեան Արշակ Տիգրանեան վարժարանի հետ, որպէս ծնողք եւ ապա Եղիայի պարագային՝ աւելի քան 20 տարիներ՝ որպէս վարժարանի Հոգաբարձական կազմի անդամ:

Գրեթէ կատարեալ եղած է Տաղլեանի ներկայութիւնը Արշակ Տիգրանեան վարժարանի Հոգաբարձական կազմի ժողովներուն եւ հասութեաբեր բոլոր միջոցառումներուն: Հոգաբարձական ժողովներու ընթացքին, անոր խոհեմ գաղափարներն ու յանդուգն առաջարկները միայն բարիք ցանած են վարժարանի բեղմնաւոր անդաստանին մէջ: Յաճախ, դժուարութիւններու առջեւ զոնուելու պարագային, Եղիան գիտէր հաճելի անեկթոտով մը փոխել տրամադրութիւնները եւ յանգիլ դրական որոշումներու:

Բազմաթիւ անգամներ Եղիային հետ սեղանակից ըլլալու բախտին արժանացած ենք: Ազգային,

Շար.ը էջ 19

ՀԲԸՄ ԱՐՏԱԽԱՉԳ ԹԱՏԵՐԱՆՈՒՄԲԸ
Կը ներկայացնէ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ... ՍԻՐԵԼԻՍ

Հեղինակ՝ ՏԵՐԷՔ ՊԵՆՅԻԼՏ
Բննադրիչ՝ ԳՐԻԳՈՐ ՍԱԹԱՄԵԱՆ

ՅՈՒՆՈՒՄԱՐ 15ԷՆ - ՓԵՏՐՈՒՄԱՐ 27, 2011
Շաբաթ Օրերը - ժամը 8:00-ին - \$20
Կիրակի Օրերը - ժամը 5:00-ին - \$20

ԿԱԼԱ ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆՈՒՄԱՐ 23 - ԺԱՄԸ 5:00-ԻՆ, \$50

ՀԲԸՄ Փաստափնայի Կեդրոն
2495 E. Mountain Street, Pasadena
Տոմսերը կարելի է ապահովել
ՀԲԸՄ Գրասենեակ 626-794-7942
ՀԲԸՄ Արտաագոյ Թատերախումբ 626-710-3805
WWW.ITSMYSEAT.COM

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՄԻ ՔԱՆԻ ՀՈԳՈՒ ԵՐԿԻՐԸ ԶԷ

ՍԱՄՈՒՅԼ ԿՈՍԵԱՆ

Իմ մանկությունն անց է կացնում տարիներին «Հաց ու պանիր, կեր ու բանիր» երկտողը յաճախ էր հնչում: Մի արտայայտություն էլ

կար. «Հաց ու պանիր կ'ուտեմ, բայց...» կը հասնեմ ինչ-որ բանի կամ կ'անեմ ինչ-որ բան... Հաց ու պանիրը ոչ թէ կենսագոյությունն ապահովում է մարդկանց, այլ վերջին էր՝ աղքատության վերջին նիշը... Եւ անձը, ով համաձայնում էր նման գոյությունը, համաձայնում էր որեւէ աննախադէպ նպատակի հասնելու, այդ նպատակը նուաճելու պայմանով: Յետիորհրդային շրջանում պանիրը կարծես «շտկեց» իր սոցիալական կարգավիճակը, մասնակիորէն գրանցուելով «թանկ հաճոյքների» ցանկում: Բայց այն, ինչ վերջերս տեղի ունեցաւ, աննախադէպ էր անգամ ամէն ինչ տեսած իմ սերնդի համար: Մի գիշերուայ ընթացքում պանիրը բոլոր տեսակները թանկացան 50-60 տոկոսով, որ նշանակալի յայտ էր՝ գրանցուելու Գինեսի ռեկորդների գրքում:

Այն տպաւորութիւնն էր, թէ ազգովի յայտնուել ենք լատինաամերիկեան որեւէ երկրում, որտեղ շաբաթը մի քանի յեղաշրջում է լինում: Պանրի յանկարծակի թանկացումը յեղաշրջման տպաւորութիւն էր թողնում, երբ ոչինչ պատճառաբանուած չէ եւ ոչինչ չի ենթարկուել տրամաբանութեանը: Երեւոյթն, իհարկէ, չէր կարող աննկատելի մնալ: Եւ կառավարական ու հասարակական տարբեր կազմակերպութիւններ լայն գործունէութիւն ծաւալեցին՝ լուծելու «դարի մեծագոյն հանելուկը»: Ուսումնասիրեցին, քննարկեցին ու գտան, որ մեղաւորը «Աշտարակ կաթ» ընկերութիւնն է, որին հետեւել են նաեւ պանիր արտադրող 70 այլ ընկերութիւններ, իսկ պատճառը կաթի թանկացումն է... Եւ քանի որ «Աշտարակ կաթը» մոնոպոլ դիրք չունի շուկայում, ապա եզրակացութիւնը չափազանց խաղաղասիրական էր՝ խնդրել, որպէսզի մի քիչ իջեցնեն գները: Այսպէս: Այս անգամ էլ մեղաւորներ ու պատժուողներ չեղան: Հայաստանում ընդհանրապէս մեղաւորներ գտնելը բարդ եւ անհեռանկար գործ է: Իմ պիեաներից մէկի հերոսը ասում էր, որ Հայաստանում 100 դրամ գողացողը յայտնուում է փշալարերի հետեւում, իսկ 100 միլիոն գողացողը՝ իշխանութեան մէջ:

Չեմ ստուգել, թէ այդ հերոսի ասածները որքանով են հաւաստի, բայց մի բան փաստ է, որ մեզանում մեծ չափերի գողութիւնից չպիտի վախենալ՝ որքան մեծ, այնքան լաւ, որովհետեւ մեծի թիկունքում աւելի հեշտ է թաքնուել: Օրինակներ՝ ինչքան ասես: Վերստուգիչ յանձնաժողովի նախագահը ամէն անգամ յայտարարում է մեծ չափերի իւրացումների մասին, այնուհետեւ յաւելում, որ իւրացուած գումարների մի մասը վերադարձվել է պետութեանը... Այսքանով չարաշահումների մասին տեղեկատվութիւնն աւարտուում է: Այս երեւոյթը տիպիկ հայկական կարելի է անուանել:

Գու անընդհատ գողանում ես եւ եթէ բռնուում ես, ապա քեզ խնդրում են վերջին կողպուտի գողոնը տեղը դնել՝ դրանով ազատելով քեզ պատժից ու պատասխանատուութիւնից:

Գողացողը անասհաման ուրախութեամբ վերջին գողոնը վերադարձնում է ու մինչեւ նոր բռնուելը շարունակում է իր արդիւնաւէտ «գործունէութիւնը»: Ինչո՞ւ պիտի իր շահից հրաժարուի, եթէ ո՛չ դատ կայ, ո՛չ էլ դատաստան, ո՛չ գործից են հեռացնում, ո՛չ էլ գոնէ մի փնթի նկատողութիւն են տալիս: Դրանից յետոյ ինչքան ուզում ես կողուպցիայի դէմ պայքարի մասին բարձրաձայնիր:

Պայքարը գործողութիւններ է ենթադրում, մինչդեռ մեր վարքը խօսքի բնից դուրս չի գալիս: Կողուպցիայի դէմ շատախոսութիւնն ունկնդրելիս մի անեկդոտ եմ չիշում. մէկը լողանում է խաղաղ ովկիանոսի կենտրոնում, զարմացած ճայը մօտենում եւ հարցնում է, թէ ո՞ւր է լողում: «Դէպի Ամերիկա», - ասում է մարդը: «Բայց դու հակառակ ուղղութեամբ ես լողում», - գոռուցնում է ճայը: «Նշանակութիւն չունի, - պատասխանում է մարդը, - քանի որ ինչ ուղղութեամբ էլ գնամ, միեւնույն է, տեղ չեմ հասնելու»: Ճիշտ եւ ճիշտ մեր պայքարի պէս, երբ նախօրոք յայտնի է, որ դրանից կողուպցիան չի նահանջելու: Մեր ժողովուրդն էլ կարծես հաշտուել է կամ թուում է, թէ հաշտուել է ամէն ինչի հետ, մտածելով, որ միեւնույն է, ոչինչ չի փոխուելու: Պանրի գների թանկացումից յետոյ շատերը յուսահատ բարձրացնում էին ունները, ասելով, որ հայերը պանիր սիրող են, ու ինչքան էլ թանկանա, առնելու են: Մեր առեւտրականները հիանալի են ուսումնասիրել հայերի այս հոգեբանութիւնը եւ այդ հոգեբանութիւնից օգուտներ քաղելու հազար ու մի տարբերակ են մտածել: Սա այն դէպքն է, որ ոչ թէ մեր ժողովուրդն է չափից դուրս հաշտուողական ու գիշող կամ չափից դուրս ներողամիտ, այլ մեր առեւտրականներն են չափից դուրս անմարդկային ու ցինիկ, նիւթապաշտութեան մառախուղի մէջ օրէցօր վերածուելով կենդանական աշխարհի մի նոր տեսակի, որի ախորժակը մի քանի անգամ մեծ է իրենից: Ժողովուրդն էլ այս տեսակի հոգեբանութեանն է ծանօթ եւ գիտի, որ սրանք կշտանալ չունեն, եւ միայն սրանց հասարակութիւնից մեկուսացումը կ'օգնի փրկելու երկիրը նոր յոշոտումներից: Սակայն ժողովուրդը համոզուել է նաեւ, որ ոչ ոք չի պատրաստուում եւ ցանկութիւն էլ չունի դրանց մեկուսացնելու, ուստի ապաւինելով կեանքի փորձութեանը, ապրում է՝ հետեւելով «շառից-փորձանքից հեռու» կարգախօսի յորդորին:

Ավան-Առինջ թաղամասում մի փոքրիկ արտադրամաս կայ, որտեղ տարբեր տեսակի խմորեղեն են թխում, եւ որի ծառայութիւններից բնակիչները սիրում են օգտուել: Եւ հաս վերջերս արտադրամասում ամբողջ տեսականու գները բարձրացրել են, պատճառաբանելով, թէ Նոր տարի է գալիս: Մեզ ծանօթ է այս մտածողութիւնը, որ բնորոշ է հայ առեւտրականի նկարագրին: Հայ առեւտրականը վարժուել է իր շահոյթը հաշուել անգամներով (2-3 անգամ), երբ նորմալ առեւտրի համար 6-10 տոկոսանոց շահոյթն արդէն յաջողակ է համարում:

Եթէ ամբողջ աշխարհում Սուրբ Ծննդեան եւ Ամանորի սո-

նակատարութիւնների առիթով գեղջեր ու էթանացումներ են լինում, ապա մեզանում ճիշտ հակառակն է՝ գների աննախադէպ աճը շատերին է ստիպում ուրախանալու փոխարեն հոգեկան ծանր ապրումների մէջ ընկնել: Հայերի մեծամասնութեան համար յիշեալ տօները ոչ թէ ուրախութիւն են, այլ վերածուում են չնախատեսուած հոգսերի ու մտահոգութիւնների: Բավական է այս օրերին նայել մեր քաղաքացիներից շատերին, որպէսզի պարզ լինի, թէ ինչ գին ունի նրանց համար ուրախութիւն ասվածը: Ընդհանրապէս Հայաստանում գործող գնային քաղաքականութիւնը աշխարհին անհայտ ոլորտ է, եւ, իրավիճակից ելնելով, կարծես մեր իրականութեանն էլ չի ենթարկուում: Մինչդեռ, թուում է՝ գնագոյացումը պայմանաւորուած պիտի լինի համաշխարհային տնտեսութեան զարգացման կամ նահանջի ցուցանիշներով, շուկայում շրջանառուող պահանջարկի թելադրանքից ելնելով, ինչպէս նաեւ տուեալ երկրի համաքաղաքացիների ռեալ եկամուտներով: Սակայն մեզանում այս տրամաբանութիւնը վաղուց դուրս է եկել շրջանառութիւնից: Հայաստանում գները չեն գիշում կամ համարյա չեն գիշում արեւմտեան զարգացած երկրների գներին, սակայն անհամեմատելի է այդ երկրների ու Հայաստանի միջին աշխատավարձերի տարբերութիւնը: Հայաստանում գները այլեւս ոչ թէ փոխաբերական, այլ բառիս բուն իմաստով են կծու, եւ այն տպավորութիւնն է, թէ երկիրը լցուած է անանուն ու կատաղած գիշատիչներով: Բանն այնտեղ է հասել, որ նոյնիսկ յաճախ կարելի է լսել, թէ ուռճացած գները խոչընդոտում են երկրի զարգացմանը, մասնաւորապէս խօսքը տու-

րիցմի, բնակչութեան հանգստի կազմակերպման, որոշ ծառայութիւնների գների մասին է: Բանն այն է, որ չնայած նման անազան-գերին, ոչինչ չի արվում գնային ոլորտը կարգավորելու ուղղութեամբ:

Ստացում է, որ մի քանիսի գերշոյթ ստանալն աւելի կարելու է, քան ողջ բնակչութեան կենսամակարդակի մասին հոգալը... Ուրեմն նոր թանկացումների պիտի սպասել: Հայերը ոչ միայն առանց պանրի չեն կարող, այլեւ էլի բաներ կան, որոնք անհրաժեշտութիւն են մեր կենցաղում: Ու հնարավոր է, որ մի առաւօտ էլ դրանք թանկանան եւ այնպիսի բարձր գին ունենան, որ պանրի գները մարդասիրական թուան: Ամէն ինչ սպասելի է, մանաւանդ որ Ամանորին հաշուած օրեր են մնացել...

Մի առաւօտ էլ կը պարզուի, որ բնական եղեւնու ծառը մէկսենեականոց բնակարանի գին ունի... Ամէն ինչ հնարաւոր է, բացի չափի զգացումի գոյութիւնը: Թուում է՝ այս ամէնի մասին խօսելն էլ իրող է, եթէ ովկիանոսի լողորդի պէս տեղ չես հասնելու, աւելի շուտ, խօսքը տեղ չի հասնելու:

Բայց մի բան անառարկելի է, որ Հայաստանը մի քանի հոգու համար չէ, միայն այդ մի քանի հոգու երկիրը չէ, որ այստեղ ուրախ եւ անհոգ լինելու իրաւունքը բոլորին է տրված, բոլոր հայերին: Ու ամենակարեւորը... Հայերը նոյնպէս իրաւունք ունեն անկեղծ ուրախանալու, աշխարհի բոլոր քրիստոնեաների պէս տօնելու իրենց Տիրոջ ծնունդը... Մինչդեռ գնային նման միջավայրում եւ կեամուտների նման չափերի պայ-

Շար.բ էջ 19

A.G.B.U. - A.YA
GLENDALE-PASADENA
CHAPTER
New Year's Eve Galas
Friday, December 31st @ 7:30pm
Catering by "La Fogata"
Entertainment: DJ Extreme Sounds
"Stepan"
Surprises
RSVP: 626-794-7942
A.G.B.U. PASADENA CENTER
2495 East Mountain St. Pasadena, CA
TICKETS: ADULTS - \$100.-
Drinks Included
CHILDREN 4 -12 years old - \$60.-

«ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՀԱՅ ԱԶԳԻ ԻՆՔՆՈՒԹԵԱՆ ԽԱՐԻՍԽՆ Է ՈՒ ՅԵՆԱՐԱՆԸ»

Ռ. ԿՈՐԻԻՆ

Հոգեւոր եւ խորհրդաւոր միջնորդութեամբ, սիրոյ եւ յարգանքի ոգեշունչ արտայայտութիւններով վեր հանուեց եւ արժեւորուեց առաջնորդ Տէր Յովնան Արքեպիսկոպոս Տէրտէրեանի կեանքի ուղին կալիֆորնիայի Հայ Գրողների Միութեան միջոցով կազմակերպուած հանդիսութեան ընթացքում՝ Գլենդէյլի հանրային գրադարանի դահլիճում, հինգշաբթի երեկոյեան Դեկտեմբերի 2, 2010 թիւին հոգեւոր հայրերի, թեմական-վարչական անձերի, գրող-մտաւորականների, ազգային-հասարակական գործիչների հոծ լսարանի ներկայութեամբ:

Գլենդէյլեան երեկոյ, դրսում, փողոցներում երփներանգ լոյսերի վառ ու շքեղ գարդարանքներ, ուրուութեան արտայայտութիւններ Քրիստոմասի եւ Ամանորեան տօներին սեմին գտնուելով: Անշուշտ հայերիս մօտ Յիսուսի Ծնունդը ընդունուած է Յունուարի 6-ը, որը տօնուած է Ամանորից յետոյ:

Հանդէսի մեկնարկումը կատարուեց ԿՀԳՄ նախագահ՝ բանաստեղծ Գրիշ Դաւթեանի միջոցով: Նա նախ ըստ սովորութեան միութեան գալիք միջոցառումների տեղեկութիւններ փոխանցեց դահլիճին, ըստ հետեւեալի. «Յունուարի 23, 2011 կատարուելու է գր. վարդան Թաշճեանի հրատարակած՝ «Ամենայն սիրով» գրքի շնորհանդէսը. Ռ. Կորիւնի «Արեւավառ իմ երկիր» երրորդ գրքի շնորհանդէսը՝ Փետրուարի 2: Նիկոլայ Ստեփանեանի գրքերի շնորհանդէս Մարտի 3: Մրցանակաբաշխութիւն է կատարուելու՝ Ապրիլի 7-ի հանդիպումին. լաւագոյն արձակագրին եւ բանաստեղծին Հրանդ եւ Մանուշ Սիմոնեանների հաստատած գրական մրցանակը՝ \$1,000. պարգեւ է տրուելու իւրաքանչիւրին \$500, նիւթերը պիտի ներկայացնել մինչեւ Յունուարի 31, 2011: Այս կապակցութեամբ մասնակցութեան պայմանները մամուլի միջոցով յայտարարուել են»:

Ապա՝ Գ. Դաւթեանը ողջոյնի խօսքով դիմեց մեծարեալին. «ԿՀԳՄ-ի համար պատիւ է մեր գրական նիստում ողջունելու գերշ. Տէր Յովնան Արք. Տէրտէրեանին՝ հիւսիսային Ամերիկայի Արեւմտեան թեմի առաջնորդին: Միութիւնս երախտապարտ է սրբագանին մեր առաջին ժողովածուի՝ «Ձայն բազմաց...» խորագրով գրքի մեկնասար լինելու կապակցութեամբ»:

Այնուհետեւ Գ. Դաւթեանը հակիրճ բառերով ներկայացրեց Յովնան սրբագանի բովանդակալից կենսագրականը, շնորհաւորեց ծննդեան տարեդարձը, որ գուգադիպում է հանդիսութեանս, ապա իր խօսքի մէջ չիչեց սրբագանի գրական հոգեւոր ժանրից մի պտղունց խորհրդածութիւն՝ «...Ներքին ձայն մը կը պատասխանէ՝ ես այն լոյսն եմ, որուն ծարաւի է քու հոգիդ, եկուր իմելու իմ լոյսն: Փնտուեցէք ձեր մէջ հայու ոգին, բոլորիս սիրտերը իրարու կապող անտեսանելի ոգեկան թելն է հայու ոգին, Քրիստոսի սեւիլքը, վարդանանց հաւատքը, Շնորհայիի, Նարեկացիի աղօթքի մրմունջն է այդ, Խրիմեանի, Կոմի-

տասի ձայնն է: Այս բոլորը խտացած են Սուրբ էջմիածնի կամարներուն տակ, Լուսաւորչի անմարկանթեղի լոյսին մէջ, ուր կը նորոգուի հայու հոգին: Թաթախեցէք ձեր հոգին այդ նոյն լոյսին մէջ»: Նա ոգեւորուելով Սրբագանի մտածումներից ամփոփելով իր խօսքն ասում է՝ «Սրբագանի անձը, մտածողութիւնը եւ խօսքը թաթախուած են Լուսաւորչի կանթեղի այդ սուրբ լոյսով, նա իր քարոզներով, թեմի առաջնորդի աշխատանքով ու իրագործումներով, իր հեղինակած ու հրատարակած հատորներով, այդ լոյսն է տարածում մեր ժողովրդի մէջ: Որդիական մեր սիրոյ ու յարգանքի հաւատարմութեամբ մատուցում սիրելի Սրբագանի հօրը»:

Բեմ հրաւիրուեց արուեստագիտուհի Անահիտ Իշխանեանը, որն իր սրտագին խօսքերով շնորհաւորեց սրբագանի հօր ծննդեան տարեդարձն ու մեծարանքի երեկոն, ապա ապրումով ընթերցեց հատուածներ սրբագանի հօր գրականութիւնից:

Սրբագանի գրականութեան եւ կրօնական կեանքի ոլորտներում նրա առաքելութեան փայլուն գործունէութեան մասին բանախօսեց Տէր Տաճատ Մ. Վրդ. Եարտըմեանը: Նա լայնօրէն անդրադարձաւ Սրբագանի հօր կեանքի ուղին լիօրէն ընդգրկող հայրենասիրութեան, էջմիասիրութեան, ժողովրդասիրութեան, ծառայասիրութեան, քարոզչականութեան եւ գրականասիրութեան, նրա բերած յոյժ գնահատելի նպաստին ու օգտակարութեանը: Հայր Սուրբն իր վերլուծական խօսքում ներկայացնում է Սրբագանի հոգեկան ծալքերի եւ հոլթեան արտացոլումն ու բնութագրումը, ուր ասում է. «Ճիգ մը այսինքն՝ բանալու Սրբագանի անձն ու գործը եւ երկուքին գուզորդուած զգայնութեան ետին փնտուել կարեւորը, հիմնականը, իր հարագատ շունչը...»:

Նա Սրբագանի մտածողութեան հիմնական անդաստանը, ակունքը, գրականութեան աստղձը յատկօրէն այսպէս է բնորոշում. «Սրբագանին մտածողական սեւեւումը ունի հիմնական ոլորտներ՝ Մարդը, Քրիստոնեայ Մարդը, Հայ Քրիստոնեայ Մարդը, Մարդ-Աստուած փոխարարութիւնը, Եկեցեցին եւ Հայութիւնը անշուշտ, Սրբ. էջմիածինը եւ ընկերային ու բարոյական ընհանրական հարցեր, հաստատուած եւ ամրացած Հաւատք-Եկեղեցի-Մշակոյթ եւեակ իրականութիւններու եւ արժէքներու վրայ, այդ երեքին հօր համագործակցութեամբ»:

Հայր Սուրբը խորաթափանց քննական հայեացքով դիտելով Սրբագանին որպէս հոգեւորական, որպէս առաջնորդ եւ որպէս հայ քրիստոնեայ այսպէս է եզրակացնում. «Նախանձախնդիր Հայ Եկեղեցու կարգերուն, բազմապահանջ իր գործակիցներէն եւ ինքնիրմէ, Սրբագանը միշտ եղած է անձնգիր եւ անխոնջ սպասաւորը Հայ Առաքելական Եկեղեցու: Անոր վիճակուած է Աստուած ներկայացնելու պաշտօնը մարդկային տկարութիւններու հեղեղին դէմ: Թէեւ, երբեմն, խօսք, գրիչ, կորով, նոյնիսկ քաշուութիւն կը թուին, սակայն բարբար: Բայց իր ժողովուրդի բոլոր կարիքներուն ընդառաջելու իր միտքն ու եռանդը, գրելու եւ

աշխատելու կորովը շնորհուած է Աստուծմէ»:

Գրութեան մի այլ պարբերութեան մէջ Հայր Սուրբն անբասիր հոգեւորական Առաջնորդի հոգեկան հարստութեան գրաւչութեան մասին այսպէս է արտայայտում. «Կը փորձես սիրել, ընկալել զինքը, փոխադրել քու սրտիդ մտերմութեան մէջ, բայց կը զգաս թէ բառերը անբաւարար են զգալու անոր խոր հոգին, հաւատքը, ներքին ոյժը եւ անոնց մէջ բռնուած խորունկ կեանքին գնացքը կամ անկէ անդին գտնուող ոլորտը...»:

Հայր Սուրբն Առաջնորդ Սրբագանի անձը մեկնաբանող գրութիւնը աւարտում է խոր յարգանքով. «Անոր համար՝ յարգանք իր անձին, յարգանք նաեւ իր վաստակին»:

Այնուհետեւ բեմ հրաւիրուեց Սրբագանի հայրը: Նա իր խօսքի նախաբանում ասաց՝ «Շնորհակալութիւն եւ երախտագիտութիւն ԿՀԳՄ վարչական կազմին այս երեկոյի կազմակերպութեան համար: Անկեղծօրէն պէտք է ըսեմ, որ բազում առիթներով ԿՀԳՄ մօտեցան ինձի այս հանդէսի համար, ոչ թէ չկամութիւն այլ վերապահութիւն ունեցայ, որովհետեւ ոչ մէկ անգամ, անկեղծօրէն, այդ յաւակնութիւնը չեմ ունեցած հանրութեան ներկայանալ որպէս գրող, եթէ գրած եմ իմ քարոզները, իմ զգացումները, իմ ապրումները պարզապէս ինձ տուած են ներքին հոգեկան բաւարարութիւն»:

Սրբագանի հայրը իր շնորհակալական խօսքի շարունակութեան ասաց. «Այստեղ մասնաւոր կերպով կ'ուզեմ իմ շնորհակալութիւնը յայտնել հոգեւոր եղբայրներուս գլխաւորութեամբ գերշ. Տէր Վաչէ Արք. Յովսէփեան սրբագանի հօր, իրենց ներկայութիւնը քաջալերանք է ինձ համար: Նաեւ իմ երախտագիտութիւնը կը յայտնեմ հոգեշնորհ Տէր Տաճատ Մ. Վրդ. Եարտըմեանին: Այն ինչ ես զգացի սիրելի հայր սուրբի ներկայացումը հոգին խոնարհեցնող բառեր, լիարժէք կերպով իմ տարիներու հովուական, գրական, քարոզչական, աշխատանքների պատկերը շատ կուռ եւ ամբողջական էին, որի համար իրապէս երախտապարտ եմ»:

Սրբագանի հայրը իր ելոյթի մէջ անդրադարձաւ մտածումների, որոնց չիշատակումը առաւել եւս մեկնաբանում է երեկոյի խորհուրդը՝ «Երեք մտածումներ կ'ուզեմ ձեզ հետ բաժնել, նախ այս երեկոն նմանեցնում եմ հայելիի մը, ուր ներկայացուեց իմ էութիւնը եւ աւելին, այս պահը ինձ պարտաւորեցնում է խոնարհուելու բոլորիդ առջեւ: Գրելը բնականօրէն տաղանդ մըն է՝ բնածին, որու շնորհիւ հաւատում եմ, որ Աստուած պարգեւած է անխտիր բոլորիս, տարբերութիւնը այն է, որ կամ կեանքի կը կոչենք, կամ կը մնայ թագնուած խորհուրդ: Ինչու մարդը, ինչու արուեստագէտը, ինչու գրողը, ինչու հոգեւորականը, ինչ որ ձգտում մը ունենայ ստեղծագործելու, որովհետեւ իւրաքանչիւր մարդ իր մէջ կը զգայ նաեւ այն ներքին զգացողութիւնը, որ Աստուածատուր կեանքը պէտք է ազդարարմանի ոճով արդարացնի, Աստուած խորանին ընծայի աւելին»:

Սրբագանը կարդաց վերջերս գրած իր մանրապատումներից երկունս՝ «Երկիսուտութիւն Աստուծոյ հետ» եւ «Մարդ առեղծուածը» նրանք ներկայացնում էին Աստուծուն եւ մարդ արարածին: Սրբա-

գանի գրութիւնները կարճ եւ ամփոփ, առաւելագոյնը մէկ ու կէս էջերի սահմաններում, հոգեշունչ պատումներ են:

Երեկոյի յայտագրում նախատեսուած էր, որ Սրբագանը դասախօսութիւն տայ. «Հայոց եկեղեցին եւ նրա բարեկարգչական հարցերը», նիւթի մասին, սակայն նա այսպէս մօտեցաւ հարցին՝ «Դասախօսութիւն չէ որ պիտի կարդամ ու չեմ ուզեր այդ տպաւորութիւնը թողնել, բայց ըսել կ'ուզեմ հետեւեալը, որ իմ եկեղեցական կեանքի երեսուն տարիներու ծառայութեան աւարտին կը զգամ, որ նոր հանգրուանի մը առջեւ եմ կանգնած... կ'ուզեմ իմ աշխատանքը այսուհետեւ կենտրոնացնել մեր եկեղեցու բարեկարգութեան չափազանց կարեւոր առաքելութեան վրայ»:

Սրբագանը անդրադարձաւ անցեալի հարիւր տարիների հանգրուաններին խոչընդոտներին որ դժուարացրին մեր եկեղեցու բարեկարգութիւնը: Սրբագանը իր մտածումների եւ խորհրդածութիւնների ծիրում չորս կարեւոր խնդիրներ առաջադրեց, որոնց շուրջ ցանկալի է առանձին մի գրութեամբ հանրութեան ներկայացել:

Սրբագանի հայրը իր ելոյթի աւարտին շնորհակալութիւն յայտնեց ներկայներին ասելով՝ «Խոնարհ սրտով եւ հոգով կ'ուզեմ իմ սէրը եւ Աստուծոյ օրհնութիւնը հայցել բոլորի վրայ, Աստուած օրհնէ ձեզ»:

Առաւել լուսաբանութեան համար պատշաճ է այստեղ մէջ բերում կատարել Հայկանուշ Մեսրոպեանի գրութիւնից մի հատուած Սրբագանին առնչուող, որը որպէս ներածական տպուած է՝ «Միտքէն դէպի սիրտ՝ ասոյթներու ընտրանի» գրքում.

«Սրբագանի հայրը հայրենիքում եւ Սփիւռքում յայտնի է աւետարանաշունչ քարոզախօսութիւններով, հրապարակումներով, յօդուածներով, հեռուստատեսային ելոյթներով, պատգամներով, ուղերձներով, հոգեշունչ մանրապատումներով ու յուշագրութեամբ, որոնք ամփոփուած են հինգ տասնեակից աւելի կրօնականեկեղեցական բովանդակութիւն ունեցող ժողովածուներում, որոնցից մօտ մէկ տասնեակը՝ անգլերէնով»:

Սրբագանի մտքերից՝ «Ով իր կեանքը կը լեցնէ մայր հայրենիքով ու Սրբ. էջմիածնով, ան յաւատ պայծառ է ու քաջ»:

«Առանց հայրենիքին եւ Սրբ. էջմիածնին մեր տունը կառուցած կը լլայսք աւագի վրայ»:

«Հայրենիքը գանձարան է, որուն մէջ ներդրած են իրենց կեանքը մեր նախնիք»:

«Հայ հոգեւորականը կարեւոր դեր ունի կատարելիք հայկական կազմակերպութիւններու միջեւ գործակցական ոգին ստեղծելու առումով»:

«Հայ եկեղեցին պէտք է դառնայ կեանքի ու առաւել կեանքի դուռը իր գաւազներու համար, ու միաժամանակ պէտք է հետեւի իր գաւազներուն, անոնց բռնած ուղիին, որպէսզի ի պահանջել հարկին սրբագրէ ու զգուշացնէ իր գաւազները սայթաքումէ»:

Երեկոն բովանդակալից եւ չիշատակելի աւարտին հասաւ գերշ. Տէր Վաչէ Արք. Յովսէփեանի աղօթքով:

Ներկայները հրաւիրուեցին հիւրասիրութեան:

Սրբագանի հեղինակած գրքերից բաժանուեց ներկայներին:

ԳԻՐՔԸ ԿԸ ՓՐԿԻ ԱՇԽԱՐՀԸ (Բանախօսութիւն Յովսէփ Նալբանդեանի «Լոյս» մատենաշարի առիթով)

ԳԱՐՈՒՇ ՀԱՐԵԱՆՑ

ՅՈՎՍԷՓ ՆԱԼԴԱՆՏԵԱՆԻ «ԼՈՅՍ» մատենաշարի հատորները լուսաւոր յոյսի, հաւատի ու սիրոյ արգասիք են, հնարաւորինս նկարագրողուած ու թէեւ լաթակազմ չեն, սակայն պակաս էլ չեն երեւում, կաւճապատ թղթով են առաջին չորս գիրքերը (1-2 հատորները, որ միասին են, եւ չորրորդը՝ հրատարակուած են Լոս Անճելէոսում, իսկ երրորդը, հինգերորդն ու վեցերորդը՝ քաղաքամայր Երեւանում, Տիգրան Մեծ հրատարակչատան կողմից), մաքուր տպագրութիւն են բոլորն էլ, լայն ձև մակերեսով, բաւարար ծաւալով՝ 1 եւ 2 հատորները միասին 300 էջ են, երրորդը՝ 320 էջ, չորրորդը՝ 492 էջ, հինգերորդն ու վեցերորդը՝ 366-ական էջ, բոլորն էլ ընթերցանելի միջնորմներով, տպաւորիչ եւ հաճելի: Միով բանիւ, իր տեսակի մէջ՝ եզակի այս մատենաշարը գիտելիքների եւ տեղեկատուութեան վեցակնեայ աղբիւրի է նման, որից բխող յուսով եւ կենարար ջրերը ուսումնաստեղութեան ծարաւ են յագեցնում... Այս ամէնը սոսկական գեղեցկախօսութիւնն է, որ շեշտում ենք յաւուր պատշաճի, այլ՝ փաստերի ըստ արժանուոյն ընտրութիւնն է եւ բարձրամակարդակ մատուցուած արձանագրութիւն: Սպորտի վրիպումների, սառը ոճի, այլեւայլ սխալների ու սայթաքումների մասին մեզինքն լաւ գիտի հեղինակը, որ մեր ամփոփ կարծիքով ամէն ինչ պէտք է սկսի նորից եւ ըստ բնագաւառների՝ յաջորդաբար: Իւրաքանչիւր ոլորտը մէկ հատոր, որպէսզի օգտուողի համար հեշտ լինի փնտրութիւնը: Հիմա, որքան էլ թուալ համակարգած, այնուամենայնիւ, դժուարութիւններ կան արագ օգտուելու համար: Չափազանց արդիւնաւէտ կը լինի, օրինակ, ամբողջ աշխարհագրութիւնը մի հատոր, ներառեալ ճանապարհորդներն ու յայտնագործողները մի տեղ, մի գրքով: Կարող է հատորներն էլ այբբենական անել: 1. Աշխարհագրութիւն, 2. Բնագիտութիւն, 3րդ հատոր՝ Բուսաբանութիւն, 4. Գրականութիւն, եթէ չտեղաւորուի ա ու բ հատորներ անել, 5. Դիւանագիտութիւն, Դրամագիտութիւն, 6. Երաժշտութիւն, 7. Թատրոնի հատոր եւ այլն... Ցանկանում ենք անվտանգութեան վերացում, քանզի մի տեղ կիկերոն է գրուած, մէկ այլ տեղ՝ Յիցերոն, բայց չէ՞ որ նոյն անձն է, կամ-կամ որ կանոնակարգուի ամէն ինչ: Օգտագործուած է ընդհանուր գիտելիքներ, միւս դէպքում էլ՝ հանրագիտակ, ԱՍՏԵՂ ԷԼ ԿԱՄԿԱՄ Ի ԽՆԴԻՐ ԿԱՅ... Միւս դժուարութիւնը հայերէնն է, գրով

գրուած, ինքնաբերական չի լեզուն, ոճն էլ յստակութեան է կարօտում: Այդուհանդերձ, մեր յարգանքի վստահութիւնը քաջալերանքի մէջ է, խրախուսանքից է մղուած: Ինչպէս ութ տարի առաջ, չորրորդ հատորի լոյսընծայման առիթով ողջոյնիս խօսքում նշել եմ, այսօր էլ այժմէական կարծիքս: Միայն Աբովեանական Լուսաւորչականութեան դասերը մանրամասնօրէն սերտելով կարելի էր նման ազգանպաստ անձնուրացութիւն դրսեւորել, անձնական ուրախութիւնը վերածել անանձնական առաքելութեան, անշահախնդիր հետաքրքրասիրութիւն ծաւալել չորստիւն: Արդէն այս լոյս տեսած «Լոյս» երեւոյթը մի անգամուայ, կամ մի օրուայ ընթերցանութեան համար չի նախատեսուած: Հա էլ պիտի վերցնես ձեռքդ, փոքս գրասեղանիդ, փնտեսուածդ, պրպտես բառարանի ու ՀՀ ազգային մեծ հանրագիտարանի նմանողութեամբ: Սակայն չեմ կարող շրջանցել ու լռել որոշ ծածկուած, տափակ ասոյթների եւ արտառոց մի մէջբերման մասին չխօսելով, որի հեղինակը մեր նահատակ գրողներից մէկն է՝ Գրիգոր Զոհրապը: Բանն այն է, որ այս թեւերը խուզուած խօսքը բնաւ էլ թեւաւոր ասոյթ չի: Սա ազգադաւուրութեան տրամաբանութիւնն է կրում իր մէջ՝ վտանգաւոր կերպով արդարացնելով ցեղասպանութիւնը: Ահա այդ չարաբաստիկ մէջբերումը, որ դժբախտաբար տեղ է գտել 3րդ հատորի 154րդ էջում: Յայտնի չէ, թէ ի՞նչ առիթով կամ ինչի՞ համար է ասել Գրիգոր Զոհրապն այս՝ հայերիս համար ծանր խօսքը, բայց տրամաբանութիւնից զոտն ենք, որ այն թաքուն արնաջուր է մատակարարում թրքական մարդադպր ջրաղացին, խնդրեմ, կարող էք համոզուել: «Գիտութեան ստեղծած հակահեղափոխական դեղերուն դէմ, մահն ալ Աստուծոյ ստեղծած հակահեղափոխականն է: Կը հաւատամ, որ մեծ ջարդերը, ահագին կոտորածները, պատերազմներու մէջ կամ մահացու հիւանդութեանց ճարակած միջոցին, առողջարար պաշտօն մը, նախասահմանութիւն մը ունին», ... Տեսա՞ք թէ ինչպէս է արդարացուած հաւաքական ոչնչացում-բնաջնջում-ցեղասպանութիւն կոչուածը: Մի ժամանակ էլ, խորհրդային Միութիւնում դպրոցական մակարդակով արդարացում էր գիշարիչ գայլը, թէ անտառի սանիտարն է, այսինքն՝ հիւանդ կենդանիներին է որսում-ուտում, որոնք ի վիճակի չեն փախչելու... Յաջորդիւ պէտք է զգոյշ լինել նման շրջապատութիւնների վերաբերեալ եւ ընթացք չտալ: Թէկուզ թրքական պառլամենտի անդամ Գրիգոր Զոհրապն ասած լինի, որի

ազգանունն կէսն արդէն «գոհ» արմատն է... Ի շարս միւս սխալների ու վրիպակների «տեղ» են գտել նաեւ նմանօրինակ բաները՝ Գրիգոր Նարեկացու ծննդեան թուականը խախտուած է 4 տառով, 951ը, որն առայժմ ամենաստույգն է, իջեցուած 947ի, եւ էլ ուրախացայ, որ ուղիղ 1000 տարի անց ես եմ ծնուել՝ 1947ին, ու պատրաստուած էի Յովսէփին մաղարիչի ենթարկել, յանկարծ ի վնաս ինձ՝ չիշեցի, ստուգեցի ու տխրեցի, որ իմ լաւագոյն ընկերներից մէկի՝ վաղամեղի ու տաղանդաւոր բանաստեղծ, Աշոցքի գաւակ, Ղուկասեանի շրջանի Սեպասար գիւղի ծնունդ՝ Նորայր Բաղդասարեանի հետ չաճախ հինք լրջակատակ վիճարկում, թէ մեզինք ո՞րս ենք իրօք Նարեկացուց 1000 տարի յետոյ ծնուել... նա էլ 1951ին էր ծնուած... հատոր ճի դպրոցական աշխարհից, ՀՀ կրթութեան ու գիտութեան նախարարութիւնից ստացուած քաջալերանքներն անգամ լոյս չեն սփռում «Լոյսում» սպորտի մեթոդների վրայ... միւսն էլ պիտի մէջբերեմ՝ անյարգի սայթաքումներն այլեւ չյիշատակելու համար: Նախ, որ 1 եւ 2 գրքերը մէկ հատորով են հրատարակուած, բայց ներսում եւ ցանկում գատուած չեն... այդ համատեղ հատորի 229-րդ էջում այսպէս կոչուած «դասական» ուղղագրութեան կոպտութեամբ գրուած է, որ «մորեխի լսողութեան կեդրոնը կը գտնուի առջեւի թաթերուն վրայ», սխալ է... Ես ձկնորսական հոբբի էլ ունեմ, յաճախ եմ քեռի մորեխներ բռնել, ամրացրել կարթի կեռիկին, բանաստեղծական հետաքրքրասիրութեան համար էլ հաշուել եմ թէ՛ որքան է մեծ մնացեալը: Պէտք է գրուէր այսպէս՝ Մորեխի ականջները գտնուում են ծնկների վրայ, «առջեւ թաթերուն» վրայ չեն կարող լինել, քանզի թաթ չեն դրանք, ձեռիկներն են, դիտողովրդի պատրիկ ձեռքերի նման... Չկարծէք,

թէ մեր կողմից այս օրինակների յիշատակումն աւելորդ էր, ոչ: Բանն այն է սակայն, որ հանրագիտարանային արժէքն է դա թեւադրում եւ պահանջում, ուրեմն, պար մտնողը ոչ թէ պիտի քամակը տարուբերի, այլ այնպէս պարի, որ քոչարին լամբադալից ու պրոտապարից գատուի-տարբերուի-ընկալուի-հասկացուի եւ նոր միայն ծափահարուի, ոչ թէ սուլոցի դատապարտուի հենց սկզբից... Այնուամենայնիւ, սոյն բազմահատոր մատենաշարի հեղինակային դերն ու նշանակութիւնը, յիշուի, կարեւոր է, նպատակաւորութեամբ թիւերը՝ յստակ: Շրջանառութեան շառաւիղը միամիտ դպրոցականից մինչեւ քմահաճ կաճառականն է ձգուած: Ահա թէ ինչ է ստեղծել մեր անհանգիստ բանասէր, անդուլ մանկավարժ, շրջահայեաց մտաւորական, իւրատիպ գրող, կոմիտասեան հասկացողութեամբ՝ աշխոյժ բանահաւաք, հիմա էլ՝ արդէն հմուտ հանրագիտարանագէտ Յովսէփ Նալբանդեանը: Իր ասելով, հայերենի եւ Սփիւռքի դպրոցներին, հանրային գրադարաններին մատաղի պէս ճրիպար բաժանող-նուիրաբերողի վարքագիծ ունի, այս առումով էլ նա եզակիներից է, ովքեր իրենց սուղ միջոցներով ճանապարհ են ելնում՝ նրա խորհուրդներով խորթութիւնը հարթելու, սերունդների ուսման ծարաւը յագեցնելու բարի կամեցողութեամբ շմտածելով, որ իրենց իսկ անձնագոհութիւնը՝ Մանթաշովեան բարեգործութեան դասական շրջոյթի վերածուած՝ ուղեկցում է ամենուրեք... Քանի որ սոյն աշխատութիւնը մնայուն արժէք է ձեռք բերելու, ուստի կ'ուզենայինք, որ հովանաւորչական յետագայ սխրանքը կրկնուէ՛ր՝ իբրեւ գօտեպնդող նեցուկ գալիք հատորների յաւելեալ պատասխանատուութեան, հաւաստի ու համոզիչ ուսումնասիրութեան, պատշաճ խորհրդատուութեան ու ազգօգուտ սրտացաւութեան համար:

Ձեր Ծանուցումները Վստահեցէք
«Մասիս» Շաբաթաթերթին
T: (626) 797-7680 F: (626) 797-6863
massis2@earthlink.net

ՎԱՐՁՈՒ ՏՈՒՆ

PALM SPRINGS ԱՐՉԱԿՈՒՐԴԻ ԳԼԱՅՈՂ ԶԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐԻ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Փալմ Սփրինգս գեղատեսիլ եւ կից լեռնային շրջանին, վարձու է տրուում լրիւ կահաւորուած մէկ ննջարան, մեծ նստասեւեակ, խոհանոց՝ բոլոր յարմարութիւններով, մինչեւ 5-6 հոգի գիշերելու տարողութեամբ Condo: Ունի մեծ լողաւազան, ջաքուզի, թենիսի խաղադաշտ, կանաչազարդ փիքմիքի տարածք, իր յատուկ կրակարաններով եւ 24-ժամայ ապահովութեան սիստեմ:

Մանրամասների համար հեռաձայնել՝
(818) 246-0125

Վարձման գներն են՝	
Ուրբաթ, Շաբաթ եւ Կիրակի՝	\$ 400
Long Weekend-ների համար՝	\$ 500
Մէկ շաբաթուայ համար՝	\$ 675
Մէկ ամսուայ համար՝	\$ 1450

833 W. Glenoaks Blvd. Glendale, CA 91202 (818) 240-0065

Dr. Missak Ekmekdjian
Chiropractor

Dr. Anahid Ekmekdjian
Chiropractor

Մեծահասակներու եւ մանուկներու Բայրազիոպթիք բուժում:
 Գլխացաւ, վզի, մէջքի, բոկային եւ մկանային ցաւեր:
 Ինքնաշարժի վթարի հետեւանքով պատճառած
 վնասուածքներու բուժում:

Ձեր առողջութիւնը մեր մտահոգութիւնն է

ՅԱՐՈՒԹ ԵՐԷՑԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ Առաքինի Մտաւորականը

ԴՈԿՏ. ԶԱԻԷՆ Ա. ՔԶՆՅԹ.
ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆ

Մեր սիրելի Յարութ Երէցեանի անժամանակ մահուան քառասունքի լրման առիթով, յիշատակի այս տողերը թող շող մը լոյս տան բոլորիս երբ իր մեզմէ բաժանումը թողուց մեզ ցաւի եւ տրտմութեան խաւարին մէջ: Հարուստ չճանաչեալ Յարութ եւ սակայն իրեն յատուկ առաքինութիւններով հարստացաւ եւ հարստացուց իր կեանքը, «Ապրիլ» գիտող Յարութը, որ իր գրատունը դպրոցի եւ մտաւորականներու լուրջ ժամադրավայրի վերածած, անհատնում գիրքերը դարձուց վկայականները իր մտաւորական եւ արուեստագէտ մարդու համեստ անձին: Սուրճի համար ներս գրասենեակ պիտի երթայիր, եւ սակայն ինք գիրքերուն մէջ կը դիմաւորէր քեզ, եւ երկուքդ ալ հոն կը մնայիր: Սուրճը՝ յաջորդ անգամ: Գրասենեակը կը մտնես դասարանի նման ուր բանախօս մը գիրքի ներկայացումը մը կը կատարէ: Գրատունը մը որ մտաւորականի՝ մը տնօրինութեան ձեռքն է եւ ո՛չ այլ մարդու: Այս է տարբերութիւնը:

Թէեւ իմ ծանօթութիւնը Յարութի հետ նոր կը թուի ըլլալ, սակայն 40 տարիներու հեռակայ ծանօթութիւն մը եղած է, առանց զինք տեսած ըլլալու, Արեւելեան ասիոյ մեր կայքերէն, գիրքի ճամբով եւ հեռախօսով: Կը հեռաձայնէր գիրքեր ուղարկելու, կը զրկէի իմ այն ատենուս հրատարակութիւններէս, եւ ինքս կը հիանայի Ապրիլ Գրատան այս վաստակաւորին երբ իր պարկեշտ խօսքը գործի կը վերածէր, սոսկ հեռաձայնի վրայ: Կը ստանար ու կը վճարէր: Մեծ եղած էր վստահութիւնս իր վրայ: Եկանք Գալիֆոռնիա եւ անշուշտ առաջին իմ փափքներէն մին եղաւ այցելել «Ապրիլ» եւ անձամբ տեսնել Յարութը: Տեսայ իր ժպիտը աչքերուն, ցած ձայնով եւ խիստ սակաւախօս, յարգալից վերաբերմունքով եւ գիտուն մտաւորականի խորքով: Աչքերն էին խօսողները: Գիրքերդ, կ'ըսէր, օգտակար եղան, եւ ուզողներ եկան տեսնելու եւ առնելու: Իմ պատասխանս կ'ըլլար շնորհակալութիւն յայտնել որ ինք էր առաջինը գիրքերս Գալիֆոռնիա հասցնողը, ինչպէս նաեւ փոխարժէքը զրկողը ըստ արժանույն: Կարգը եկաւ «Ազգապատում»ի

հատորներու: Հոս Առաջնորդարան ներկայ էր Յարութ եւ թաւարի առաջ երբ վերջին հատորը ընծայուեցաւ: Կ'ըսէր, երբ վերադառնաս Ֆլորիտայէն, մի քանի օրինակ ուղարկէ եւ կամ հետդ բեր, քանի որ փափաքողներ պիտի ըլլան: Ֆլորիտայէն չորս օրինակ զրկեցի, եւ հետս ալ վեց յաւելեալ օրինակներ բերի ու յանձնեցի Յարութին: Խօսուն ժպիտը միշտ աչքերուն, գնահատեց, եւ պահ մը հաշիւ մը ընելով այսքան պիտի ըլլայ պարտքս ըսելով ուզեց գոհացնել գիտ: Ըսի, Յարութ, վճարումի մասին մի մտածեր, այս տասը գիրքերը իմ կողմէ նուէր են «Ապրիլ» գրատանդ: «Չըլլար», ըսաւ, ու ես ըսի թէ որքան հպարտ կը զգանք մենք գմեզ երբ գրատունդ կ'այցելենք: Հոս թէ՛ հայրենիք է եւ թէ՛ դպրոց: Այս հրաշալի հարիւրաւոր հաւաքածոները մեզի պարտաւոր կը թողուն քեզի: Պնդեց, եւ սակայն իմ փափաքս կատարուեցաւ:

Երկու վայրկեան ետք Յարութ գնաց եւ գիրք մը ձեռքին եկաւ գայն ինծի նուիրելու: Հոս եւս մեր բարեկամին իսկական մտաւորական ըլլալը ստուգուեցաւ ո՛չ թէ փոխարէն գիրք մը նուէր տուած ըլլալուն համար, որ շատ դիւրին պիտի ըլլար, այլ մանաւանդ ինչ տեսակ գիրք գատած ըլլալուն համար այդ վայրկեաններուն մէջ ու վերադարձած: Մտաւորականի մը յատուկ խորաթափանց միտքով գատած էր բոլորովին նոր հրատարակուած Կիլիկիոյ Սահակ Բ Խապայեան Երջանկայիշատակ Կաթողիկոսին նուիրուած իր հոգեւորական ծառայութեան եօթնասուն տարիներու երկայնքին այն բոլոր վաւերագիրներու հաւաքածոն գոր պատրաստած էր բծախնդիր կերպով խոշոր հատորի մը մէջ հանգուցեալ Սանդրո Բենզոնի թեման ու հրատարակած Երեւանի մէջ: Հատոր մը որուն մասին չէի լսած անգամ: Եւ ահա նուէր մը այնքան օգտակար իմ աշխատանքներուս համար որ անկարելի բան էր որ վայրկեաններու ընթացքին երեւան գար: Այդ միայն Յարութ Երէցեան կրնար ընել, առաքինի մտաւորական եւ հայերէն գիրքերու անպառ պաշար ունեցող եւ ընթերցող Յարութը միայն:

Պիտի ապրիս. «Ապրիլ»դ վկայ:

ԵՍ ՍԻՐՈՒՄ ԵՍ ՀՈՒՆԿՈՒՏԸ

Մարուակուած էջ 7-էն

խաչակնքում: Անշուշտ քարոզչի խօսքերից ոչինչ չեմ հասկանում, բայց միջավայրն ու հաւատացեալների լրջութիւնը խորը ակնածանք են առաջացնում իմ հոգում: Մի տաս րոպէ նստելուց յետոյ դուրս եմ գալիս եկեղեցու ու մոտքին, իմ էլեկտրական մոմն եմ վառում մի կոճակի սեղմումով ու խաղաղ հոգով շարունակում եմ ճանապարհս՝ այս անգամ յետընթաց ուղղութեամբ, դէպի տուն:

Փողոցն արդէն աշխուժացել է: Մարդիկ կամաց-կամաց շատանում են մայթերին, հեծանիւ վարողները նոյնպէս ժամանակին հագուազիւտ կը տեսնէիր հեծանիւ վարողների: Բենզինի գնների աճման պատճառով բազմաթիւ մարդիկ, աշխատաւորներ աշխատանքի գնալ-գալու համար օգտուում են հեծանիւից, մի երեւոյթ, որ վաղուց է արմատաւորուած ողջ Եւրոպայում:

Յանկարծ տեսնում եմ մի տղամարդու, որ միանգամայն անթոյլատրելի տեղից, դիմացի մայթից վազելով գալիս է դէպի ինձ: Ծանօթ դէմք է, բայց տեղը չեմ բերում:

- Հենրիկ, ես եմ, Գէորգը, չե՞ս յիշում,- ասում է նա:

- Իսկապէս չեմ յիշում-ասում եմ ես, - դա դեռ ոչինչ, ինչո՞ւ դիմացի մայթից փողոցը կտրեցիր, չէ՞ որ վտանգաւոր է...

- Ախր երեսուն տարի է քեզ չեմ տեսել եւ երբեք առիթ չի եղել իմ շնորհակալութիւնը յայտնել քեզ, դրա համար էլ կարգը խախտեցի:

- Կարիք կա՞ր դրա համար վտանգի ենթարկել քեզ, ինչի՞ համար է քո շնորհակալութիւնը:

- Խօսքս երեսուն տարի առաջուայ մասին է: Մենք նոր էինք եկել Պարսկաստանից ու փաստաթղթեր էին լրացնելու Կրին քարթեր ստանալու համար: Դու լրացրիր մեր բոլոր թղթերը եւ ոչ մի վարձատրութիւն չուզեցիր դրա համար:

- Հա՛, այո, յիշեցի, այն տարիներին ծանօթներին օգնում էի նման հարցերում, թէեւ գրեթէ անզրկէն չգիտէի, էս ո՞ւր ես գնում այս ժամին:

- Աւտոբուսին եմ ուզում հասնել, ես եմ բացում խանութը, Տառնթառնում եմ աշխատում: Հենրիկ ջան, ի՞նչ կը լինի, հեռախօսիդ համար տուր: Օրերը ցրտում են, մի օր խաշի եմ հրաւիրելու ձեզ...:

Թելադրում եմ հեռաձայնիս թիւը ու բարի ճանապարհ մղթելով երեսուն տարուայ ծանօթիս ու շարունակում եմ ճանապարհս:

Իրօք շատացել են մարդիկ, մեքենաները: Հոլիվուտի այս շրջանի մարդիկ հիմնականում

չափազանց համեստ են հագնուում, մեքենաներ էլ հասարակ են, հին: Միայն օրուայ ընթացքին են երեւում թանկարժէք մեքենաները: Եկէք խոստովանենք, որ այսօր աւելի հանգիստ ու անվտանգ է Հոլիվուտը, քան նախկինում, եւ օրէ օր աւելի է կերպարանափոխուում: Իսկ մեքսիքացիների բազմաքանակ լինելը մեզ հայերիս բնաւ չի խանգարում: Նախկինում շատ աւելի հայեր էին ապրում Հոլիվուտում: Տարիների ընթացքում ում ձեռքը, որ «գրպանին հասաւ» թողեց Հոլիվուտը ու հաստատուեց Կլենտէյլում եւ այլ «հանգստակէտ» վայրերում:

- Չէ՛, ո՛չ, ես չգնացի, թէեւ կարող էի: Ես սիրում եմ Հոլիվուտը: Ես սիրում եմ աղմկոտ, շարժուն քաղաք: Մենք հոլիվուտցիներս շատ չենք սիրում Կլենտէյլ գնալ, եւ եթէ գնում էլ ենք, միայն մշակութային ձեռնարկներին ներկայ լինելու եւ բարեկամներին այցելելու նպատակով:

Ես, որ Սատանայի էլ չեմ վախենում, սոսկում եմ Կլենտէյլի ոստիկաններից ու մշտապէս լարուած վիճակում եմ վարում մեքենան Կլենտէյլի տարածքում: Եւ, որքան որ տուգանք եմ ստացել դա եղել է Կլենտէյլում, եւ հիմնականում պարսպ բաների համար:

... Այսօր Նոյեմբերի քսանն է: Մէկուկէս ժամ քայլել եմ: Յոգնել եմ, խօսք չկայ: Բայց հոգիս խաղաղ է: Բազմաթիւ մանր-մուկ երեւոյթների բովում կրկին համոզուեցի, թէ որքան քիչ բան է պէտք, որպէսզի մարդ ուրախ եւ երջանիկ զգայ իրեն: Մի՞թէ չի կարելի առանց վնասելու մէկը միւսին բաւարարուել այն ամէնով ինչ տուել է քեզ Աստուած:

Համերգախելատ այս օրերին չգիտես ո՞ր գնալ, ո՞ր ձեռնարկին նախապատուութիւն տալ: Եւ այս միմեանց խանգարելու, միեւնոյն օրերին իրար խաչաձեւող ձեռնարկների մրցավազքը արդէն «օրէնքի ուժ» է ստացել: Ամսի քսանմէկին երկու ձեռնարկ կայ: Որոշել եմ գնալ առաջին ձեռնարկին՝ ներկայացման, որպէսզի իմանամ «ինձ հոգեբան պէ՞տք է, թէ ոչ»: Իսկ միւսը՝ «Լեզենդար» կոմպոզիտոր Արթուր Գրիգորեանի մասնակցութեամբ կայանալիք բարեգործական համերգն է՝ ի նպաստ Արցախի:

Կարող եմ վստահօրէն ասել, որ այդ շնորհալի կոմպոզիտորը հագիւ թէ իրեն թոյլ տար իրեն որակել որպէս «լեզենդար» կոմպոզիտոր: Վարժուել ենք մերօրեայ չափանիշների չարաշահման արշաւին, բայց ա՛յս աստիճանի: Պարզապէս ամօթ է, չ'ասելու համար ընդվզեցուցիչ:

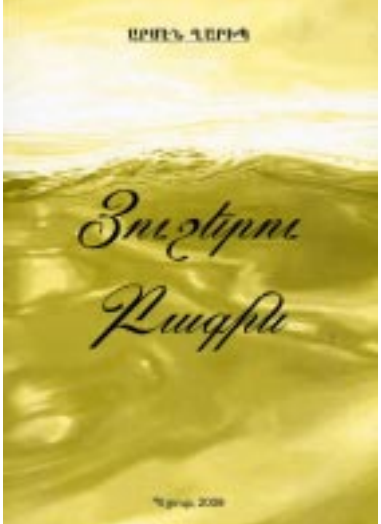
... էս էլ մեր՝ հոլիվուտցիների կողմից:

Հրապարակի վրայ է

«Յուշերու Բագին»

հեղինակ՝ Արմէն Ղարիպ (տպ. Պէյրուք 2009) Գինը՝ \$20

Ստանալու համար դիմել «Մասիս» Մարաթաթերթին 1060 N Allen Ave Pasadena, CA 91104 626-797-7680

ՎԱՐՁՈՒ ՄՐԱՇ ՓԱՍԱՏԻՆԱՅԻ ՄԷՋ (200 ՀՈԳԻ ԸԱՄԱՐ)

ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ԱՌԻԹՆԵՐՈՒ ԸԱՄԱՐ 1060 N. ALLEN AVE. PASADENA ԸՆՈԱԶԱՅՆԵԼ (626) 797-7680

ԱՐԵՒՍՏԱՅԱՅՈՒԹԵԱՆ ՎԻՃԱԿԸ ԸՍՏ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՍՈՒԼԹԱՆԱԿԱՆ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿՆԵՐԻ

Շարունակում է 6-էն

չտաս իրենց հնագույն եկեղեցիներում ծնծողայ խփելու, բարձր ձայնով երգելու եւ գինի խմելու: Պէտք եղածի պէս զգուշացրու չի շեղվում քահանաներին, որ եթէ այսուհետեւ շարիաթին կամ իմ բարձր հրամանին հակառակ որեւէ շինութիւն կառուցեն, նոյնպէս ենթարկուելու է քանդման»:

Հարկ է նշել, որ հայկական եւ թրքական պատմաբանական աղբիւրներում եւս եկեղեցիների քանդման կամ մզկիթի ձեւափոխման փաստերը շատ են: Յայտնի է, որ Կ. Պոլսի գրաւման յաջորդ օրը Ս. Սոֆիա տաճարը վերածուց մզկիթի: Նոյն ճակատագրին արժանացան նաեւ Ս. Առաքելայնի տաճարը եւ այլ եկեղեցիներ: Սուլթանական հրովարտակով արգելուց նաեւ նոր եկեղեցիների կառուցումը:

Այսօր քաղաքային երկրորդ շարունակուց նաեւ յետագայ դարերում ոչ միայն Կ. Պոլսում, այլեւ պատմական Հայաստանի քաղաքներում եւ գիւղերում: Այս կապակցութեամբ Ժ. Գ. արի ժամանակագիր Յովհաննիսիկ Մարեցիին նշել է. «Իսկ Ռ-ԼԲ (1583) թուականին, դարձեալ հրաման եղեւ ի Մուրատ խոնդկեարէն գորապետաց եւ գորաց իւրոց՝ ելանել ի վերայ Յերեւանայ եւ առնուլ գնա: Եւ եկին իսկ եւ աւերեցին, եւ բազում եկեղեցիք քակեալ, զբարինս ի շինուած բերդին տանէին, որ եւ կամեցան զմեծ եկեղեցին, որ Յերկու երեսի ասի, եւս քակել»:

Մի այլ ժամանակագիր էրզրումի բերդում կատարուած աւերածութիւնների մասին յայտնել է հետեւեալը. «...Բագում եկեղեցիք, զորն երեւի»ն եւ զորն արարեալ են մզկիթ եւ զորն քակեալ կան: Եւ է զերեզման սրբոյն Սահակայեւ Յօսեփայ, որ այժմ եկեղեցին անարատ եւ է ի ձեռս անհաւատից»: «Եկեղեցիք բազումք, որ այժմ է ի ձեռս Տաճկաց անկեալ կան, զորն արարին ամբարանոյք եւ զորն քակեալ եւ քայքայեալ են այժմուս չեն երեւիլ»:

Իսկ Ժ. Գ. դարի թուրք հանրայայտ ճանապարհորդ էվլիա Չելեբին Կարսում եկեղեցիները մզկիթի վերածելու մասին արձանագրել է հետեւեալը. «Կարսում գտնուող «Սուլթանայն էֆենտի» մզկիթը մուսուլմանական հաւատի ոճով կառուցուած, շքեղ արտաքինով լաւ

արբավայր է: (Նախկինում) այն քրիստոնէական եկեղեցի է եղել եւ ձեւափոխուել է մզկիթի: «Հիւսէյն քեդիուզա» մզկիթը նախապէս եղել է քրիստոնէական հոյակապ մի տաճար, որ կոչուել է «Կարմիր եկեղեցի», սակայն սուլթանական հրամանագրով այն եւս ձեւափոխուել է մզկիթի եւ այդպէս փրկուել անհաւատների ձեռքից»:

Սուլթանական ֆերմաններից իմանում ենք, որ նոյնիսկ նախկին եկեղեցիների վերանորոգման համար անհրաժեշտ էր դիմել կայսերական դիւանին յատուկ թոյլտուութիւն ստանալ: Մահմետականներից կազմուած յանձնաժողովը ստուգում, արձանագրում էր վերանորոգման ենթակայ կէտերը եւ այնուհետեւ տալիս էր արտօնութիւնը այն պայմանով, որ նորոգումը կատարուեր նախկին շինութեան նիւթով եւ միեւնոյն չափերով: Այս մասին եկեղեցիների նորոգման վերաբերեալ սուլթան Համիտ Ա.ի հրովարտակում (22 Յունուար 1774 թ.) ասուած է. «Նախապէս ուր ուրեք եւ իցէ քաղքի մօլլայն եւ այլք կարդացողք եւ տաճիկք մեծարմեծք, զնացեալ աչօք իւրեանց տեսնել եւ քայքայեցեալ աւերեալ տեղեանք վերահասու լինցին, երկայնութիւնն եւ լայնութիւնն այնը եկեղեցուց ըստ բնականի շինութեանն՝ ոչ աւելի եւ ոչ պակաս՝ զննիցեն, տեսնել եւ վկայեցեն եւ ի գիրս աւանդեցեն հէօճէթիւ, ապա յետ այնը՝ հրամայեցեալ է զաւերեալ տեղիս նորոգել եւ շինել ոչ աւելի եւ ոչ պակաս, մի լիցին ձեռնամուխ ըստ այլք, զի մի յետոյ վնասիցին»:

Եկեղեցիների ստուգման վերաբերեալ սուլթան Աբտիւլ Համիտ Ա.ի ֆերմանում նշուած է, թէ ինչպէս մի շարք մոլեռանդ թուրքեր իրենց չարամիտ նպատակներով օգտագործել են եկեղեցիների վերանորոգման առիթը եւ անտեղի բողոքներ ներկայցրել կառավարական պաշտօնատար անձանց եւ մահմետական հոգեւորականութեանը: Սրանք, օգտագործելով առիթը, իրենց հերթին անարգել գործադրել են հայ ռայայի նկատմամբ իրենց թշնամանքի ու ատելութեան կիրքը. «Այլեւ յոմանս քաղաքս եւ գիւղս, եւ յայլն նահանգս ոչ գլուխ խոնարհեալ ցուցանելով բարձրագոյն մերոյս հրամանի առ նախանձու, կամ վասն կաշառս առնելոյ եւ կամ վնասս հատուցա-

նելոյ մաքառին ընդ խղճալի հայոց ազգին եւ երթեալ առ մօլլայն, առ վօյվօտայն եւ առ մեծամեծ անձինս բառնալով՝ դրդեն գնոսա ի բարկութիւն, զի կամ տուգանօք վնաս հասուցեն եւ կամ զնորոգեցեալ տեղիս քայքայեցեն, մեծամեծ քնտէրութեան իմոյ, հաւատացեալ նոցին նախանձախնդիր խօսից՝ գորացուցանեն զբարկութիւնս իւրեանց, եւ լինին վրէժխնդիր խղճալի ըստ այլն, զի կրկին տուգանք եւ փող առցեն, եւ զծարաւս ազահութեանց յագեցուցեն, եւ եթէ ոչ տայք գտուգանս ասեն ըստ այլն ի բանտ եւ ի տանջանս մատնեմք ձգեք, որով, երկուցեալ վշտացուցանէ զազգն հայոց, եւ նոքա ոչ կարացեալ տանին զայսպիսի նեղութիւնն, թողումն գտեղիս եւ գտուսն եւ փակողին անտի, լինելով ցիր ու ցան եւ ոմանք եւս ի բանտ արգելեալք եւ շոշտանկեալք այս վայրութեամբ գրաւեն զկեանս իւրեանց»: Այնուհետեւ սուլթանական ֆերմանում նշուած է, թէ ինչպէս նոր պաշտօնի անցած կադիները, մոլլաները, հարստանալու տենչով համակուած, զանազան որոգայթներ են հիւսում եւ գուտանքներով, կաշառակերութեամբ նեղում եւ վշտացնում հայ ռայային:

Փաստերը ցոյց են տալիս, որ Ժ. Գ. ընթացքում եւս այս կամ այն պատրուակով հիմնայատակ քանդել են մեծ թուով եկեղեցիներ: Բերենք մի օրինակ թուրքերի վերաբերող թրքական վաւերագրերից. «1720 թ. Հոկտեմբերին թուրքաթուրք Գառասուն (մանկանց) եկեղեցին ընդարձակելու համար երբ կառավարութիւնից թոյլտուութիւն է ձեռք բերուած, մահմետական բնակչութիւնը գազազելով (22 շեվվալ, Կիրակի օրը), եկեղեցու վերանորոգման աշխատանքները սկսելու ժամանակ աղմուկ աղաղակ բարձրացնելով, յարձակուած են, եկեղեցին քանդում, իսկ վանքն էլ այրում»: Այս իրադարձութիւնը արձանագրուած է նաեւ հայկական աղբիւրներում: Թուրքութեւ պահուող «Պատկերահանի Աւետարան» կոչուած մի

ձեռագիր լիշատակարանում նշուած է. «Փէրման բերին գտուրք քառասնից եկեղեցին նորոգելու, առին հրաման եւ նորոգիցին մինչեւ ոչ թամամին ժողովեցան թոխաթուայլազգիրն ամենայն զրոհ տուեալ հասին ի սուրբ Գառասունք եւ քակեցին»:

Աստուածատուր, Յովհանն եւ Առաքել ակնեցիների ժամանակագրութեան մէջ (ԺԼ. դար) Ակնում եւ շրջակայքում եկեղեցիների քանդման մասին խօսելիս նշուած է հետեւեալը. «Գարձեալ թուին ՌՄԼԲ (1783), որ մտաք Ստամպոլ Տաճիկներն արգուհալ էին տուեր թագաւորին, թէ Ջոպի Մուստաֆան նոր ժամ է շինել տուեր, թագաւորն ալ խափուծիպաշին թաչին արաւ, թէ «գնա տես թէ սուտ է, թէ իրաւ»: Մեծ պասին իքինճի (երկրորդ) Կիրակին (Մարտի 12ին) խափուծիպաշին եկաւ, ելաւ ժամուռն վրայ. Տաճիկները ոտք կոխեցին, թէ ժամ է պարիսպ չէ: Սափուծին ալ մնացածն ալ քակել տուաւ, քարն աստիս անդին տէվր ընել տուաւ: Շատ ստակ գնաց թէ խափուծուն, թէ խատուն, իլամին, տէվր կարծեմ թէ ճ (100) քեսէ ստակ գնաց, պատն ալ մնաց այնպէս երեսի վրայ»:

Ժ. Գ. դարի հայ ակնաւոր հրապարակախօս եւ պատմագիր Երեմիա Քէօմիւրճեանը եւս սրտի կակիծով տալիս է թուրք տիրակալների կողմից քրիստոնէական եկեղեցիները քանդելու, թալանելու, հրդեհելու նկարագրութիւնները, ինչպէս նաեւ ժողովրդի դառը բողոքը. «Յայն ժամ եւ սուգ առնոյր երկրին եւ ողբայր երկիր վասն դիպուածոյ մերում թշուառութեանս, զի ի նոյն ժամու յորում քանդէին տաճարք՝ լինէր որոտահազին եւ արեւ ծածկեցաւ եւ հողս սաստկագին յոյժ յոյժ մինչեւ ամենայն սեռից միանգամայն յարտասուս հարեալ՝ զաղաղակս իւրեանց յերկինս տարածէին ընդ հողմոյն եւ փոշոյն, որ բարձրանայր յերկրէ, եւ ծովն ալեօքն փրփրայր եւ բարձրանայր ընդ պարիսպն եւ անձրեւ գայր»:

(Շարունակելի)

ՈՒՇԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Եթէ ձեր տրամադրութեան տակ ունիք հայերէն գիրքեր, եւ կը ցանկանաք զանոնք նուիրել
Կայծ Երիտասարդական Միութեան գրադարանին՝
հաճեցէք կապ պահել մեզի հետ:
G.Y.O. 1060 N. ALLEN AVE. PASADENA, CA 91104

BURBANK AIRPORT
BID REQUEST
General Contractors

Qualified "B" licensed General Building Contractors are invited to submit a sealed bid on Project E10-33, Module 12.7 to the Burbank-Glendale-Pasadena Airport Authority by 2:05 PM, January 20, 2011. The Work includes, but is not limited to, the following: Installation of new doors, new windows, air conditioning, insulation and correction of some code deficiencies for: Forty (40) Single Family Condo Units. Bidders may obtain construction documents from the Bob Hope Airport Web Site at bobhopeairport.com under Business Opportunities and are encouraged to do so prior to the mandatory pre-bid conference. All Bidders shall register with the Airport Engineering Department either via web site or in person. Bids submitted by firms who have not registered with Airport Engineering will be considered non-responsive. A mandatory Pre-bid conference has been scheduled for January 6, 2011, at 10:00 A.M. at the Bob Hope Airport Engineering Offices, 2800 N. Clybourn Ave., Burbank, California.

ՄԱՍԻՍ **ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ**
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՏՐՕՆ

Yes, I wish to subscribe to Massis Weekly
Enclosed a check for (one year)
* \$50,00 for USA
* \$60,00 (second class), \$ 75,00 (Air Mail) for Canada.
* \$85,00 (second class), \$ 125,00 (Air Mail) Overseas.

Name: -----
Address: -----
City: ----- State:----- Zip Code:-----
Country: -----
Tel :----- Fax :-----

Ս.Դ. ՅՆՉԱԿԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Շաբաթական 8-էն

ուեցան երեք դասարանի: Մեզի կը բաւէին:

Կուսակցութիւնը ելեւմուտը հաւասարակշռելու համար իր գանձէն տրամադրեց: Ինծի առաջարկուեցաւ 100 ոսկի: Նկատի ունենալով կուսակցութեան դրամական կացութիւնը՝ մերժեցի եւ ըսի. «50 ոսկի կը բաւէ»: Հակառակ այս աչք ծակող իրականութեան, օր մը՝ գիտնալով թէ Ամերիկայէն զրկուած գումարները պիտի հատնին, առաջարկեցի տասը հազար տուար թերթին անունով, եւ տասը հազար դպրոցին անունով դրամատուն դնել: Պատասխանատուներէն մին ուղղակի ճակտիս ըսաւ. «Ամսականներդ կը մտածես»...: Շշմեցայ եւ լռեցի: Անցան ամիսներ, դրամը հալեցաւ գնաց, առանց որոշ օգտակարութիւն մը ունենալու: Բայց թերթ եւ դպրոց չքաւոր օրեր ունեցան: Ո՛չ ոք խղճահարուեցաւ, ո՛չ ոք պատասխանատուութեան կանչ ունեցաւ:

Մնայուն ուսուցիչներն էին Պ.Պ. Արիս Գալֆայեան (յետագային՝ Տ. Կարապետ Աւագ Քահանայ, Հովիւր Գալիֆորնիոյ Եղեմ քաղաքի, ուր վախճանեցաւ), եւ Սարգիս Տիրուկ (յետագային՝ գոհ հայնու ռճրագործութեան): Այցելուներ էին՝ վճարումով՝ Պ.Պ. Երուանդ Զօրեան (մահացած Հալէպ), Միսաք Սմիկեան (մահուան վայրը անծանօթ), Եղիա Իզմիրլեան (մահուան վայրը անծանօթ): Իսկ ձրի կը դասաւանդէին՝ Պ. Պ. Անդրանիկ Կէնճեան, Գուրգէն Թահմազեան (երկուքն ալ Փարիզ մահացած), Վարդան Գալֆայեան (Պէրլութ մահացած), Ղազարոս Ղազարոսեան եւ Տիրգրան Զէյթունցեան (երկուքն ալ Գահիրէ մահացած), Վահան Ժամկոչեան (Իզմիր գերի ինկած եւ ճամբան

խողխողուած», Վահրիճ Քէօքճեան (այժմ կ'ապրի Փարիզ):

Սաներուն բացարձակ մեծամասնութիւնը հնչակեան ընտանիքներէ էր, որով անզգալաբար դպրոց եւ Ուսանողական Միութիւն խառնուեցան, եւ Կեդրոնականը եւ Ուսանողական Միութիւնը դարձան իսկական մշակութային վառարանները, ուր թրծուեցան բաւական խոստմնալից պատանիներ, որոնցմէ քանի մը հատին մասին անհրաժեշտ է յուշերուս մէջ տեղ տալ:

Ասիկա թէ՛ սաներուն եւ թէ՛ դպրոցին իրաւունքն է:

Դպրոցը վարի յարկը սենեակ մը ունէր, որ խոստացուած էր ուսուցիչներէն մէկուն: Թողներէն հարցին հետ կապ չուներ ուսուցիչները, քանի որ յարմար չեմ տեսներ անունը տալ: Սենեակը վարձուած էր Պ. Յովհաննէս Գալֆայեան անուն Ռամկավար պարոնէ մը, որ հակառակ պարպել խոստանալուն՝ չէր կրցած ուրիշ տեղ գտնել, եւ կ'ուշացէր յանձնումը: Օր մըն ալ գանգատի եկաւ թէ սաները ջուր եւ փոշի կը թափեն մահիճին վրայ: Դասարանին յատակը տախտակեայ էր եւ լայն ճեղքեր ունէր: Բաւական նեղուեցայ եւ ծանրօրէն յանդիմանեցի սաները: Յետոյ իմացայ թէ ուսուցիչը ըրած էր, զգուցանելով պարպել տալու համար:

Ասիկա եղաւ առաջին փորձառութիւնս թէ շատ անգամ տնօրէններ, ուսուցիչներ՝ պաշտօնեաներու տուած տեղեկութիւններուն վստահելով՝ անարդարօրէն սաները կը պատժեն, առանց լրջօրէն քննելու:

Առանց հաշուելու փոքր անհասկացողութիւններ, որոնք անխուսափելի են նոյնիսկ կազմակերպուած հաստատութիւններու մէջ, կեանքը հիանալի էր՝ մինչեւ որ տխուր օր մը հասաւ:

ԵՂԻԱ ՏԱՂԵԱՆ

Շաբաթական 13-էն

միջազգային, ընկերային, կրթական, քաղաքական, պատմական, գրական, արուեստի եւ այլ նիւթերու մասին ունէր իր հեղինակաւոր կարծիքները, որոնք համեմուած կ'ըլլային մէջբերումներով, կատակներով եւ ինչու չէ՞ քաղցրացող կենացներով:

Անյազ կարդացող էր, եւ չաճախ կը յանձնարարէր սա կամ նա գիրքը կարդալու վայելելու:

Իր ծննդեան եւ մահուան թուականին միջեւ գտնուող գծիկը կարճ էր բայց լեցուն: Իմաստուն մարդիկ

ըսած են, որ ապրած տարիներուդ թիւը այդքան կարեւոր չէ, որքան այդ տարիներու ընթացքին իրապէս ապրած կեանքը:

Եւ Եղիային կեանքին, այդ կարճ գծիկը հարուստ է ապրուած օրերով, շաբաթներով, ամիսներով եւ տարիներով:

Իր անժամանակ մեկնումով, Եղիա ծանր, բայց քաղցր պարտականութիւն կը դնէ իր կնոջ, աղջիկներուն, փեսաներուն եւ վերջն ալ թոռներուն ուսերուն՝ իր բարի գործերը շարունակելու:

Հողը թեթեւ, սիրելի Եղիա:

ԱՐԱՐԱՏ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵԱԼ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Շաբաթական 13-էն

DJ Neptune

Ելոյթ ունեցաւ Ուսումնական Խորհուրդի ատենապետ Դոկտ. Պերճուհի Գուքէեան, որ իր կարգին տեղեկութիւններ տուաւ դպրոցի հիմնադրման ու ներկայ խնդիրներուն վերաբերեալ: Ան մեծարանքով խօսեցաւ հիմնադիրներուն եւ գանտնք գլխաւորող Պրն. Գաբրիէլ Ինճէճիկեանի մասին, որոնց տեսլապաշտ յարատեւութեան ու նուիրումին արդիւնքը որակեց վարժարանը: Այս իրագործման գնահատական արտայայտութիւնն էր Լոս Անճելըսի քաղաքապետութեան պատուոյ գիրը որ Պրն. Ինճէճիկեանին յանձնուեցաւ՝ քաղաքապետութեան անդամ Պրն. Փոլ Գիրգորեանի կողմէ, որ նաեւ ունեցաւ յաւուր պատշաճի ելոյթ:

Խօսք տրուեցաւ դպրոցի տնօրէն Այտա Թադէոսեանին: Ան իր հպարտութիւնը յայտնեց՝ առաջին տարին իսկ 120 աշակերտներ համախմբող այսպիսի կարեւոր պատասխանատու յանձնառութեամբ վստահուած ըլլալուն համար: Ան շեշտեց տուն-դպրոց փոխադարձ սերտ կապի կարեւորութիւնը, եւ

ծնողները հրաւիրեց՝ մօտէն հետաքրքրուելու եւ մասնակցելու դպրոցական աշխատանքներուն:

Ծնողներու կողմէ ելոյթ ունեցաւ Հէրրի Զաքարեան, որ շնորհակալութեան ու վստահութեան զգացումները յայտնեց վարժարանի պատասխանատուներուն:

Մէջընդմէջ եղած նուիրատուութիւններէն գոյացաւ կոկիկ գումար մը՝ դպրոցի գանազան կարիքներուն հոգալու սահմանուած: Եղաւ մտավառութիւն եւ բաժնուեցաւ կարկանդակ՝ տօնելու համար վարժարանի հիմնադիր ու բազմավաստակ կրթական գործիչ Պրն. Գաբրիէլ Ինճէճիկեանի ծննդեան 80րդ տարեդարձը:

Փակման խօսքին մէջ, Տիկ. Հերմինէ Մահաթեան մէկ առ մէկ լիչեց եւ ողջունեց Արարատ Պայմանագրեալ Միութեան հիմնադիրներու, ուսումնական խորհուրդի եւ վարչական անդամներու անունները՝ շնորհակալութիւն յայտնելով անոնց:

Բարի երթ ու նորանոր յաջողութիւններ կը մաղթենք Արարատ Պայմանագրեալ Վարժարանին՝ «մինչեւ կատարն Արարատի»:

Ս.Թ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՄԻ ԲԱՆԻ ՀՈԳՈՒ ԵՐԿԻՐԸ ՉԷ

Շաբաթական 14-էն

մաններում հիմնականը մնում է ամէն կերպ գոյատեւելու բարդացող խնդիրը, այնքան բարդացող, որ անգամ աղօթքների յետագիծն է շեղուած թուում, այնքան շեղուած, որ կասկածելի է՝ լսելի՞ են Նրան, ում ուղղուած են: Հոգան ու ուրախութիւնը անհամատեղելի են, որքան էլ ոմանք փորձ են ու փորձում են դրանք նույն հարթութեան վրայ ներկայացնել: Հոգաի, տառապանքի անատոմիան չեն շփոթի ոչնչի հետ, քանի որ հոգան ու տառապանքն են ստեղծում այն անտեսանելի վանդակները, որոնք սահմանափակում են մարդու հոգեւոր ու քաղաքացիական բոլոր իրաւունքներն ու ներառութիւնները: Աշխարհում ամէն ինչ իր սահմանն ունի, որքան էլ ոմանք երեւակայեն, թէ անսահման է իրենց

իշխանութիւնը: Իր սահմանն ունի նաեւ մարդկանց համբերութիւնը, պարզապէս հայի համբերութեան բաժակը սովորականից խորն է եւ դժուարութեամբ է լցւում, որովհետեւ նրա համար բոլոր պայմաններում էլ կեանքը շարունակուած է, եւ ամենագորշ կեանքն անգամ հակուած է դէպի լոյսն ու լուսաւորը... Հարկաւ, Նոր տարին սարերի հետեւում չէ, եւ Աստուած տայ, որ այն իսկապէս նոր լինի ոչ միայն հանդերձանքով, այլ նաեւ իր բովանդակութեամբ եւ մարդկային գոյութեան արժէքների նոր որակներով: Այնժամ գուցէ թէ կը կարեւորուի նաեւ ովկիանոսում լողացող մարդու լողի ճիշտ ուղղութիւնը....

Քանի որ եթէ ուղին ճիշտ է, հնարաւոր է, որ օրերից մի օր որեւէ մեկին յաջողուի տեղ հասնել:

ՔԱՁ ՆԱԶԱՐ ՌԻՂԻՂ ԵԹԵՐ ՇՕ

Ամէն Կիրակի երեկոյեան
ժամը 10:00-ից 12:30
Կլէմտէյի 380-րդ կայանից

ՎԱՐՁՈՒ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՆԵՐ
1060 North Allen Ave
Pasadena, CA 91107

Գրասենեակները վերանորոգուած
եւ յարմար վարձքերով
Հետաքրքրուողներէն հեռաձայնել՝
(626) 398-0506

ArmenienInfo.net
News. Informationen. Kommentare.
massisweekly.com
updated every Friday
ՄԱՍԻՍ
ԱՄԵՆԱՎՍՏԱՀԵԼԻ ԱՂԲԻՒՐԸ ՀԱՅՐԵՆԻ ԼՈՒՐԵՐՈՒ

«ՄՐՑԱՇՐՋԱՆ-2010»

ԱՄԽԱՐՅԻ ԱԽՈՅԵԱՆ ԾԱՆՐԱՄԱՐՏԻԿ ՏԻԳՐԱՆ Գ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆԸ՝ ԳՅԱՍՏԱՆԻ ԼԱԽԱԳՈՅՆ ՄԱՐԶԻԿ

Հայաստանի մարզական լրագրողների ֆեդերացիան մարզական թեմայով գրող 47 լրագրողների հարցման արդիւնքում Մրցաշրջան-2010-ի լաւագոյն մարզիկ է ճանաչել ծանրամարտի աշխարհի ու Եւրոպայի ախոյեան Տիգրան Գ. Մարտիրոսեանին: Գիւմրեցի երիտասարդ ծանրորդը, որն այս մրցաշրջանում պոկում եւ հրում վարժութիւնների ընդհանուր հաշուով բարձրացրել է քաշից մօտ 5 անգամ աւելի ծանր ծանրաձող եւ արժանացել աշխարհի ախոյեանի կոչման:

ամրապնդել է 2801 նիշով: Տասը լաւագոյն մարզիկների շարքում են նաեւ, ոչ յատուկ դասաւորութեամբ, Աշոտ Դանիէլեանը (սամբո), Մելինէ Դաւրբեանը, Գէորգ Պօղոսեանը եւ Ռուբէն Ալեքսանեանը (բոլորը՝ ծանրամարտիկ) եւ Ռոման Ամոյեանը (յունահռոմէական ըմբշամարտ):

Ոչ մի ֆուտպոլիստ առանձին չի ընդգրկուել ցուցակում, քանի որ տեղի մարզական լրագրողներն ամբողջ հաւաքականն են ճանաչել 2010 թ. Հայաստանի լաւագոյն թիմ: Նոր գլխաւոր մարզչի՝ Վարդան Մինասեանի գլխաւորութեամբ Հայաստանն այս մրցաշրջանում,

սենսացիոն արդիւնքներ գրանցելով Եւրօ-2012-ի որակաւորման խաղերում, ՖԻՖԱ-ի վարկանիշային աղիւսակում զբաղեցրեց երբեւէ ամենաբարձր հորիզոնականը: 2010թ. Հայաստանի լաւագոյն թիմը ճանաչուել է՝ Հայաստանի ֆուտպոլի ազգային հաւաքականը:

Հայաստանի մարզական լրագրողների ֆեդերացիայի ամէնակէս մրցանակին արժանացած 22-ամեայ Տիգրան Մարտիրոսեանը, որը յայտնի ծանրորդ Գէորգ Մարտիրոսեանի որդին է, Սեպտեմբերին Թուրքիայի Անթալիա քաղաքում անցկացուած ծանրամարտի աշխարհի առաջնութիւնում, հանդէս գալով 77 կգ քաշային կարգում, բարձր պահեց իր երկրի պատիւը:

Մարտիրոսեանի գլխաւորած 10 լաւագոյն մարզիկների ցուցակում ընդգրկուել են նաեւ, վարընթաց դասաւորութեամբ, շախմատի գրոսմայստեր Լեւոն Արոնեանը, յունահռոմէական ոճի ըմբշամարտիկներ Արսէն Զուլֆայակեանը եւ Եուրի Պատրիկեւը, սիրողական բռնցքամարտի Եւրոպայի ախոյեան Հրաչիկ Զաւախեանը եւ այլք:

462 միաւորով առաջին հորիզոնականը զբաղեցրած Մարտիրոսեանը մարզական կարիերայի ընթացքում իր ակտիւում գրանցել է օլիմպիական պրոնզէ, աշխարհի ոսկէ եւ արծաթէ, Եւրոպայի ոսկէ եւ արծաթէ մետալներ: 399 միաւորով երկրորդ հորիզոնականում յայտնուած Արոնեանն անցնող մրցաշրջանում նոյնպէս փայլուն յաջողութիւններ ունեցաւ՝ դառնալով աշխարհի վեց գրոսմայստերներից մէկը, որ երբեւէ կարողացել է յաղթահարել ՖԻԴԵ-ի 2800 վարկանիշը: ՖԻԴԵ-ի աշխարհի վարկանիշային ցուցակի լաւագոյն գրոսմայստերների շարքում Արոնեանը իր տեղն

ԱՄԱՆՈՐԻ ԸԱՇԿԵՐՈՅԹ ԽՐԱԽՃԱՆՔ

Խանդավառութեամբ՝ UNEEK ENTERTAINMENT

DJ Սազո

Կադանդ Պապա, փոքրիկներու նուէրներ, ճոխ յայտագիր եւ անակնկալներ 31 Դեկտեմբեր 2010 - Երեկոյան Ժամը 8էն սկսեալ Կարօ Սողանալեան սրահէն ներս 1060 N. Allen Ave., Pasadena, CA 91104

Մուտքի նուէր \$50 (\$25 5-12 տարեկան Փոքրիկներու) Հեռաձայնել (626) 497-5111 Քնարիկին

NEW YEAR'S EVE

Dinner Dance

Music performed by UNEEK ENTERTAINMENT

DJ Sako

Entertaining program with many surprises Santa Claus, gifts for children, December 31, 2010, starting at 8 pm.

Garo Soghanalian Hall

1060 N. Allen Ave., Pasadena, CA 91104

Donation: \$50 (\$25 for children)

Please call (626) 429-8366 Dzovig

